

USTAWA

z dnia 17 listopada 1964 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

TYTUŁ WSTĘPNY. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1. Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w innych sprawach, do których przepisy tego kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Art. 2. § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 2. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne między jednostkami gospodarki uspołecznionej, należące do właściwości państwowego arbitrażu gospodarczego lub arbitrażu resortowego.

§ 3. Nie są również rozpoznawane w postępowaniu sądowym inne sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Art. 3. § 1. Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

§ 2. Sąd powinien dążyć do wszechstronnego zbadania wszystkich istotnych okoliczności sprawy i do wyjaśnienia rzeczywistej treści stosunków faktycznych i prawnych. Sąd z urzędu może podejmować czynności dopuszczalne według stanu sprawy, jakie uzna za potrzebne do uzupełnienia materiału i dowodów przedstawionych przez strony i uczestników postępowania.

Art. 4. Sąd powinien dążyć do zapewnienia należytej ochrony własności społecznej. W szczególności sąd powinien zawiadomić organ nadrzędny jednostki gospodarki uspołecznionej będącej stroną lub uczestnikiem postępowania, jeżeli osoby powołane do reprezentowania tej jednostki nie działają w sprawie, nie przestrzegają obowiązujących przepisów lub nie stosują się do wydanych przez sąd zarządzeń albo gdy może być celowe podjęcie czynności procesowych w stosunku do osób nie objętych postępowaniem. W razie potrzeby sąd zawiadamia prokuratora.

Art. 5. Sąd powinien udzielać stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczać ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań.

Art. 6. Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 7. Prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli, interesu społecznego lub własności społecznej. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 8. Organizacje społeczne ludu pracującego, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą w wypadkach przewidzianych w ustawie dla ochrony praw obywateli spowodować wszczęcie postępowania, jak również brać udział w toczącym się postępowaniu.

Art. 9. Rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy lub wyciągi z tych akt.

Art. 10. W sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd powinien w każdym stanie postępowania dążyć do ich ugodowego załatwienia.

Art. 11. Ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną.

Art. 12. Roszczenia majątkowe wynikające z przestępstwa mogą być dochodzone w postępowaniu cywilnym albo w wypadkach w ustawie przewidzianych w postępowaniu karnym.

Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w procesie, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 14. Przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące jednostek gospodarki uspołecznionej stosuje się także do instytucji państwowych, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej.

CZĘŚĆ PIERWSZA**Postępowanie rozpoznawcze****KSIĘGA PIERWSZA. PROCES****TYTUŁ I. SĄD****DZIAŁ I. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU****Przepis wstępny**

Art. 15. § 1. Sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

§ 2. Sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy.

Rozdział 1. Właściwość rzeczowa**Oddział 1. Podstawy właściwości**

Art. 16. § 1. Sądy powiatowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów wojewódzkich.

§ 2. Sprawy o rozwód rozpoznają sądy powiatowe właściwe dla miasta będącego siedzibą sądu wojewódzkiego lub jego ośrodka zamiejscowego. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia powierzyć rozpoznawanie tych spraw także innemu sądom powiatowym, a w wypadku gdy w siedzibie sądu wojewódzkiego ma stałą siedzibę więcej sądów powiatowych — określić, które z tych sądów będą właściwe do rozpoznawania spraw o rozwód.

Art. 17. Do właściwości sądów wojewódzkich należą sprawy:

- 1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe, oprócz spraw o rozwód oraz o ustalenie ojcostwa;
- 2) o ochronę praw autorskich, jak również praw wynikających z opatentowania wynalazków lub rejestracji wzorów użytkowych i zdobniczych oraz znaków towarowych;
- 3) przeciwko Skarbowi Państwa o naprawienie szkody wyrządzonej przez funkcjonariuszy organów władzy i administracji państwowej przy wykonywaniu powierzonych im czynności;
- 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych, gdy jedną ze stron jest jednostka gospodarki społecznej.

Art. 18. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie powiatowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi wojewódzkiemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.

§ 2. Sąd wojewódzki może przed pierwszą rozprawą odmówić przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić sprawę sądowi powiatowemu, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą. Postanowienie zapada na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów i wymaga uzasadnienia. Ponowne przekazanie tej samej sprawy przez sąd powiatowy nie jest dopuszczalne.

Oddział 2. Wartość przedmiotu sporu

Art. 19. § 1. W sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.

§ 2. W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu, uwzględniając postanowienia zawarte w artykułach poniższych.

Art. 20. Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

Art. 21. Jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość.

Art. 22. W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok — za cały czas ich trwania.

Art. 23. W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony — suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nie oznaczony — suma czynszu za okres trzech miesięcy.

Art. 24. W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Art. 25. § 1. Sąd może na posiedzeniu niejawnym sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie.

§ 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaze sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych — przekaze temu z nich, który wskaże powód.

Art. 26. Po ustaleniu w myśl artykułu poprzedzającego, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Rozdział 2. Właściwość miejscowa**Oddział 1. Właściwość ogólna**

Art. 27. § 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

§ 2. Miejsce zamieszkania określa się według przepisów kodeksu cywilnego.

Art. 28. Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce — według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Art. 29. Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Art. 30. Powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi nie będącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby.

Oddział 2. Właściwość przemienne

Art. 31. Powództwo w sprawach objętych przepisami oddziału niniejszego wytoczyć można bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd oznaczony w przepisach poniższych.

Art. 32. Powództwo o roszczenie alimentacyjne oraz o ustalenie ojcostwa i związane z tym roszczenia wytoczyć można według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej.

Art. 33. Powództwo o roszczenie majątkowe wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się jednostka organizacyjna pozwanego lub jej zakład mający za zadanie prowadzenie działalności gospodarczej, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tej jednostki lub zakładu.

Art. 34. Powództwo o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jako też o odszkodowa-

nie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy wytoczyć można przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem.

Art. 35. Powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Art. 36. Powództwo o zapłatę należności za prowadzenie sprawy wytoczyć można przed sąd miejsca, gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził.

Art. 37. Powództwo o roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Oddział 3. Właściwość wyłączna

Art. 38. § 1. Powództwo o własność lub o inne prawa rzeczowe na nieruchomości, jak również powództwo o posiadanie nieruchomości można wytoczyć wyłącznie przed sąd miejsca jej położenia. Jeżeli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej.

§ 2. Właściwość powyższa rozciąga się na roszczenia osobiste związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu.

Art. 39. Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część.

Art. 40. Powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby.

Art. 41. § 1. Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie wspólne zamieszkanie, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze stale przebywa. W braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a gdy i tej podstawy nie ma — sąd miejsca zamieszkania powoda.

§ 2. Zakres właściwości miejscowej sądu powiatowego w sprawach o rozwód obejmuje okręg sądu wojewódzkiego lub jego ośrodka zamiejscowego, a w wypadku gdy rozpoznanie tych spraw powierzona zostało sądowi powiatowemu rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości — obszar określony w tym rozporządzeniu.

Art. 42. Powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej.

Oddział 4. Przepisy szczególne

Art. 43. § 1. Jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, wybór między tymi sądami należy do powoda.

§ 2. To samo dotyczy wypadku, gdy nieruchomość, której położenie jest podstawą oznaczenia właściwości sądu, jest położona w kilku okręgach sądowych.

Art. 44. Jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd.

Art. 45. Jeżeli w myśl przepisów kodeksu nie można na podstawie okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej,

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo.

Art. 46. § 1. Strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej. Strony mogą również ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów.

§ 2. Strony nie mogą jednak zmieniać właściwości wyłącznej.

DZIAŁ II. SKŁAD SĄDU

Art. 47. § 1. W pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego oraz dwóch ławników, chyba że przepis szczególny inaczej stanowi.

§ 2. Wszelkie postanowienia poza rozprawą oraz zarządzenia wydaje przewodniczący bez udziału ławników.

§ 3. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilgość sprawy.

§ 4. Sąd rewizyjny rozpoznaje sprawy w składzie trzech sędziów także wówczas, gdy przepis dopuszcza rozpoznanie środka odwoławczego na posiedzeniu niejawnym.

DZIAŁ III. WYŁĄCZENIE SĘDZIEGO

Art. 48. § 1. Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

- 1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego prawa lub obowiązki;
- 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia;
- 3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
- 4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron;
- 5) w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznanego oraz w sprawach, w których występował jako prokurator.

§ 2. Powody wyłączenia trwają także po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

Art. 49. Niezależnie od przyczyn wymienionych w artykule poprzedzającym, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli między nim a jedną ze stron lub jej przedstawicielem zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego.

Art. 50. § 1. Wniosek o wyłączenie sędziego strona zgłasza na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa się toczy, uprawdopodobniając przyczyny wyłączenia.

§ 2. Strona, która przystąpiła do rozprawy, powinna uprawdopodobnić ponadto, że przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub stała się jej znana.

§ 3. Aż do rozstrzygnięcia sprawy o wyłączenie sędziego może spełniać tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 51. Sędzia powinien zawiadomić sąd o zachodzącej podstawie swego wyłączenia i wstrzymać się od udziału w sprawie.

Art. 52. § 1. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów — sąd nad nim przełożony.

§ 2. Postanowienie wydaje sąd w składzie trzech sędziów zawodowych po złożeniu wyjaśnienia przez sędziego, którego

wniosek dotyczy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 53. Zgłaszającego w złej wierze wniosek o wyłączenie sędziego sąd, oddalając wniosek, skaże na grzywnę do wysokości pięciu tysięcy złotych.

Art. 54. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do wyłączenia ławników, jak również innych organów sądowych oraz prokuratora. Wniosek o wyłączenie ławnika sąd rozstrzyga zgodnie z przepisami poprzedzającymi, a wniosek o wyłączenie pozostałych osób przekazuje odpowiedniemu organowi nadrzędnemu.

TYTUŁ II. PROKURATOR

Art. 55. Prokurator, wytaczając powództwo na rzecz oznaczonej osoby, powinien ją wskazać w pozwie. Nie dotyczy to spraw niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 56. § 1. Osobę, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, sąd zawiadamia o tym, doręczając jej odpis pozwu. Osoba ta może wstąpić do sprawy w każdym jej stanie w charakterze powoda; w tym wypadku do udziału prokuratora w sprawie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

§ 2. Prokurator nie może samodzielnie rozporządzać przedmiotem sporu.

Art. 57. Jeżeli prokurator, wytaczając powództwo, nie działa na rzecz oznaczonej osoby, wnosi on pozew przeciwko wszystkim osobom będącym stronami stosunku prawnego, którego dotyczy powództwo.

Art. 58. Wyrok prawomocny zapadły w sprawie wytoczonej przez prokuratora ma powagę rzeczy osądzonej pomiędzy stroną, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, a stroną przeciwną. Jednakże w sprawach o roszczenia majątkowe prawomocne rozstrzygnięcie sprawy nie pozbawia strony zainteresowanej, która nie brała udziału w sporze, możliwości dochodzenia swoich roszczeń w całości lub w tej części, w której nie zostały zasądzone.

Art. 59. Sąd zawiadamia prokuratora o każdej sprawie, w której udział jego uważa za potrzebny.

Art. 60. § 1. Prokurator może wstąpić do postępowania w każdym jego stadium. Prokurator nie jest związany z żadną ze stron. Może on składać oświadczenia i zgłaszać wnioski, jakie uzna za celowe, oraz przytaczać fakty i dowody na ich potwierdzenie. Od chwili, kiedy prokurator zgłosił udział w postępowaniu, należy mu doręczać pisma procesowe, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach oraz orzeczenia sądowe.

§ 2. Prokurator może zaskarżyć każde orzeczenie sądowe, od którego służy środek odwoławczy. Terminy do zaskarżenia orzeczeń sądowych, ustanowione dla stron, wiążą również prokuratora.

TYTUŁ III. ORGANIZACJE SPOŁECZNE LUDU PRACUJĄCEGO

Art. 61. § 1. W sprawach o roszczenia alimentacyjne oraz o roszczenia pracowników ze stosunku pracy, jak również o naprawienie szkód wynikłych z wypadku w zatrudnieniu lub z choroby zawodowej, organizacje społeczne ludu pracującego których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli. Wykaz tych organizacji ustala Minister Sprawiedliwości.

§ 2. W sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym organizacja taka może wstąpić do postępowania w każdym jego stadium.

Art. 62. Do organizacji społecznych wnoszących powództwa na rzecz obywateli, jak również do uczestnictwa takich organizacji w postępowaniu dla ochrony praw obywateli, stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

Art. 63. Organizacje wymienione w artykułach poprzedzających, które nie uczestniczą w sprawie, mogą być dopuszczone do udziału w postępowaniu celem przedstawienia sądowi istotnego dla sprawy poglądu takich organizacji, wyrażonego w uchwale lub oświadczeniu ich należycie umocowanych organów.

TYTUŁ IV. STRONY

DZIAŁ I. ZDOLNOŚĆ SĄDOWA I PROCESOWA

Art. 64. § 1. Każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa).

§ 2. Zdolność sądową mają także organizacje społeczne ludu pracującego dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej.

Art. 65. § 1. Zdolność do czynności procesowych (zdolność procesową) mają osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne oraz organizacje, o których mowa w artykule poprzedzającym.

§ 2. Osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie.

Art. 66. Osoba fizyczna nie mająca zdolności procesowej może podejmować czynności procesowe tylko przez swego przedstawiciela ustawowego.

Art. 67. § 1. Osoby prawne oraz inne organizacje mające zdolność sądową dokonują czynności procesowych przez organy uprawnione do działania w ich imieniu.

§ 2. Za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej.

Art. 68. Przedstawiciel ustawowy i organ, o którym mowa w artykule poprzedzającym, mają obowiązek wykazać swoje umocowanie dokumentem przy pierwszej czynności procesowej.

Art. 69. Dla strony nie mającej zdolności procesowej, która nie ma przedstawiciela ustawowego, jak również dla strony nie mającej organu powołanego do jej reprezentowania, sąd na wniosek strony przeciwnej ustanowi kuratora, jeżeli strona ta podejmuje przeciwko drugiej stronie czynność procesową nie cierpiącą zwłoki. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 70. § 1. Jeżeli brakuje w zakresie zdolności sądowej lub procesowej albo w składzie właściwych organów dają się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. W wypadkach, w których ustanowienie przedstawiciela ustawowego powinno nastąpić z urzędu, sąd zwraca się o to do właściwego sądu opiekuńczego.

§ 2. Sąd może dopuścić tymczasowo do czynności stroną nie mającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę nie mającą należytego ustawowego umocowania, z zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu braki będą uzupełnione, a czynności zatwierdzone przez powołaną do tego osobę.

Art. 71. Jeżeli braków powyższych nie można uzupełnić albo nie zostały one w wyznaczonym terminie uzupełnione, sąd znieś postępowanie w zakresie, w jakim jest ono dotknięte brakami, i w miarę potrzeby wyda odpowiednie postanowienie.

DZIAŁ II. WSPÓLUCZESTNICTWO W SPORZE

Art. 72. § 1. Kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią:

- 1) prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo materialne);
- 2) roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego z roszczeń lub zobowiązań z osobna, jako też dla wszystkich wspólnie (współuczestnictwo formalne).

§ 2. Jeżeli przeciwko kilku osobom sprawa może toczyć się tylko łącznie (współuczestnictwo konieczne), przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się także do osób, których udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie przez państwowy arbitraż gospodarczy.

Art. 73. § 1. Każdy współuczestnik działa w imieniu własnym.

§ 2. W wypadku jednak, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników (współuczestnictwo jednolite), czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec nie działających. Do zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa potrzeba zgody wszystkich współuczestników.

Art. 74. Każdy ze współuczestników sporu ma prawo samodzielnie popierać sprawę. Na posiedzenie sądowe wzywa się wszystkich tych współuczestników, co do których sprawa nie jest zakończona.

DZIAŁ III. INTERWENCJA GŁÓWNA I UBOCZNA

Art. 75. Kto występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się pomiędzy innymi osobami, może aż do zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji wyłoczyć powództwo o tę rzecz lub prawo przeciwko obu stronom przed sąd, w którym toczy się sprawa (interwencja główna).

Art. 76. Kto ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna).

Art. 77. § 1. Wstąpienie swe do sprawy interwenient uboczny powinien zgłosić w piśmie, w którym poda, jaki ma interes prawny we wstąpieniu i do której ze stron przystępuje. Pismo to należy doręczyć obu stronom.

§ 2. Interwenient uboczny może ze wstąpieniem do sprawy połączyć dokonanie innej czynności procesowej.

Art. 78. § 1. Każda ze stron może zgłosić opozycję przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego, jednakże nie później niż przy rozpoczęciu najbliższej rozprawy.

§ 2. Sąd oddali opozycję po przeprowadzeniu co do niej rozprawy, jeżeli interwenient uprawdopodobni, że ma interes prawny we wstąpieniu do sprawy.

§ 3. Mimo wniesienia opozycji interwenient uboczny bierze udział w sprawie, dopóki orzeczenie uwzględniające opozycję nie stanie się prawomocne. W razie prawomocnego uwzględnienia opozycji czynności interwenienta ubocznego uważane będą za niebyłe.

Art. 79. Interwenient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy. Nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił.

Art. 80. Interwenientowi ubocznemu należy, od chwili jego wstąpienia do sprawy doręczać, tak jak stronie, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach sądowych, jako też orzeczenia sądu.

Art. 81. Jeżeli z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośrednio skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

Art. 82. Interwenient uboczny nie może w stosunku do strony, do której przystąpił, podnieść zarzutu, że sprawa została rozstrzygnięta błędnie, albo że strona ta prowadziła proces wadliwie, chyba że stan sprawy w chwili przystąpienia interwenienta uniemożliwił mu korzystanie ze środków obrony albo że strona umyślnie lub przez niedbalstwo nie skorzystała ze środków, które nie były interwenientowi znane.

Art. 83. Za zgodą stron interwenient uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

DZIAŁ IV. PRYZYPOZWANIE

Art. 84. § 1. Strona, której w razie niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia przysługiwałoby roszczenie względem osoby trzeciej albo przeciwko której osoba trzecia mogłaby wystąpić z roszczeniem, może zawiadomić taką osobę o toczącym się procesie i wezwać ją do wzięcia w nim udziału.

§ 2. W tym celu strona wnosi do sądu pismo procesowe wskazujące przyczynę wezwania i stan sprawy. Pismo to doręcza się niezwłocznie osobie trzeciej, która może zgłosić swe przystąpienie do strony jako interwenient uboczny.

Art. 85. Skutki związane z interwencją uboczną określone w art. 82 powstają w stosunku do wezwanego, który nie zgłosił przystąpienia, z chwilą, w której przystąpienie było możliwe.

DZIAŁ V. PEŁNOMOCNICZY PROCESOWI

Art. 86. Strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników.

Art. 87. § 1. Pełnomocnikiem może być adwokat, a ponadto współuczestnik sporu, osoba sprawująca zarząd majątku lub interesów strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.

§ 2. Pełnomocnikiem jednostki gospodarki uspołecznionej lub organizacji społecznej ludu pracującego może być również radca prawny lub inny pracownik tej jednostki albo jej organu nadzornego. Pełnomocnikiem tych jednostek może być także inny ich pracownik lub wyznaczony przez organ nadrzędny pracownik tego organu albo innej podległej mu jednostki. Rada Ministrów może ustalić odrębne zasady ustanawiania pełnomocników przez jednostki gospodarki uspołecznionej i organizacje społeczne ludu pracującego.

§ 3. W sprawach o ustalenie ojcostwa i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego do spraw opieki społecznej organu prezydium rady narodowej oraz organizacji społecznej ludu pracującego, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie. Wykaz organizacji, o których mowa w paragrafie niniejszym, określa Minister Sprawiedliwości.

Art. 88. Pełnomocnictwo może być albo procesowe — bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw — albo do niektórych tylko czynności procesowych.

Art. 89. § 1. Pełnomocnik obowiązany jest przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub wierzytelny odpis pełnomocnictwa. Adwokat i radca prawny mogą sami uwierzytelnić odpis udzielonego im pełnomocnictwa. Sąd może w razie wątpliwości zażądać urzędowego poświadczenia podpisu strony.

§ 2. W toku sprawy pełnomocnictwo może być udzielone ustnie na posiedzeniu sądu przez oświadczenie złożone przez stronę i wciągnięte do protokołu.

Art. 90. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pełnomocnictwo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 91. Pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do:

- 1) wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania, podania o złożenie rewizji nadzwyczajnej i postępowania wywołanego ich wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy;
- 2) wszelkich czynności dotyczących zabezpieczenia i egzekucji;
- 3) udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu;

4) zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa, jeżeli czynności te nie zostały wyłączone w danym pełnomocnictwie;

5) odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej.

Art. 92. Zakres, czas trwania i skutki umocowania szerszego niż pełnomocnictwo procesowe, jak również umocowanie do poszczególnych czynności procesowych, ocenia się według treści pełnomocnictwa oraz przepisów prawa cywilnego.

Art. 93. Mocodawca stawiający jednocześnie z pełnomocnikiem może niezwłocznie prostować lub odwoływać oświadczenia pełnomocnika.

Art. 94. § 1. Wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego przez mocodawcę odnosi skutek prawny w stosunku do sądu z chwilą zawiadomienia go o tym, w stosunku zaś do przeciwnika i innych uczestników — z chwilą doręczenia im tego zawiadomienia przez sąd.

§ 2. Adwokat, który wypowiedział pełnomocnictwo, obowiązany jest działać za stronę jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że mocodawca zwolni go od tego obowiązku. Każdy inny pełnomocnik powinien, mimo wypowiedzenia, działać za mocodawcę przez ten sam czas, jeżeli jest to konieczne do uchronienia mocodawcy od niekorzystnych skutków prawnych.

Art. 95. Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do adwokata ustanowionego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych w wypadku zwolnienia go od obowiązku zastępowania strony w procesie.

Art. 96. W razie śmierci strony albo utraty przez nią zdolności sądowej pełnomocnictwo wygasa. Jednakże pełnomocnik procesowy działa aż do czasu zawieszenia postępowania.

Art. 97. § 1. Po wniesieniu pozwu sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcia nagłej czynności procesowej osobę nie mogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa. Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia kosztów.

§ 2. Sąd wyznaczy równocześnie termin, w ciągu którego osoba działająca bez pełnomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynności przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W tym wypadku przeciwnik może żądać od działającego bez umocowania zwrotu kosztów spowodowanych jego tymczasowym dopuszczeniem.

TYTUŁ V. KOSZTY PROCESU

DZIAŁ I. ZWROT KOSZTÓW PROCESU

Art. 98. § 1. Strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

§ 2. Do niezbędnych kosztów procesu prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem, zalicza się poniesione przez nią koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. Suma kosztów przejazdów i równowartość utraconego zarobku nie może przekraczać wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego.

§ 3. Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony.

Art. 99. Jednostkom gospodarki społecznej reprezentowanym przez radcę prawnego zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.

Art. 100. W razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nie-

znacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Art. 101. Zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeżeli nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu.

Art. 102. W wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Art. 103. § 1. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może włożyć na stronę lub interwenienta obowiązek zwrotu kosztów, wywołanych ich niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem.

§ 2. Dotyczy to zwłaszcza kosztów powstałych wskutek uchylecia się od wyjaśnień lub złożenia wyjaśnień niezgodnych z prawdą, zatajenia lub opóźnionego powołania dowodów.

Art. 104. Koszty procesu, w którym zawarto ugody, znosi się wzajemnie, jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Art. 105. § 1. Współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych. Sąd może jednak nakazać zwrot kosztów odpowiednio do udziału każdego ze współuczestników w sprawie, jeżeli pod tym względem zachodzą znaczne różnice.

§ 2. Na współuczestników sporu odpowiadających solidarnie co do istoty sprawy sąd włoży solidarny obowiązek zwrotu kosztów. Za koszty wynikłe z czynności procesowych, podjętych przez poszczególnych współuczestników wyłącznie we własnym interesie, inni współuczestnicy nie odpowiadają.

Art. 106. Udział prokuratora w sprawie nie uzasadnia zasądzenia zwrotu kosztów na rzecz Skarbu Państwa ani od Skarbu Państwa.

Art. 107. Interwenient uboczny, do którego nie mają zastosowania przepisy o współuczestnictwie jednolitym, nie zwraca kosztów przeciwnikowi strony, do której przystąpił. Sąd może jednak przyznać od interwenienta na rzecz wygrywającego sprawę przeciwnika strony, do której interwenient przystąpił, zwrot kosztów wywołanych samoistnymi czynnościami procesowymi interwenienta. Sąd może także przyznać interwenientowi koszty interwencji od przeciwnika obowiązanego do zwrotu kosztów.

Art. 108. § 1. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.

§ 2. Sąd rewizyjny, uchylając zaskarżone orzeczenie i przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do rozpoznania, pozostawia temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Art. 109. Roszczenie o zwrot kosztów wygasa, jeśli strona najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie złoży sądowi spisu kosztów albo nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych. Jednakże o kosztach należnych stronie działającej bez adwokata sąd orzeka z urzędu.

Art. 110. Sąd może zasądzić od świadka, biegłego, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego — po ich wysłuchaniu — zwrot kosztów wywołanych ich rażącą winą. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

DZIAŁ II. ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW SĄDOWYCH

Art. 111. § 1. Nie mają obowiązku uiszczenia kosztów sądowych:

- 1) strona dochodząca ustalenia ojcostwa i roszczeń z tym związanych;
- 2) strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych;
- 3) strona dochodząca należności pracownika ze stosunku pracy albo naprawienia szkód wynikłych z wypadku w zatrudnieniu albo z choroby zawodowej;
- 4) prokurator;
- 5) kurator, wyznaczony przez sąd orzekający lub przez sąd opiekuńczy dla danej sprawy;

6) strona, która została zwolniona od kosztów sądowych przez sąd.

§ 2. Za kuratora, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej, wydatki ponosi tymczasowo strona, dla której kurator został ustanowiony, a gdyby to nie było możliwe — strona, która swym wnioskiem lub swą czynnością spowodowała ustanowienie kuratora. W pozostałych wypadkach wskazanych w paragrafie poprzedzającym za strony zwolnione od kosztów sądowych wydatki ponosi tymczasowo Skarb Państwa.

Art. 112. § 1. Strona, która została w całości zwolniona od kosztów sądowych, nie wnosi opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które wyklada za nią Skarb Państwa.

§ 2. Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych częściowo. Zasady częściowego zwalniania od kosztów sądowych określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 113. § 1. Zwolnienia od kosztów sądowych domagać się może osoba fizyczna, która wykaże zaświadczeniem organu administracji państwowej, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Zaświadczenie powinno obejmować dokładne dane o stanie rodzinnym, majątku i dochodach. Od sądu zależy uznanie tego zaświadczenia za dostateczne do zwolnienia od kosztów sądowych.

§ 2. Osobie prawnej, jak również organizacji nie mającej osobowości prawnej może być przyznane zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli wykaże, że nie ma dostatecznych środków na te koszty.

Art. 114. § 1. Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub usnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

§ 2. Strona, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych, jako też wniosek o ustanowienie dla niej adwokata w sądzie powiatowym miejsca swego zamieszkania. Sąd powiatowy prześle niezwłocznie te wnioski właściwemu sądowi.

Art. 115. Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych, zgłoszony po raz pierwszy w postępowaniu rewizyjnym, sąd rewizyjny może przekazać do rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Art. 116. § 1. Sąd może zarządzić stosowne dochodzenia, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej poweźmie wątpliwości co do istotnego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych lub z niego korzystającej.

§ 2. Sąd odmówi zwolnienia od kosztów sądowych stronie w razie oczywistej bezzasadności jej powództwa lub obrony.

Art. 117. § 1. Strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części ma prawo zgłosić wniosek o ustanowienie dla niej adwokata. Przepisy art. 114 i 115 stosuje się odpowiednio. Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata w sprawie uzna za potrzebny. O wyznaczenie adwokata sąd zwraca się do właściwej rady adwokackiej lub zespołu adwokackiego mającego siedzibę w okręgu sądu orzekającego. Jeżeli adwokat ustanowiony w ten sposób ma podjąć czynność poza siedzibą sądu orzekającego, właściwa rada adwokacka lub zespół adwokacki na wniosek ustanowionego adwokata wyznaczy w razie potrzeby adwokata z innej miejscowości.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się również do strony korzystającej z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych, która zaświadczeniem organu administracji państwowej wykaże, że nie może bez uszczerbku dla utrzymania swojego i rodziny ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata. Sąd odmówi stronie ustanowienia adwokata w razie oczywistej bezzasadności jej powództwa lub obrony.

Art. 118. Ustanowienie adwokata dla strony zwolnionej od kosztów sądowych jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego.

Art. 119. § 1. Zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienie adwokata wygasa ze śmiercią strony, która je uzyskała.

Jednakże na zasadzie tego ustanowienia adwokat strony podejmuje czynności procesowe nie cierpiące zwłoki.

§ 2. Adwokat może z ważnych przyczyn wnosić o zwolnienie go od obowiązku zastępowania strony w procesie. Rada adwokacka lub zespół adwokacki zwalniając adwokata wyznaczy jednocześnie innego adwokata.

Art. 120. § 1. Sąd cofnie zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć. W obu wypadkach strona obowiązana jest uiścić wszystkie przepisane opłaty oraz wynagrodzenie adwokata dla niej ustanowionego, jednakże w drugim wypadku sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem tylko częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.

§ 2. Przepisu powyższego w części dotyczącej obowiązku uiszczenia opłat i wynagrodzenia adwokata nie stosuje się, gdy przyczyną cofnięcia zwolnienia i ustanowienia adwokata jest oczywista bezzasadność powództwa lub obrony, chyba że strona podlega ukaraniu w myśl przepisu poniższego.

§ 3. Stronę, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata na podstawie podania świadomości nieprawdziwych okoliczności, sąd skáže na grzywnę, niezależnie od jej obowiązku uiszczenia wszystkich przepisanych opłat i wynagrodzenia adwokata.

Art. 121. Zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi.

Art. 122. § 1. Adwokat ustanowiony według przepisów poprzedzających ma prawo — z wyłączeniem strony — ściągnąć sumę należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzonych na rzecz tej strony od przeciwnika. Przeciwnik nie może czynić żadnych potrąceń, z wyjątkiem kosztów nawzajem mu przyznanych od strony zwolnionej od kosztów sądowych.

§ 2. Na kosztach, przypadających od przeciwnika strony zwolnionej od kosztów sądowych, należności adwokata ustanowionego według przepisów poprzedzających przysługuje pierwszeństwo przed roszczeniami osób trzecich.

Art. 123. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowieniu adwokata, jak również o włożeniu na stronę obowiązku zapłaty kosztów sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 124. Zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie adwokata, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy zwolnienia od kosztów sądowych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o zwolnienie powoda od kosztów sądowych na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć.

TYTUŁ VI. POSTĘPOWANIE

DZIAŁ I. PRZEPISY OGÓLNE O CZYNNOŚCIACH PROCESOWYCH

Rozdział 1. Pisma procesowe

Art. 125. Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.

Art. 126. § 1. Każde pismo procesowe powinno zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
- 2) oznaczenie rodzaju pisma;
- 3) osnovę wniosku i b oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;

4) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;

5) wyminięcie załączników.

§ 2. Gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno ponadto zawierać o naczenie zawodu i miejsca zamieszkania lub siedziby stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz przedmiotu sporu, pisma zaś dalsze — sygnaturę akt.

§ 3. Do pisma należy dołączyć pełnomocnictwo, jeżeli pismo wnosi pełnomocnik, który przedtem nie złożył pełnomocnictwa.

§ 4. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pismo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 127. W pismach procesowych mających na celu przygotowanie rozprawy (pisma przygotowawcze) należy podać zwięzłe stan sprawy, wypowiedzieć się co do twierdzeń strony przeciwnej i dowodów przez nią powołanych, wreszcie wskazać dowody, które mają być przedstawione na rozprawie, lub je załączyć.

Art. 128. Do pisma procesowego należy dołączyć jego odpisy i odpisy załączników dla doręczenia ich uczestniczącym w sprawie osobom, a ponadto, jeżeli w sądzie nie złożono załączników w oryginale, po jednym odpisie każdego załącznika do akt sądowych.

Art. 129. Strona powołująca się w piśmie na dokument obowiązana jest na żądanie przeciwnika złożyć oryginał dokumentu w sądzie jeszcze przed rozprawą.

Art. 130. § 1. Jeżeli pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do poprawienia lub uzupełnienia go w terminie tygodniowym. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 2. Po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.

§ 3. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

§ 4. Zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu doręcza się tylko powodowi.

Rozdział 2. Doręczenia

Art. 131. § 1. Sąd dokonywa doręczeń przez pocztę lub przez woźnych.

§ 2. Szczegółowy tryb doręczania pism sądowych przez pocztę określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Łączności.

Art. 132. § 1. W toku sprawy adwokaci mogą doręczać sobie nawzajem pisma bezpośrednio za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty.

§ 2. Doręczenie adresatowi może nastąpić także przez wręczenie mu pisma bezpośrednio w sekretariacie sądu.

Art. 133. § 1. Jeżeli stroną jest osoba fizyczna, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej — jej przedstawicielowi ustawowemu.

§ 2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby prawnej, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism.

§ 3. Jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, doręczenia należy dokonać tym osobom. Jednakże państwowej jednostce organizacyjnej doręczenia dokonuje się zawsze w sposób określony w paragrafie poprzedzającym.

Art. 134. § 1. W dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jako też w porze nocnej doręczać można tylko w wyjątkowych wypadkach za uprzednim zarządzeniem prezesa sądu.

§ 2. Za porę nocną uważa się czas od godziny dwudziestej pierwszej do godziny siódmej.

Art. 135. Doręczenia dokonywa się w mieszkaniu, w miejscu pracy lub tam, gdzie się adresata zastanie.

Art. 136. § 1. Strony i ich przedstawiciele mają obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie swego zamieszkania.

§ 2. W razie zaniedbania tego obowiązku pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany. O powyższym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia sąd powinien pouczyć stronę przy pierwszym doręczeniu.

§ 3. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się do doręczenia skargi o wznowienie postępowania albo rewizji nadzwyczajnej.

Art. 137. § 1. Doręczenia żołnierzom zasadniczej służby wojskowej, funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej dokonywa się przez ich organy bezpośrednio przełożone.

§ 2. Doręczenia osobom pozbawionym wolności dokonywa się przez zarząd odpowiedniego zakładu.

Art. 138. § 1. Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było — administracji domu, dozorczy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma.

§ 2. Dla adresata, którego doręczający nie zastanie w miejscu pracy, można doręczyć pismo osobie upoważnionej do odbioru pism.

Art. 139. § 1. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających należy złożyć pismo w urzędzie pocztowym lub lokalu prezydium właściwej rady narodowej, a zawiadomienie o tym umieścić na drzwiach mieszkania adresata lub w skrzynce listowej.

§ 2. Jeżeli adresat lub jego domownik odmawia przyjęcia pisma, pozostawia się je w miejscu doręczenia, a gdyby to było niemożliwe, składa się je — uprzedzając o tym — w urzędzie pocztowym lub w lokalu prezydium właściwej rady narodowej.

§ 3. Przepisów paragrafów poprzedzających nie stosuje się, gdy adresatem jest państwowa jednostka organizacyjna.

Art. 140. Pisma procesowe i orzeczenia doręcza się w odpisach.

Art. 141. § 1. Pełnomocnikowi procesowemu kilku osób doręcza się jeden egzemplarz pisma i załączników.

§ 2. Uprawnionemu przez kilku współuczestników sporu do odbioru pism sądowych doręcza się po jednym egzemplarzu dla każdego współuczestnika.

§ 3. Jeżeli jest kilku pełnomocników jednej strony, sąd doręcza pismo tylko jednemu z nich.

Art. 142. § 1. Odbierający pismo potwierdza odbiór i jego datę własnoręcznym podpisem. Jeżeli tego nie może lub nie chce uczynić, doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczynę braku podpisu.

§ 2. Doręczający stwierdza na potwierdzeniu odbioru sposób doręczenia, a na doręczonym piśmie zaznacza dzień doręczenia i opatruje to stwierdzenie swoim podpisem.

Art. 143. Jeżeli stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, ma być doręczony pozew lub inne pismo procesowe wywołujące zgłoszenia się strony albo jej przedstawiciela lub pełnomocnika nastąpić tylko do rąk kuratora ustanowionego na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający.

Art. 144. § 1. Przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, jak również w sprawach o ustalenie ojcostwa i o związane z tym roszczenia, przewodniczący przed ustanowieniem kuratora przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego.

§ 2. O ustanowieniu kuratora przewodniczący ogłosi publicznie w budynku sądowym i lokalu prezydium właściwej rady naro-

dowej, w sprawach zaś większej wagi, gdy uzna to za potrzebne, także w prasie.

§ 3. Z chwilą doręczenia pisma kuratorowi doręczenie staje się skuteczne. Sąd może jednak uzależnić skuteczność doręczenia od upływu oznaczonego terminu od chwili wywieszenia obwieszczenia w budynku sądowym.

Art. 145. W wypadkach, w których ustanowienie kuratora według przepisów poprzedzających nie jest wymagane, pismo doręcza się stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, przez wywieszenie w budynku sądowym. Doręczenie takie staje się skuteczne z upływem miesiąca od dnia wywieszenia.

Art. 146. Przepisy o doręczeniu stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, i ustanowieniu dla niej kuratora stosuje się również do organizacji, które nie mają organów albo których organy są nie znane z miejsca pobytu.

Art. 147. Gdy okaże się, że żądanie ustanowienia kuratora lub wywieszenia pisma nie było uzasadnione, sąd zarządzi doręczenie pisma w sposób właściwy, a w miarę potrzeby znieśnie na wniosek strony zainteresowanej postępowanie przeprowadzone z udziałem kuratora lub po wywieszeniu pisma w budynku sądowym.

Rozdział 3. Posiedzenia sądowe

Art. 148. § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, posiedzenia sądowe są jawne, a sąd orzekający rozpoznaje sprawę na rozprawie.

§ 2. Sąd może skierować sprawę na posiedzenie jawne i wyznaczyć rozprawę także wówczas, gdy sprawa podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym.

Art. 149. § 1. Posiedzenia sądowe wyznacza przewodniczący z urzędu, ilekroć wymaga tego stan sprawy.

§ 2. O posiedzeniach jawnych zawiadamia się strony i osoby zainteresowane przez wezwanie lub ogłoszenie podczas posiedzenia. Stronie nieobecnej na posiedzeniu jawnym należy zawsze doręczyć wezwanie na następne posiedzenie. Wezwanie powinno być doręczone co najmniej na tydzień przed posiedzeniem. W wypadkach pilnych termin ten może być skrócony do trzech dni.

Art. 150. W wezwaniu na posiedzenie oznacza się:

- 1) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wezwanego;
- 2) sąd oraz miejsce i czas posiedzenia;
- 3) strony i przedmiot sprawy;
- 4) cel posiedzenia;
- 5) skutki niestawiennictwa.

Art. 151. Posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

Art. 152. Na posiedzenia jawne wstęp na salę sądową mają — poza stronami i osobami wezwanymi — tylko osoby pełnoletnie. Na posiedzenia niejawne mają wstęp tylko osoby wezwane.

Art. 153. § 1. Sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli publiczne rozpoznanie sprawy zagraża porządkowi publicznemu lub moralności albo gdy mogą być ujawnione okoliczności objęte tajemnicą państwową lub służbową.

§ 2. Sąd może zarządzić odbycie posiedzenia przy drzwiach zamkniętych również na wniosek strony, jeżeli podane przez nią przyczyny uzna za uzasadnione lub jeżeli roztrząsane być mają szczegóły życia rodzinnego. Postępowanie dotyczące tego wniosku odbywa się przy drzwiach zamkniętych. Postanowienie w tym przedmiocie sąd ogłasza publicznie.

Art. 154. § 1. Podczas posiedzenia odbywającego się przy drzwiach zamkniętych mogą być obecni na sali: strony, interwenienci uboczni, ich przedstawiciele ustawowi i pełnomocnicy, prokurator oraz osoby zaufania po dwie z każdej strony.

§ 2. Ogłoszenie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie odbywa się publicznie.

Art. 155. § 1. Przewodniczący otwiera, prowadzi i zamyka posiedzenia, udziela głosu, zadaje pytania, upoważnia do zadawania pytań i ogłasza orzeczenia.

§ 2. Przewodniczący może odobrać głos, gdy przemawiający go nadużywa, jak również uchylić pytanie, jeżeli uzna je za niewłaściwe lub zbyteczne.

Art. 156. Sąd nawet na zgodny wniosek stron może odroczyć posiedzenie tylko z ważnej przyczyny.

Art. 157. § 1. Z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant pod kierunkiem przewodniczącego spisuje protokół.

§ 2. Przy wydawaniu wyroków zaocznych wystarcza zaznaczenie w aktach, że pozwany nie stawił się na posiedzenie, nie żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności i nie złożył żadnych wyjaśnień, oraz wzmianka co do ogłoszenia wyroku.

§ 3. Z posiedzenia niejawnego sporządza się notatkę urzędową, jeżeli nie wydano orzeczenia.

Art. 158. § 1. Protokół powinien zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwiska sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz oznaczenie sprawy tudzież wzmiankę co do jawności;
- 2) przebieg posiedzenia, w szczególności wnioski i twierdzenia stron, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na posiedzeniu oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone; jeżeli sporządzenie odrębnej sentencji orzeczenia nie jest wymagane, wystarcza zamieszczenie w protokole treści samego rozstrzygnięcia; zamiast podania wniosków i twierdzeń można w protokole powołać się na pisma przygotowawcze;
- 3) czynności stron wpływające na rozstrzygnięcie sądu (ugoda, zrzeczenie się roszczenia, uznanie powództwa, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu).

§ 2. Protokół podpisują przewodniczący i protokolant.

Art. 159. § 1. Przebieg czynności protokołowanych może być utrwalony za pomocą aparatury dźwiękowej, o czym należy przed uruchomieniem aparatury uprzedzić wszystkie osoby uczestniczące w czynności.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej może określić sposób używania aparatów i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku dla celów procesowych oraz sposób ich zabezpieczenia, przechowywania i odtwarzania dźwięku.

§ 3. Protokół może również być spisany pismem stenograficznym. W tym wypadku protokolant niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia przełoży stenogram na zwykłe pismo, czyniąc adnotację, jak m posługiwał się systemem stenograficznym.

Art. 160. Strony mogą żądać sprostowania lub uzupełnienia protokołu, nie później jednak jak na następnym posiedzeniu, a jeśli idzie o protokół rozprawy, po której zamknięciu nastąpiło wydanie wyroku — dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie. Od zarządzenia przewodniczącego strony mogą odwołać się do sądu w terminie tygodniowym od doręczenia im zarządzenia.

Art. 161. W toku posiedzenia wnioski, oświadczenia, uzupełnienia i sprostowania wniosków i oświadczeń można zamieścić w załączniku do protokołu. Gdy stroną zastępuje adwokat lub radca prawny, przewodniczący może zażądać złożenia takiego załącznika w wyznaczonym terminie.

Art. 162. Strony mogą w toku posiedzenia, a jeżeli nie były obecne, na najbliższym posiedzeniu zwrócić uwagę sądu na uchybienia przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania, chyba że chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu, albo że strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Art. 163. § 1. Jeżeli kodeks przewiduje grzywnę bez określenia jej wysokości, grzywnę wymierza się w sumie do trzech

tysięcy złotych. Grzywny ściągają się w drodze egzekucji sądowej na rzecz Skarbu Państwa.

§ 2. Ilekroć kodeks dopuszcza zarządzenie przymusowego sprowadzenia lub aresztowania, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego.

§ 3. O ukaranie i zastosowanie środków przymusu w stosunku do żołnierza w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej sąd zwraca się do ich władzy przełożonej.

Rozdział 4. Terminy

Art. 164. Bieg terminu wyznaczonego przez sąd lub przewodniczącego (termin sądowy) rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy kodeks przewiduje doręczenie z urzędu — od jego doręczenia.

Art. 165. § 1. Terminy oblicza się według przepisów prawa cywilnego.

§ 2. Oddanie pisma procesowego w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.

§ 3. To samo dotyczy złożenia pisma przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego oraz przez członka załogi polskiego statku morskiego u kapitana statku.

Art. 166. Przewodniczący może z ważnej przyczyny przedłużyć lub skrócić termin sądowy na wniosek zgłoszony przed upływem terminu, nawet bez wysłuchania strony przeciwnej.

Rozdział 5. Uchybienie i przywrócenie terminu

Art. 167. Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu jest bezskuteczna.

Art. 168. § 1. Jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu.

§ 2. Przywrócenie nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie pociąga za sobą ujemnych dla strony skutków procesowych.

Art. 169. § 1. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu.

§ 2. W piśmie tym należy uprawdopodobnić okoliczności uzasadniające wniosek.

§ 3. Równocześnie z wnioskiem strona powinna dokonać czynności procesowej.

§ 4. Po upływie roku od uchybionego terminu, jego przywrócenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach wyjątkowych.

Art. 170. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do złożenia środka odwoławczego od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po uprawomocnieniu się wyroku nowy związek małżeński.

Art. 171. Spóźniony lub z mocy ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd odrzuci na posiedzeniu niejawnym.

Art. 172. Zgłoszenie wniosku o przywrócenie terminu nie wstrzymuje postępowania w sprawie ani wykonania orzeczenia. Sąd może jednak, stosownie do okoliczności, wstrzymać postępowanie lub wykonanie orzeczenia. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. W razie uwzględnienia wniosku sąd może natychmiast przystąpić do rozpoznania sprawy.

Rozdział 6. Zawieszenie postępowania

Art. 173. Postępowanie ulega zawieszeniu z mocy prawa w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek siły wyższej.

Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:

1) w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego,

utruty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela;

2) jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie;

3) jeżeli strona lub jej przedstawiciel ustawowy znajduje się w miejscowości pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu;

4) jeżeli w stosunku do strony zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, a spór dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości.

§ 2. W wypadkach wymienionych w pkt 1 i 4 paragrafu poprzedzającego zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zdarzenia te nie wstrzymują jednak wydania orzeczenia, jeżeli nastąpiły po zamknięciu rozprawy.

Art. 175. W razie śmierci pełnomocnika procesowego postępowanie może toczyć się dalej dopiero po wezwaniu strony nie stawającej. Wezwanie doręcza się stronie w miejscu jej rzeczywistego zamieszkania, zawiadamiając ją równocześnie o śmierci pełnomocnika procesowego. W wypadku tym nie stosuje się art. 136 § 2.

Art. 176. Sąd zawiesi postępowanie na wniosek spadkobiercy, jeżeli powód dochodzi przeciwko niemu wykonania obowiązku, należącego do długów spadkowych, a spadkobierca nie złożył jeszcze oświadczenia o przyjęciu spadku i termin do złożenia takiego oświadczenia jeszcze nie upłynął.

Art. 177. § 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu:

1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego;

2) jeżeli osoba trzecia wystąpiła przeciwko obu stronom z interwencją główną;

3) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji państwowej;

4) jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej;

5) w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;

6) jeżeli na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń nie można nadać sprawie dalszego biegu.

§ 2. Jeżeli postępowanie karne, dyscyplinarne lub administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd wyznaczy termin do wszczęcia postępowania, w innych wypadkach może zwrócić się do właściwego organu.

Art. 178. Sąd może również zawiesić postępowanie na zgodny wniosek stron.

Art. 179. § 1. W wypadku zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron albo wskutek ich niestawiennictwa lub niemożności nadania sprawie dalszego biegu, zawieszenie wstrzymuje tylko bieg terminów sądowych, które biegną dalej dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

§ 2. We wszystkich innych wypadkach zawieszenia żadne terminy nie biegną i zaczynają biec dopiero od początku z chwilą podjęcia postępowania. Terminy sądowe należy w miarę potrzeby wyznaczać na nowo.

§ 3. Podczas zawieszenia sąd nie podejmuje żadnych czynności z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenie powództwa lub dowodu. Czynności podejmowane przez strony, a nie dotyczące tych przedmiotów, wywołują skutki dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

Art. 180. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:

- 1) w razie śmierci strony — z chwilą zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo z chwilą ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku;
- 2) w razie utraty zdolności sądowej — z chwilą ustalenia ogólnego następcy prawnego;
- 3) w razie braku przedstawiciela ustawowego — z chwilą jego ustanowienia;
- 4) gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania — z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego to postępowanie; sąd może jednak i przedtem, stosownie do okoliczności, podjąć dalsze postępowanie.

Art. 181. Sąd postanowi podjąć postępowanie na wniosek którejkolwiek ze stron:

- 1) gdy postępowanie zostało zawieszona na wniosek spadkobiercy — po złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo po upływie terminu do złożenia takiego oświadczenia;
- 2) w wypadku zawieszenia na wniosek obu stron albo wskutek niestawiennictwa — nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od zawieszenia, jeżeli strony we wniosku o zawieszenie nie oznaczyły dłuższego terminu.

Art. 182. § 1. Sąd umarza postępowanie zawieszona z przyczyn wspomnianych w pkt 5 i 6 § 1 art. 177, jak również zawieszona na wniosek spadkobiercy, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu lat trzech od daty postanowienia o zawieszeniu. Ponadto sąd umorzy postępowanie w razie stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie lat trzech od daty postanowienia o zawieszeniu z tej przyczyny.

§ 2. Umorzenie postępowania zawieszona w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa ponownego wytoczenia powództwa, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

§ 3. Umorzenie zawieszona postępowania w drugiej instancji powoduje uprawomocnienie się orzeczenia pierwszej instancji, z wyjątkiem spraw o unieważnienie małżeństwa lub o rozwód oraz o ustalenie nieistnienia małżeństwa, w których postępowanie umarza się wówczas w całości.

§ 4. Z umorzeniem postępowania umarzają się nawzajem także koszty stron w danej instancji.

Art. 183. Postanowienie w przedmiocie zawieszenia, podjęcia i umorzenia postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

DZIAŁ II. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDAMI PIERWSZEJ INSTANCJI

Rozdział 1. Postępowanie pojednawcze

Art. 184. Sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane drogą ugody sądowej zawartej przed wniesieniem pozwu. Sąd uzna ugodę za niedopuszczalną, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo rażąco narusza usprawiedliwiony interes jednej ze stron.

Art. 185. § 1. O zawezwanie do próby ugodowej — bez względu na właściwość rzeczową — można zwrócić się do sądu powiatowego ogólnie właściwego dla przeciwnika. W wezwaniu należy oznaczyć zwięźle sprawę.

§ 2. Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie jednoosobowym.

§ 3. Z posiedzenia spisuje się protokół, a jeżeli doszło do ugody, osnowę jej wciąga się do protokołu. Strony podpisują ugodę; niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

Art. 186. § 1. Jeżeli wzywający nie stawi się na posiedzenie, sąd na żądanie przeciwnika włoży na niego obowiązek zwrotu kosztów wywołanych próbą ugodową.

§ 2. Jeżeli przeciwnik bez usprawiedliwienia nie stawi się na posiedzenie, sąd na żądanie wzywającego, który wniósł następnie w tej sprawie pozew, uwzględni koszty wywołane próbą ugodową w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Rozdział 2. Pozew

Art. 187. § 1. Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;
- 2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu.

§ 2. Pozew może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie rozprawy w nieobecności powoda oraz wnioski służące do przygotowania rozprawy, a w szczególności wnioski o:

- 1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;
- 2) dokonanie oględzin;
- 3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, lub przedmiotu oględzin;
- 4) zażądanie na rozprawę dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich.

Art. 188. § 1. Strona zwolniona od kosztów sądowych, a działająca bez adwokata, może ustnie zgłosić powództwo w sądzie właściwym lub w sądzie powiatowym swego miejsca zamieszkania, chociażby sąd ten nie był właściwy do rozpoznawania sprawy.

§ 2. Sąd, stosownie do okoliczności, zwróci powodowi uwagę bądź na niedopuszczalność powództwa z przyczyn formalnych, bądź na oczywistą jego bezzasadność.

§ 3. W razie zgłoszenia powództwa w sądzie niewłaściwym do rozpoznania sprawy, sąd ten prześle niezwłocznie akta sądowi właściwemu.

Art. 189. Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Art. 190. Można dochodzić przyszłych powtarzających się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego.

Art. 191. Powód może dochodzić jednym pozewem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto — gdy roszczenia są różnego rodzaju — o tyle tylko, o ile dla któregośkolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu:

- 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie;
- 2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne;
- 3) zbytec w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej, i to także wówczas, gdy należy do osób, których udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie przez państwowy arbitraż gospodarczy.

Art. 193. § 1. Zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu.

§ 2. Jeżeli w myśl przepisu poprzedzającego zmiana nie jest dopuszczalna, a powód zmienia powództwo w ten sposób, że występuje z nowym roszczeniem obok pierwotnego, sąd rozpoznaje nowe roszczenie jako sprawę oddzielną, jeżeli jest dla niej rzeczowo i miejscowo właściwy, w przeciwnym zaś razie przekazuje sprawę sądowi właściwemu. Gdy jednak zmiana taka następuje w sądzie powiatowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi wojewódzkiemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy.

§ 3. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego, w innych zaś wypadkach — z chwilą doręczenia pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu.

Art. 194. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na wniosek powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie.

§ 2. Osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron wstąpić w miejsce pozwanego, który wówczas będzie zwolniony od udziału w sprawie. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony pozwanej, powany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów od strony powodowej, niezależnie od późniejszego wyniku sprawy.

§ 3. Jeżeli okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd na wniosek powoda może wezwać te osoby do wzięcia udziału w sprawie.

§ 4. Jeżeli wymaga tego ochrona własności społecznej, wezwania, o którym mowa w § 1 i 3 niniejszego artykułu, sąd może dokonać z urzędu.

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby, których udział w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stroną powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby nie biorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora.

§ 2. Sąd wezwie osoby nie zapoznane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Osoby, których udział w sprawie w charakterze powodów jest konieczny, sąd zawiadomi o toczącym się procesie. Osoby te mogą w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia przystąpić do sprawy w charakterze powodów.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo zostało wniesione nie przez osobę, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda.

§ 2. Osoba zawiadomiona, która zgłosiła przystąpienie do sprawy w charakterze powoda, może za zgodą obu stron wstąpić na miejsce strony powodowej, która wówczas będzie od udziału w sprawie zwolniona. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony powodowej pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie dotychczasowych kosztów od osoby, która poprzednio występowała jako powód.

Art. 197. Jeżeli w sprawie o zwrot świadczenia okaże się, że przedmiot świadczenia uległ przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa na skutek tego, że świadczenie było spełnione w zamian za dokonanie czynu zabronionego przez ustawę lub sprzecznego z zasadami współzycia społecznego albo w wykonaniu czynności prawnej mającej cel społeczny z ustawą lub z zasadami współzycia społecznego, sąd z urzędu zawiadomi o toczącym się procesie prokuratora oraz właściwy do spraw finansowych organ prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej.

Poza tym stosuje się odpowiednio przepisy artykułu poprzedzającego.

Art. 198. § 1. Wezwanie do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, dokonane przez sąd zgodnie z artykułami poprzedzającymi, zastępuje pozwanie. Osobom wezwanym sąd doręczy odpisy pism procesowych i załączników.

§ 2. Skutki prawne, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, w stosunku do osób zawiadomionych w myśl artykułów poprzedzających następują z chwilą przystąpienia tych osób do sprawy w charakterze powodów.

§ 3. Osoby wezwane do wzięcia udziału w sprawie, a także osoby zawiadomione w myśl artykułów poprzedzających o toczącym się procesie, które w terminie zgłosiły swe przystąpienie do sprawy w charakterze powodów, mogą przy pierwszej czynności procesowej żądać powtórzenia dotychczasowego postępowania w całości lub w części, stosownie do okoliczności sprawy.

§ 4. W stosunku do osób wezwanych do wzięcia udziału w sprawie i osób zawiadomionych, które zgłosiły przystąpienie do sprawy, stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie.

Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew:

- 1) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna;
- 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona;
- 3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie;
- 4) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy należy do sądu polubownego.

§ 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.

§ 3. Odrzucenie pozwu może nastąpić na posiedzeniu niejawnym.

Art. 200. § 1. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, przekaże sprawę sądowi właściwemu. Postanowienie sądu może zapasć na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi wyższego rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaże sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego.

§ 3. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym pozostają w mocy.

Art. 201. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże ją właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Art. 202. Zapis na sąd polubowny oraz niewłaściwość sądu dająca się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Inne okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Art. 203. § 1. Pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest rozczenie się roszczenia — aż do wydania wyroku.

§ 2. Pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego.

§ 3. W razie cofnięcia pozwu poza rozprawą przewodniczący odwołuje wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu zawiadamia pozwanego; który może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów. Gdy skuteczność cofnięcia pozwu zależy od zgody pozwanego, niezłożenie przez niego oświadczenia w tym przedmiocie w powyższym terminie uważa się za wyrażenie zgody.

§ 4. Sąd uzna za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, jak również zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia, jeżeli czynność taka jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo rażąco narusza usprawiedliwiony interes osób uprawnionych. Wszelkie czynności, choćby podjęte poza sądem, dla uchylecia się od skutków takiego sprzeciwu są nieważne.

Art. 204. § 1. Powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia. Powództwo wzajemne można wytoczyć bądź w odpowiedzi na pozew, bądź oddzielnie, nie później jednak niż na pierwszej rozprawie, albo w sprzeciwie od wyroku zaocznego.

§ 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego. Jeżeli jednak pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd wojewódzki, a sprawa wszczęła była w sądzie powiatowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego.

§ 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się odpowiednio do pozwu wzajemnego.

Art. 205. Sąd powiatowy może na wniosek pozwanego, złożony aż do zamknięcia rozprawy, przekazać sprawę sądowi wojewódzkiemu, jeżeli pozwany wytoczył przeciwko powodowi przed tym sądem powództwo wpływające na roszczenie powoda bądź dlatego, że ma z nim związek, bądź dlatego, że roszczenia stron nadają się do potrącenia.

Rozdział 3. Rozprawa

Art. 206. Termin rozprawy wyznacza przewodniczący. Jednocześnie z wyznaczeniem pierwszej rozprawy zarządza doręczenie pozwu i stosownie do potrzeby wyznacza sędziego sprawozdawcę.

Art. 207. § 1. Pozwany może, a jeżeli jest nim jednostka gospodarki uspołecznionej, ma obowiązek przed pierwszą rozprawą wnieść odpowiedź na pozew.

§ 2. W sprawach zawiłych lub rozrachunkowych przewodniczący może zarządzić przed pierwszą rozprawą wniesienie odpowiedzi na pozew lub także w miarę potrzeby wymianę przez strony dalszych pism przygotowawczych, przy czym oznaczy porządek składania pism, termin, w którym pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. W toku sprawy wymianę pism może zarządzić sąd.

Art. 208. § 1. Przewodniczący, stosownie do okoliczności, wyda przed rozprawą na podstawie pozwu i innych pism procesowych zarządzenia mające na celu przygotowanie rozprawy. Przewodniczący może w szczególności:

- 1) wezwać strony do stawienia się na rozprawę osobiście lub przez pełnomocnika;
- 2) zażądać na rozprawę od jednostki gospodarki uspołecznionej znajdujących się u niej dowodów, jeżeli strona sama dowodów tych otrzymać nie może;
- 3) wezwać na rozprawę wskazanych przez stronę świadków;
- 4) wezwać na rozprawę osoby powołane zgodnie przez strony na biegnące;
- 5) zarządzić przedstawienie dokumentów, przedmiotów oględzin, ksiąg, planów itd.

§ 2. Przewodniczący może ponadto, w razie koniecznej potrzeby, zarządzić oględziny jeszcze przed rozprawą.

Art. 209. Każda ze stron może w piśmie procesowym żądać przeprowadzenia rozprawy w jej nieobecności.

Art. 210. § 1. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy strony — najpierw powód, a potem pozwany —

zgłaszają ustnie swe żądania i wnioski oraz przedstawiają twierdzenia i dowody na ich poparcie. Strony mogą ponadto wskazywać podstawy prawne swych żądań i wniosków. Na żądanie prokuratora sąd udziela mu głosu w każdym stanie rozprawy; art. 62 nie stosuje się.

§ 2. Każda ze stron obowiązana jest do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej, dotyczących okoliczności faktycznych.

§ 3. Ponadto rozprawa obejmuje, stosownie do okoliczności, postępowanie dowodowe i roztrząsanie jego wyników.

Art. 211. W razie nieobecności strony na rozprawie przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia sprawozdawca przedstawia jej wnioski, twierdzenia i dowody znajdujące się w aktach sprawy.

Art. 212. Przewodniczący, jeżeli to możliwe, jeszcze przed wszczęciem postępowania dowodowego powinien przez zadawanie pytań stronom usulić, jakie z istotnych okoliczności sprawy są między nimi sporne, i dążyć do ich wyjaśnienia. W razie potrzeby udziela stronom odpowiednich pouczeń i wskazówek, a stosownie do okoliczności zwraca im uwagę na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego.

Art. 213. § 1. W celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron sąd może zarządzić odpowiednie dochodzenie. Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się stron.

§ 2. Sąd nie jest związany uznaniem pozwu. Może jednak porzucić na uznaniu, jeżeli znajduje ono uzasadnienie w okolicznościach sprawy.

Art. 214. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość w doręczeniu wezwania albo jeżeli nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyciężyć.

Art. 215. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd postanowi wezwać do wzięcia udziału w sprawie lub zawiadomić o toczącym się procesie osoby, które dotychczas w postępowaniu nie występowały w charakterze powodów lub pozwanych.

Art. 216. Sąd może w celu dokładniejszego wyjaśnienia stanu sprawy zarządzić stawienie się stron lub jednej z nich osobiście albo przez pełnomocnika.

Art. 217. § 1. Strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swych wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, jakie według przepisów niniejszego kodeksu mogą dla niej wyniknąć z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu.

§ 2. Sąd pominie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki.

Art. 218. Sąd może zarządzić oddzielną rozprawę co do pozwu głównego i wzajemnego, jako też co do jednego z kilku roszczeń połączonych w jednym pozwie, bądź to głównym, bądź wzajemnym, albo w stosunku do poszczególnych współuczestników.

Art. 219. Sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozvem.

Art. 220. Sąd może ograniczyć rozprawę do poszczególnych zarzutów lub zagadnień wstępnych.

Art. 221. Pozwany nie może odmówić wdania się w spór co do istoty sprawy, chociaż wniósł zarzuty formalne.

Art. 222. Oddalając zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby odrzucenie pozwu, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd stwierdza w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

Art. 223. § 1. Przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron. Osnowa ugody zawartej przed sądem powinna być wciągnięta do protokołu rozprawy i stwierdzona podpisami stron. Niemożność podpisania sąd stwierdzi w protokole.

§ 2. Przepis art. 203 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 224. § 1. Przewodniczący zamyka rozprawę, gdy sąd uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną. Przed zamknięciem rozprawy przewodniczący udziela głosu stronom.

§ 2. Można zamknąć rozprawę również w wypadku, gdy ma być przeprowadzony jeszcze dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany albo gdy ma być przeprowadzony dowód z akt lub wyjaśnień organów państwowych, a rozprawę co do tych dowodów sąd uzna za zbytęcną.

Art. 225. Sąd może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo.

Art. 226. Od zarządzeń przewodniczącego wydanych w toku rozprawy strony mogą odwołać się do sądu.

DZIAŁ III. DOWODY

Rozdział 1. Przedmiot i ocena dowodów

Art. 227. Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Art. 228. § 1. Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu.

§ 2. To samo dotyczy faktów znanych sądowi urzędowo, jednakże sąd powinien na rozprawie zwrócić na nie uwagę stron.

Art. 229. Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości co do swej zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy.

Art. 230. Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Art. 231. Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne).

Art. 232. Strony są obowiązane wskazać dowody potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy. Sąd może jednak dopuścić dowód nie wskazany przez strony; może także dla ustalenia koniecznych dowodów zarządzić odpowiednie dochodzenie.

Art. 233. § 1. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

§ 2. Sąd oceni na tej samej podstawie, jakie znaczenie nadać odmowie przedstawienia przez stronę dowodu lub przeszkodom stawianym przez nią w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu.

Art. 234. Domniemania ustanowione przez prawo (domniemanie prawne) wiążą sąd; mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza.

Rozdział 2. Postępowanie dowodowe

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 235. Postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, chyba że sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu. W takich wypadkach sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych członków (sędzią wyznaczony) albo innemu sądowi (sąd wezwany).

Art. 236. W postanowieniu o przeprowadzeniu dowodu sąd oznaczy fakty podlegające stwierdzeniu, środek dowodowy i — stosownie do okoliczności — sędziego lub sąd, który ma dowód przeprowadzić, a ponadto, jeżeli to jest możliwe, termin i miejsce przeprowadzenia dowodu. Wyznaczając sędziego, sąd może pozostawić mu oznaczenie terminu przeprowadzenia dowodu.

Art. 237. Niestawiennictwo stron na termin nie wstrzymuje przeprowadzenia dowodu, chyba że obecność stron lub jednej z nich okaże się konieczną.

Art. 238. § 1. Protokół zawierający przebieg postępowania dowodowego przed sędzią wyznaczonym lub przed sądem wezwanym podpisują, oprócz sędziego i protokolanta, także osoby przesłuchane oraz strony, jeżeli są obecne.

§ 2. Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokole.

Art. 239. Sędzią wyznaczony i sąd wezwany mają w zakresie zleconego im postępowania dowodowego prawa przewodniczącego i prawa sądu orzekającego. Na ich uchybienia strony mogą zwrócić uwagę sądu nie później niż na najbliższej rozprawie.

Art. 240. § 1. Sąd nie jest związany swym postanowieniem dowodowym i może je stosownie do okoliczności uchylić lub zmienić nawet na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Sędzią wyznaczony i sąd wezwany mogą uzupełnić na wniosek strony postanowienie sądu orzekającego przez przesłuchanie nowych świadków na fakty wskazane w tym postanowieniu.

Art. 241. Sąd orzekający może zarządzić powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego.

Art. 242. Jeżeli postępowanie dowodowe napotyka przeszkody o nieokreślonym czasie trwania, sąd może oznaczyć termin, po którego upływie dowód może być przeprowadzony tylko wówczas, gdy nie spowoduje to zwłoki w postępowaniu.

Art. 243. Zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu.

Oddział 2. Dokumenty

Art. 244. § 1. Dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe w ich zakresie działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do dokumentów urzędowych sporządzonych przez organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje społeczne ludu pracującego w zakresie poruczonych im przez ustawę spraw z dziedziny administracji państwowej.

Art. 245. Dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie.

Art. 246. Jeżeli ustawa lub umowa stron wymaga dla czynności prawnej zachowania formy pisemnej, dowód ze świadków lub z przesłuchania stron w sprawie między uczestnikami tej czynności na fakt jej dokonania jest dopuszczalny w wypadku, gdy dokument obejmujący czynność został zagubiony, zniszczony lub zabrany przez osobę trzecią, a jeżeli forma pisemna była zastrzeżona tylko dla celów dowodowych, także w wypadkach określonych w kodeksie cywilnym.

Art. 247. Dowód ze świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu obejmującego czynność prawną może być dopuszczony między uczestnikami tej czynności tylko w wypadkach, gdy nie doprowadzi to do obejścia przepisów o formie zastrzeżonej pod rygorem nieważności i gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna to za konieczne.

Art. 248. § 1. Każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdu-

jący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera tajemnicę państwową.

§ 2. Od powyższego obowiązku może uchylić się ten, kto co do okoliczności objętych treścią dokumentu mógłby jako świadek odmówić zeznania albo kto posiada dokument w imieniu osoby trzeciej, która mogłaby z takich samych przyczyn sprzeciwić się przedstawieniu dokumentu. Jednakże i wówczas nie można odmówić przedstawienia dokumentu, gdy jego posiadacz lub osoba trzecia obowiązani są do tego względem chociażby jednej ze stron albo gdy dokument wystawiony jest w interesie strony, która żąda przeprowadzenia dowodu. Strona nie może ponadto odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli szkoda, na którą byłaby przez to narażona, polega na przegraniu procesu.

Art. 249. § 1. W sprawach dotyczących przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego, w razie powołania się jednej ze stron na księgi i dokumenty przedsiębiorstwa, należy je przedstawić sądowi, jeżeli sąd uzna wyciąg za niewystarczający.

§ 2. Gdy zachodzi istotna trudność w dostarczeniu ksiąg do sądu, sąd może przejrzeć je na miejscu lub zlecić sędziemu wyznaczonemu ich przejrzanie i sporządzenie niezbędnych wyciągów.

Art. 250. § 1. Jeżeli dokument znajduje się w aktach organu państwowego, wystarczy przedstawić urzędowo poświadczony przez ten organ odpis lub wyciąg z dokumentu. Udzielenia odpisu lub wyciągu żąda sąd, jeżeli strona sama uzyskać go nie może.

§ 2. Gdy sąd uzna za konieczne przejrzanie oryginału dokumentu, może zarządzić, by go dostarczono na rozprawę, albo przejrzeć go na miejscu przez sędziego wyznaczonego lub przez cały skład sądu.

Art. 251. Za nieuzasadnioną odmowę przedstawienia dokumentu przez osobę trzecią sąd, po wysłuchaniu jej oraz stron co do zasadności odmowy, skazuje osobę trzecią na grzywnę. Osoba trzecia ma prawo żądać zwrotu wydatków połączonych z przedstawieniem dokumentu.

Art. 252. Strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić.

Art. 253. Jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu prywatnego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenie osoby, która je podpisała, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczności te udowodnić. Jeżeli jednak spór dotyczy dokumentu prywatnego pochodzącego od innej osoby niż strona zaprzeczająca, prawdziwość dokumentu powinna udowodnić strona, która chce z niego skorzystać.

Art. 254. § 1. Badania prawdziwości pisma dokonuje się z udziałem lub bez udziału biegłych, zwłaszcza przez porównanie pisma na zakwestionowanym dokumencie z pismem tej samej osoby na innych dokumentach niewątpliwie prawdziwych. Sąd w razie potrzeby może wezwać osobę, od której pismo pochodzi, na termin wyznaczony, w celu napisania podyktowanych jej wyrazów.

§ 2. Od obowiązku złożenia próby pisma zwolniony jest ten, kto na zapytanie, czy pismo na dokumencie jest prawdziwe, mógłby jako świadek odmówić zeznania.

§ 3. Sąd może zastosować do osoby trzeciej, która nie wykonała zarządzeń sądu wydanych w myśl paragrafów poprzedzających, takie same środki przymusowe, jak wobec świadków.

§ 4. Osoba trzecia może na równi ze świadkiem żądać zwrotu wydatków koniecznych związanych ze stawiennictwem do sądu, a ponadto wynagrodzenia za utratę zarobku.

Art. 255. Strona, która w złej wierze lub lekkomyślnie zgłosiła zarzuty przewidziane w art. 252 i 253, podlega karze grzywny.

Art. 256. Sąd może żądać, aby dokument w języku obcym był przełożony przez tłumacza przysięgłego.

Art. 257. Sąd oceni na podstawie okoliczności poszczególnego wypadku, czy i o ile dokument zachowuje moc dowodową pomimo przekreśleń, podskrobań lub innych uszkodzeń.

Oddział 3. Zeznania świadków

Art. 258. Strona powołująca się na dowód ze świadków obowiązana jest dokładnie oznaczyć fakty, które mają być zeznaniami poszczególnych świadków stwierdzone, i wskazać świadków, tak by wezwanie ich do sądu było możliwe.

Art. 259. Świadcami nie mogą być:

- 1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń;
- 2) wojskowi i urzędnicy nie zwolnieni od zachowania tajemnicy służbowej, jeżeli ich zeznanie miałyby być połączone z jej naruszeniem;
- 3) przedstawiciele ustawowi stron oraz osoby, które mogą być przesłuchane w charakterze strony jako organy osoby prawnej lub innej organizacji mającej zdolność sądową;
- 4) współuczestnicy jednolici.

Art. 260. Współuczestnik sporu, nie będący współuczestnikiem jednolitym, może być świadkiem co do faktów dotyczących wyłącznie innego współuczestnika.

Art. 261. § 1. Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonków stron, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwa oraz powinowatych w tej samej linii lub stopniu, jak również osób pozostających ze stronami w stosunku przysposobienia. Prawo odmowy zeznań trwa po ustaniu małżeństwa lub rozwiązaniu stosunku przysposobienia. Jednakże odmowa zeznań nie jest dopuszczalna w sprawach o prawa stanu, z wyjątkiem spraw o rozwód.

§ 2. Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytanie, jeżeli zeznanie mogłoby narazić jego lub jego bliskich, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, na odpowiedzialność karną, hańbę lub dotkliwą i bezpośrednią szkodę majątkową albo jeżeli zeznanie miałyby być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej. Duchowny może odmówić zeznań co do faktów powierzonych mu na spowiedzi.

Art. 262. Sąd, wzywając świadka, wymieni w wezwaniu imię, nazwisko i zamieszkanie wezwanego, miejsce i czas przesłuchania, nazwiska stron i przedmiot sprawy oraz związałą osnowę przepisów o karach za pogwałcenie obowiązków świadka, a ponadto o zwrocie wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz o wynagrodzeniu za utratę zarobku.

Art. 263. Przesłuchanie osób dotkniętych chorobą lub kalectwem odbywa się w miejscu, gdzie przebywają, jeżeli nie mogą go opuścić.

Art. 264. Kolejność przesłuchania świadków oznacza przewodniczący. Świadkowie, którzy nie złożyli jeszcze zeznań, nie mogą być obecni przy przesłuchaniu innych świadków.

Art. 265. § 1. Do przesłuchania świadka nie władającego dostatecznie językiem polskim sąd może przybrać tłumacza.

§ 2. Do tłumaczy stosuje się odpowiednio przepisy o biegłych. Pracownik organów wymiaru sprawiedliwości może pełnić obowiązki tłumacza bez składania przyrzeczenia, lecz z powołaniem się na służbowe.

Art. 266. § 1. Przed przesłuchaniem świadka uprzedza się go o prawie odmowy zeznań i odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań.

§ 2. Przesłuchanie rozpoczyna się od zadania świadkowi pytań dotyczących jego osoby oraz stosunku do stron.

§ 3. Jeżeli świadek ma składać zeznanie, przewodniczący odbiera od niego przyrzeczenie, po pouczeniu go o znaczeniu tego aktu.

Art. 267. Nie składają przyrzeczenia świadkowie małoletni, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, oraz osoby skazane wyrokiem prawomocnym za fałszywe zeznanie. Inni świadkowie mogą być za zgodą stron zwolnieni przez sąd od złożenia przyrzeczenia.

Art. 268. Brzmienie przyrzeczenia jest następujące: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome”.

Art. 269. § 1. Świadek składa przyrzeczenie, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos tekst przyrzeczenia, przy czym wszyscy — nie wyłączając sędziów — stoją.

§ 2. Niemi i głusi składają przyrzeczenie przez podpisanie jego tekstu lub przy pomocy biegłego.

Art. 270. W razie powtórnego przesłuchania świadka przypomina mu się poprzednio złożone przyrzeczenie.

Art. 271. § 1. Świadek składa zeznanie ustnie, zaczynając od odpowiedzi na pytania przewodniczącego, co i z jakiego źródła wiadomo mu w sprawie, po czym sędziowie i strony mogą w tymże przedmiocie zadawać mu pytania.

§ 2. Niemi i głusi składają zeznania na piśmie lub przy pomocy biegłego.

Art. 272. Świadkowie, których zeznania przeczą sobie wzajemnie, mogą być konfrontowani.

Art. 273. § 1. Zeznanie świadka, po zapisaniu do protokołu, będzie mu odczytane i stosownie do okoliczności na podstawie jego uwag uzupełnione lub sprostowane.

§ 2. Świadek może oddalić się z sądu nie wcześniej niż po uzyskaniu na to zezwolenia przewodniczącego.

Art. 274. § 1. Za nie usprawiedliwione niestawiennictwo sąd skazuje świadka na grzywnę, po czym wezwie go powtórnie, a w razie ponownego niestawiennictwa skazuje go na ponowną grzywnę i może zarządzić jego przymusowe sprowadzenie.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do świadka, który oddalił się bez zezwolenia przewodniczącego.

Art. 275. Świadek w ciągu tygodnia od daty doręczenia mu postanowienia skazującego go na grzywnę lub na pierwszym posiedzeniu, na które zostanie wezwany, może usprawiedliwić swe niestawiennictwo. W razie usprawiedliwienia niestawiennictwa sąd zwolni świadka od grzywny i od przymusowego sprowadzenia. Postanowienia sądu mogą zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 276. § 1. Za nieuzasadnioną odmowę zeznań lub przyrzeczenia sąd, po wysłuchaniu obecnych stron co do zasadności odmowy, skazuje świadka na grzywnę.

§ 2. Niezależnie od powyższej grzywny sąd może nakazać areztowanie świadka na czas nie przekraczający tygodnia. Sąd uchylił areшт, jeżeli świadek złoży zeznanie lub przyrzeczenie albo jeżeli sprawę ukończono w instancji, w której dowód z tego świadka został dopuszczony.

Art. 277. Świadek ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, a ponadto wynagrodzenia za utratę zarobku. Przewodniczący może przyznać świadkowi zaliczkę na koszty podróży i na utrzymanie w miejscu przesłuchania.

Oddział 4. Opinia biegłych

Art. 278. § 1. W wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.

§ 2. Sąd orzekający może pozostawić prawo wyboru biegłego sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu.

§ 3. Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie, czy na piśmie.

Art. 279. Dopuszczenie dowodu z biegłych może nastąpić na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru.

Art. 280. Osoba wyznaczona na biegłego może nie przyjąć włożonego na nią obowiązku z przyczyn, jakie uprawniają świadka do odmowy zeznań, a ponadto z powodu przeszkody, która uniemożliwia jej wydanie opinii.

Art. 281. Aż do ukończenia czynności biegłego strona może żądać jego wyłączenia z przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziego. Gdy strona zgłasza wniosek o wyłączenie biegłego po rozpoczęciu przez niego czynności, obowiązana jest uprawdopodobnić, że przyczyna wyłączenia powstała później lub że przedtem nie była jej znana.

Art. 282. § 1. Biegły składa przed rozpoczęciem czynności przyrzeczenie w następującym brzmieniu: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością”.

§ 2. Poza tym do przyrzeczenia biegłych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące przyrzeczenia świadków.

Art. 283. § 1. Biegły nie składa przyrzeczenia, gdy obie strony wyrażą na to zgodę.

§ 2. Biegły sądowy stały składa przyrzeczenie tylko przy objęciu stanowiska, w poszczególnych zaś sprawach powołuje się na nie.

Art. 284. Sąd może zarządzić okazanie biegłemu akt sprawy i przedmiotu oględzin oraz zarządzić, aby brał udział w postępowaniu dowodowym.

Art. 285. § 1. Opinia biegłego powinna zawierać uzasadnienie.

§ 2. Biegli mogą złożyć opinię łączną.

§ 3. Jeżeli biegły nie może na razie udzielić wyczerpującej opinii, sąd wyznaczy termin dodatkowy do jej przedstawienia.

Art. 286. Sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, może też w razie potrzeby zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych.

Art. 287. Za nie usprawiedliwione niestawiennictwo, za nieuzasadnioną odmowę złożenia przyrzeczenia lub opinii albo za nie usprawiedliwione opóźnienie złożenia opinii sąd skazuje biegłego na grzywnę.

Art. 288. Biegły ma prawo żądać wynagrodzenia za stawiennictwo do sądu i wykonaną pracę. Przewodniczący może przyznać biegłemu zaliczkę na poczet wydatków.

Art. 289. Do wezwania i przesłuchania biegłych stosuje się ponadto odpowiednio przepisy o świadkach, z wyjątkiem przepisów o przymusowym sprowadzeniu.

Art. 290. § 1. Sąd może zażądać opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Sąd może zażądać od instytutu dodatkowych wyjaśnień bądź pisemnych, bądź ustnych przez wyznaczoną do tego osobę, może też zarządzić złożenie dodatkowej opinii przez ten sam lub inny instytut.

§ 2. W opinii instytutu należy wskazać osoby, które przeprowadziły badanie i wydały opinię.

Art. 291. Instytut naukowy lub naukowo-badawczy może żądać wynagrodzenia za wykonaną pracę i za stawiennictwo swoich przedstawicieli.

Oddział 5. Oględziny

Art. 292. Sąd może zarządzić oględziny bez udziału lub z udziałem biegłych, a stosownie do okoliczności — również w połączeniu z przesłuchaniem świadków.

Art. 293. Przepisy o obowiązku przedstawiania dokumentu stosuje się odpowiednio do przedstawiania przedmiotu oględzin. Jeżeli rodzaj przedmiotu na to pozwala i nie jest to połączone ze znacznymi kosztami, należy przedmiot oględzin dostarczyć do sądu.

Art. 294. Jeżeli przedmiot oględzin jest w posiadaniu osoby trzeciej, a oględziny mają być dokonane w miejscu, gdzie przedmiot znajduje się, osoba ta powinna być wezwana na termin oględzin i obowiązana jest ułatwić dostęp do przedmiotu.

Art. 295. § 1. Osoba trzecia w ciągu dni trzech od doręczenia jej wezwania może z ważnych przyczyn żądać od sądu wzywającego zaniechania oględzin.

§ 2. Przed rozpoznaniem żądania osoby trzeciej sąd nie przystąpi do oględzin.

Art. 296. Osobę trzecią, która bez uzasadnionych przyczyn nie zastosowała się do zarządzeń w przedmiocie oględzin, sąd skazuje na grzywnę.

Art. 297. Osoba trzecia wezwana na termin oględzin ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz wynagrodzenia za utratę zarobku na równi ze świadkiem, a ponadto zwrotu wydatków połączonych z dostarczeniem przedmiotu oględzin.

Art. 298. Oględziny osoby mogą odbyć się tylko za jej zgodą.

Oddział 6. Przesłuchanie stron

Art. 299. Jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały nie wyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla wyjaśnienia tych faktów zarządzi dowód z przesłuchania stron.

Art. 300. § 1. Za osobę prawną sąd przesłuchuje osoby wchodzące w skład organu uprawnionego do jej reprezentowania, przy czym sąd decyduje, czy przesłuchać wszystkie te osoby, czy też tylko niektóre z nich.

§ 2. Za Skarb Państwa sąd może przesłuchać w charakterze strony osoby powołane do reprezentowania państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub osoby przez nie wskazane.

Art. 301. Jeżeli powództwo jest wytoczone przez prokuratora lub organizację społeczną ludu pracującego na rzecz oznaczonej osoby, przesłuchuje się w charakterze strony powodowej tę osobę, chociażby nie przystąpiła ona do sprawy.

Art. 302. § 1. Gdy z przyczyn natury faktycznej lub prawnej przesłuchać można co do okoliczności spornych jedną tylko stronę, sąd oceni, czy mimo to należy przesłuchać tę stronę, czy też dowód ten pominąć w zupełności. Sąd postąpi tak samo, gdy druga strona lub niektórzy ze współuczestników nie stawili się na przesłuchanie stron lub odmówili zeznań.

§ 2. W sprawach osób znajdujących się pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą od uznania sądu zależy przesłuchanie bądź samej strony, bądź jej przedstawiciela ustawowego, bądź też obojga.

Art. 303. Sąd przesłucha najpierw strony bez odbierania przyrzeczenia. Jeżeli przesłuchanie to nie wyświetli dostatecznie faktów, sąd może przesłuchać według swego wyboru jedną ze stron ponownie, po uprzednim odebraniu od niej przyrzeczenia. Przesłuchanie jednej ze stron co do pewnego faktu z odebraniem od niej przyrzeczenia nie wyłącza takiego przesłuchania drugiej strony co do innego faktu.

Art. 304. Przed przystąpieniem do przesłuchania sąd uprzedza strony, że obowiązane są zeznawać prawdę i że stosownie do okoliczności mogą być przesłuchane ponownie po odebraniu od nich przyrzeczenia. Przed odebraniem przyrzeczenia sąd uprzedza stronę o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań. Poza tym do przesłuchania stron i składania przyrzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków, z wyjątkiem przepisów o środkach przymusowych.

Oddział 7. Inne środki dowodowe

Art. 305. Sąd może dopuścić dowód z grupowego badania krwi.

Art. 306. Pobranie krwi w celu jej badania może nastąpić tylko za zgodą osoby, której krew ma być pobrana, a jeżeli osoba ta nie ukończyła trzynastu lat lub jest ubezwłasnowolniona całkowicie — za zgodą jej przedstawiciela ustawowego.

Art. 307. § 1. W celu przeprowadzenia dowodu z grupowego badania krwi sąd zwraca się do biegłego o pobranie krwi, zbadanie jej i złożenie sprawozdania o wynikach badania łącznie z końcową opinią.

§ 2. Sprawozdanie z grupowego badania krwi powinno zawierać stwierdzenie, czy sprawdzono należyście tożsamość osób, których krew pobrano, oraz wskazanie sposobu przeprowadzenia badania. Sprawozdanie powinno być podpisane przez osobę, która przeprowadziła badanie, a jeżeli krew została pobrana przez inną osobę, pobranie krwi powinno być stwierdzone jej podpisem.

§ 3. Pobranie krwi i przesłanie jej do instytutu, o jakim mowa w art. 290, można zlecić biegłemu miejsca zamieszkania stron lub siedziby sądu.

Art. 308. § 1. Sąd może dopuścić dowód z filmu, telewizji, fotokopii, fotografii, planów, rysunków oraz płyt lub taśm dźwiękowych i innych przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy lub dźwięki.

§ 2. Dowody, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, sąd przeprowadza, stosując odpowiednio przepisy o dowodzie z oględzin oraz o dowodzie z dokumentów.

Art. 309. Sposób przeprowadzenia dowodu innymi środkami dowodowymi niż wymienione w artykułach poprzedzających określi sąd zgodnie z ich charakterem, stosując odpowiednio przepisy o dowodach.

Rozdział 3. Zabezpieczenie dowodów

Art. 310. Przed wszczęciem postępowania na wniosek, a w toku postępowania również z urzędu, można zabezpieczyć dowód, gdy zachodzi obawa, że jego przeprowadzenie stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione, albo gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba stwierdzenia istniejącego stanu rzeczy.

Art. 311. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy, a w wypadkach niecierpiących zwłoki lub gdy postępowanie nie zostało jeszcze wszczęte, w sądzie powiatowym, w którego okręgu dowód miał być przeprowadzony.

Art. 312. Wniosek powinien zawierać:

- 1) oznaczenie wnioskodawcy i przeciwnika oraz innych osób zainteresowanych, jeżeli są znane;
- 2) wskazanie faktów oraz dowodów;
- 3) przyczyny uzasadniające potrzebę zabezpieczenia dowodu.

Art. 313. Zabezpieczenie dowodu może być dopuszczone bez wezwania przeciwnika tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki albo gdy przeciwnik nie może być wskazany lub gdy miejsce jego pobytu nie jest znane.

Art. 314. Sąd wzywa zainteresowanych na termin wyznaczony do przeprowadzenia dowodu; jednakże w wypadkach niecierpiących zwłoki przeprowadzenie dowodu może być rozpoczęte nawet przed doręczeniem wezwania przeciwnikowi.

Art. 315. § 1. Strony mają prawo wskazywać przed sądem orzekającym uchybienia popełnione przy zabezpieczeniu dowodu.

§ 2. Sąd orzekający może również z urzędu nakazać uzupełnienie lub powtórzenie postępowania.

DZIAŁ IV. ORZECZENIA

Rozdział 1. Wyroki

Oddział 1. Wydanie wyroku

Art. 316. § 1. Gdy po zamknięciu rozprawy sąd uzna, że sprawa jest dostatecznie wyjaśniona do stanowczego rozstrzygnięcia stosunku spornego, wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne dopiero w toku rozprawy.

§ 2. Rozprawa powinna być otwarta na nowo, jeżeli istotne okoliczności ujawniły się dopiero po jej zamknięciu.

Art. 317. § 1. Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli dostatecznie wyjaśniona do rozstrzygnięcia jest tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu; to samo dotyczy powództwa wzajemnego.

§ 2. Na tej samej podstawie sąd może wydać wyrok częściowy, rozstrzygając o całości żądania powództwa głównego lub wzajemnego.

Art. 318. § 1. Sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania — zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie.

§ 2. W razie zarządzenia dalszej rozprawy, wyrok co do wysokości żądania, jak również rozstrzygnięcie co do kosztów może zapaść dopiero po uprawomocnieniu się wyroku wstępnego.

Art. 319. Jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności.

Art. 320. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia.

Art. 321. § 1. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

§ 2. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się, gdy powodem jest jednostka gospodarki społecznej, jak również w sprawach o roszczenia alimentacyjne i o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym. W takich sprawach sąd orzeka o roszczeniach, jakie wynikają z faktów przytoczonych przez powoda także wówczas, gdy roszczenie nie było objęte żądaniem lub gdy było w nim zgłoszone w rozmiarze mniejszym niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania.

Art. 322. Jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 323. Wyrok może być wydany jedynie przez sędziów, przed którymi odbyła się rozprawa poprzedzająca bezpośrednio wydanie wyroku.

Art. 324. § 1. Sąd wydaje wyrok po niejawnej naradzie sędziów. Narada obejmuje dyskusję, głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem i zasadniczymi powodami rozstrzygnięcia oraz spisanie sentencji wyroku.

§ 2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich starszeństwa służbowego, a ławników według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli jest wyznaczony, głosuje pierwszy. Wyrok zapada większością głosów. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może przy podpisywaniu sentencji zgłosić zdanie odrębne i obowiązany jest uzasadnić je na piśmie przed podpisaniem uzasadnienia.

§ 3. Sentencję wyroku podpisuje cały skład sądu.

Art. 325. Sentencja wyroku powinna zawierać wymienienie sądu, sędziów, protokolanta oraz prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, wymienienie stron i oznaczenie przedmiotu sprawy oraz rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron.

Art. 326. § 1. Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Jednakże w sprawie zawilej sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku na czas do dwóch tygodni. W postanowieniu o odroczeniu sąd powinien wyznaczyć termin ogłoszenia wyroku i ogłosić go niezwłocznie po zamknięciu rozprawy.

§ 2. Ogłoszenie wyroku następuje na posiedzeniu jawnym. Nieobecność stron nie wstrzymuje ogłoszenia. Jeżeli ogłoszenie było odroczone, może go dokonać sam przewodniczący.

§ 3. Ogłoszenia wyroku dokonuje się przez odczytanie sentencji. Po ogłoszeniu sentencji przewodniczący podaje ustnie

zasadnicze powody rozstrzygnięcia, może jednak tego zaniechać, jeżeli sprawa była rozpoznawana przy drzwiach zamkniętych.

Art. 327. Stronie działającej bez adwokata, obecnej przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący udzieli wskazówek co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia.

Art. 318. § 1. Uzasadnienie wyroku sporządza się z urzędu tylko w sprawach, w których jedną ze stron jest jednostka gospodarki społecznej lub w których brał udział prokurator. Poza tym uzasadnienie wyroku sporządza się na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji wyroku. Żądanie spóźnione sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym. W innych sprawach sąd sporządza uzasadnienie wyroku tylko wówczas, gdy strona zaskarżyła wyrok w ustawowym terminie.

§ 2. Uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 329. W sprawach, w których uzasadnienie wyroku sporządza się z urzędu, powinno to nastąpić w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia wyroku, a w innych sprawach — w terminie tygodniowym od dnia złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a gdy wniosek taki nie był zgłoszony — od dnia zaskarżenia wyroku.

Art. 330. § 1. W sprawach rozstrzyganych w składzie trzech sędziów zawodowych uzasadnienie wyroku podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Jeżeli którykolwiek z sędziów nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący lub najstarszy służbą sędzią zaznacza na wyroku przyczynę braku podpisu.

§ 2. Uzasadnienie wyroku w sprawie rozpoznawanej z udziałem ławników podpisuje tylko przewodniczący. W razie złożenia zdania odrębnego uzasadnienie wyroku podpisuje przewodniczący wraz z ławnikami.

Art. 331. § 1. Wyrok z uzasadnieniem doręcza się z urzędu stronom we wszelkich sprawach, w których jedną ze stron jest jednostka gospodarki społecznej lub w których brał udział prokurator.

§ 2. W innych sprawach wyrok z uzasadnieniem doręcza się tylko stronie, która w terminie tygodniowym od ogłoszenia jego sentencji zażądała sporządzenia uzasadnienia.

Art. 332. § 1. Sąd jest związany wydanym wyrokiem od chwili jego ogłoszenia.

§ 2. Jednakże w razie cofnięcia pozwu przed uprawomocnieniem się wyroku i przed jego zaskarżeniem z jednoczesnym zrzeczeniem się dochodzonego roszczenia, a za zgodą pozwanego również bez takiego zrzeczenia się, sąd pierwszej instancji uchyli swój wyrok i postępowanie w sprawie umorzy, jeżeli uzna cofnięcie takie za dopuszczalne. Postanowienie sądu w tym przedmiocie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Oddział 2. Natychmiastowa wykonalność wyroków

Art. 333. § 1. Sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli:

- 1) zasądza alimenty — co do rat płatnych po dniu wniesienia powództwa, a co do rat płatnych przed wniesieniem powództwa za okres nie dłuższy niż za trzy miesiące;
- 2) zasądza roszczenie uznane przez pozwanego.
- 3) wyrok uwzględniający powództwo jest zaoczny.

§ 2. Sąd może nadać wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli zasądza roszczenie odszkodowawcze na rzecz jednostki gospodarki społecznej. Ponadto sąd może nadać wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli zasądza należność z wekslu, czeku, dokumentu urzędowego lub dokumentu prywatnego, którego prawdzi-

wość nie została zaprzeczona, oraz jeżeli uwzględni powództwo o naruszenie posiadania.

§ 3. Sąd może również na wniosek nadać wyrokowi nadającemu się do wykonania w drodze egzekucji rygor natychmiastowej wykonalności, gdyby opóźnienie uniemożliwiało lub znacznie utrudniało wykonanie wyroku albo narażało powoda na szkodę.

Art. 334. § 1. Sąd może uzależnić natychmiastową wykonalność wyroku od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia.

§ 2. Zabezpieczenie może polegać również na wstrzymaniu wydania powodowi rzeczy odebranych pozwanemu lub sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu albo na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku ruchomego.

§ 3. Sprzedaż lub przejęcie na własność zajętej nieruchomości wstrzymuje się z urzędu do czasu uprawomocnienia się wyroku.

§ 4. Zabezpieczenie nie może być zarządzone co do należności alimentacyjnych w granicach, w jakich sąd nadaje wyrokowi zasądzającemu te należności rygor natychmiastowej wykonalności z urzędu.

Art. 335. § 1. Natychmiastowa wykonalność nie będzie orzeczona nawet za zabezpieczeniem, jeżeli wskutek wykonania wyroku mogłaby wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda. Przepisu tego nie stosuje się do wyroków zasądzających alimenty w granicach, w jakich sąd nadaje wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności z urzędu.

§ 2. Natychmiastowa wykonalność nie będzie również orzeczona nawet za zabezpieczeniem w sprawach przeciwko państwowej jednostce organizacyjnej.

Art. 336. Rygor natychmiastowej wykonalności obowiązuje od chwili ogłoszenia wyroku lub postanowienia, którym go nadano, a gdy ogłoszenia nie było — od chwili podpisania sentencji orzeczenia.

Art. 337. Natychmiastowa wykonalność wyroku wygasa z chwilą ogłoszenia, a jeżeli nie było ogłoszenia, z chwilą podpisania sentencji orzeczenia zmieniającego albo uchylającego wyrok lub postanowienie o natychmiastowej wykonalności wyroku — w takim zakresie, w jakim nastąpiła zmiana lub uchylenie.

Art. 338. § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Oddział 3. Wyroki zaoczne

Art. 339. § 1. Jeżeli pozwany nie stawiał się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda wyrok zaoczny.

§ 2. W tym wypadku przyjmuje się za prawdziwe twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, jeżeli nie budzą one uzasadnionych wątpliwości co do zgodności z prawdziwym stanem rzeczy.

§ 3. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się, gdy stroną pozwaną jest jednostka gospodarki uspołecznionej.

Art. 340. Wyrok wydany w nieobecności pozwanego nie będzie zaoczny, jeżeli pozwany żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności albo składał już w sprawie wyjaśnienia ustnie lub na piśmie.

Art. 341. W razie nienadejścia dowodu doręczenia na dzień rozprawy sąd może w ciągu następnych dwóch tygodni wydać na posiedzeniu niejawnym wyrok zaoczny, jeżeli w tym czasie

otrzyma dowód doręczenia. Wyrok taki wiąże sąd od chwili podpisania sentencji.

Art. 342. § 1. Wyrok zaoczny sąd uzasadnia, jeżeli uwzględnił powództwo w całości lub w części po przeprowadzeniu postępowania dowodowego.

§ 2. Ponadto wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone, a powód zażądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku, albo gdy powód, który żądania takiego nie zgłosił, wniósł rewizję w przepisany termin.

Art. 343. Wyroki zaoczne doręcza się z urzędu obu stronom wraz z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia, a gdy stroną pozwaną jest jednostka gospodarki uspołecznionej, także prokuratorowi.

Art. 344. § 1. Pozwany, przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może złożyć sprzeciw w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku.

§ 2. W piśmie zawierającym sprzeciw pozwany powinien przytoczyć zarzuty przeciwko żądaniu pozwu oraz fakty i dowody na ich uzasadnienie.

§ 3. Sprzeciw złożony po terminie oraz sprzeciw, którego braków srona w wyznaczonym terminie nie uzupełniła, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.

Art. 345. Jeżeli sprzeciw został złożony prawidłowo, przewodniczący wyznacza termin rozprawy i zarządza doręczenie sprzeciwu powodowi.

Art. 346. § 1. Na wniosek pozwanego sąd zawiesi rygor natychmiastowej wykonalności nadany wyrokowi zaocznemu, jeżeli wyrok ten został wydany z naruszeniem przepisów o dopuszczalności jego wydania albo jeżeli pozwany uprawdopodobni, że jego niestawiennictwo było nie zawinione, a przedstawione w sprzeciwie okoliczności wywołują wątpliwości co do zasadności wyroku zaocznego. Zawieszając wykonalność wyroku, sąd może zarządzić środki zabezpieczenia w myśl oddziału poprzedzającego.

§ 2. Wniosek o zawieszenie natychmiastowej wykonalności sąd może rozstrzygnąć na posiedzeniu niejawnym.

Art. 347. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 348. Koszty rozprawy zaocznej i sprzeciwu ponosi pozwany, choćby następnie wyrok zaoczny został uchylony, chyba że niestawiennictwo pozwanego było nie zawinione lub że nie dołączono do akt nadesłanych do sądu przed rozprawą wyjaśnień pozwanego.

Art. 349. § 1. W razie cofnięcia sprzeciwu sąd, jeżeli uzna, że cofnięcie jest dopuszczalne, umarza postępowanie wywołane wniesieniem sprzeciwu i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Wyrok zaoczny staje się wówczas prawomocny.

§ 2. Przepis art. 203 § 4 stosuje się odpowiednio.

Oddział 4. Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków

Art. 350. § 1. Sąd może z urzędu sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki.

§ 2. Sprostowanie sąd może postanowić na posiedzeniu niejawnym; o sprostowaniu umieszcza się wzmiankę na oryginale wyroku, a na żądanie stron także na udzielonych im wypisach. Dalsze odpisy i wypisy powinny być zredagowane w brzmieniu uwzględniającym postanowienie o sprostowaniu.

§ 3. Jeżeli sprawa toczy się przed sądem rewizyjnym, sąd ten może z urzędu sprostować wyrok pierwszej instancji.

Art. 351. § 1. Strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu — od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności

albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu. Dotyczy to także wypadku, gdy w sprawie, której zakres nie zależy od treści żądania pozwu, sąd — wbrew wynikom postępowania — nie orzekł o roszczeniu nie zgłoszonym w żądaniu lub przyznał je w rozmiarze mniejszym niż należało.

§ 2. Wniosek o uzupełnienie wyroku co do zwrotu kosztów lub natychmiastowej wykonalności sąd może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym.

§ 3. Orzeczenie uzupełniające wyrok zapada w postaci wyroku, chyba że uzupełnienie dotyczy wyłącznie kosztów lub natychmiastowej wykonalności.

Art. 352. Sąd, który wydał wyrok, rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści. Postanowienie w tym przedmiocie sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 353. Wniosek o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

Rozdział 2. Postanowienia sądu

Art. 354. Jeżeli kodeks niniejszy nie przewiduje wydania wyroku, sąd wydaje orzeczenie w postaci postanowienia.

Art. 355. § 1. Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne.

§ 2. Postanowienie o umorzeniu postępowania może zapadnąć na posiedzeniu niejawnym, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew w piśmie procesowym.

Art. 356. Rozstrzygnięcia zawarte w postanowieniach nie kończących postępowania w sprawie, wydanych na posiedzeniach jawnych, wpisuje się do protokołu bez spisywania odrębnej sentencji, jeżeli nie przysługują na nie zażalenie.

Art. 357. § 1. Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia i doręcza z urzędu, jeżeli podlegają zaskarżeniu i wydane zostały w sprawie, w której bierze udział jednostka gospodarki społecznej albo prokurator. W innych sprawach sąd uzasadnia i doręcza postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym również tylko wtedy gdy podlegają zaskarżeniu, lecz tylko tej stronie która w terminie tygodniowym zażądała doręczenia postanowienia z uzasadnieniem.

§ 2. Postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, postanowienie należy doręczyć z uzasadnieniem; doręczając postanowienie należy pouczyć stronę występującą w sprawie bez adwokata o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.

§ 3. Uzasadnienie, o którym mowa w paragrafach poprzedzających, należy sporządzić w ciągu tygodnia od dnia wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli postanowienie wydano na posiedzeniu jawnym, termin tygodniowy liczy się od dnia ogłoszenia, gdy uzasadnienie następuje z urzędu, poza tym zaś — od dnia, w którym zażądano jego doręczenia, a gdy żądania takiego nie było — od dnia wniesienia zażalenia.

§ 4. Postanowień, które odnoszą się wyłącznie do innych osób (świadka, biegłego, osoby trzeciej), nie doręcza się stronom; osobom, których te postanowienia dotyczą, doręcza się je tylko wówczas, gdy nie były one obecne na posiedzeniu, na którym postanowienia te zostały wydane.

Art. 358. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili, w której zostało podpisane wraz z uzasadnieniem, jeżeli zaś sąd postanowienia nie uzasadnia, od chwili podpisania sentencji.

Art. 359. Postanowienia nie kończące postępowania w sprawie mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne.

Art. 360. Postanowienia stają się skuteczne w takim zakresie i w taki sposób, jaki wynika z ich treści, z chwilą ogłoszenia, a jeżeli ogłoszenia nie było — z chwilą podpisania sentencji.

Art. 361. Do postanowień stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

Art. 362. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do zarządzeń przewodniczącego.

Rozdział 3. Prawomocność orzeczeń

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysuguje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.

§ 2. Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd rewizyjny, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano.

§ 3. Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd rewizyjny może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.

Art. 364. Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie rewizyjnym — ten sąd. Stwierdzenia dokonuje sąd jednoosobowo.

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

§ 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego nie wiążą sądu w postępowaniu karnym.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

DZIAŁ V. ŚRODKI ODWOŁAWCZE

Rozdział 1. Rewizja

Art. 367. Od wyroków sądu pierwszej instancji przysługuje rewizja.

Art. 368. Rewizję można oprzeć na następujących podstawach:

- 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie;
- 2) nieważności postępowania;
- 3) niewyjaśnieniu wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy;
- 4) sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału;
- 5) innych uchybieniach procesowych, jeżeli mogły one wpłynąć na wynik sprawy;
- 6) nowych faktach i dowodach, których strona nie mogła powołać w pierwszej instancji.

Art. 369. Nieważność postępowania zachodzi:

- 1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna;
- 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany;
- 3) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wytoczona albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona;
- 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;

- 5) jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw;
- 6) jeżeli sąd powiatowy orzekł w sprawie, w której sąd wojewódzki jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 370. Rewizja powinna czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonego wyroku, przytoczenie podstaw rewizyjnych i ich uzasadnienie, jako też wniosek o uchylenie albo zmianę wyroku w całości lub w określonej części. W sprawach o roszczenia majątkowe należy podać również wartość przedmiotu zaskarżenia.

Art. 371. § 1. Rewizję wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. Po upływie tego terminu przytoczenie nowych podstaw rewizyjnych, których sąd nie bierze pod rozwagę z urzędu, nie jest dopuszczalne. Nie dotyczy to jednak nowych faktów i dowodów, których strona nie mogła powołać w rewizji.

§ 2. Jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia rewizji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia.

Art. 372. Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym rewizję wniesioną po upływie przepisanego terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jako też rewizję, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie.

Art. 373. Po doręczeniu rewizji stronie przeciwnej sąd pierwszej instancji przedstawia akta sprawy sądowi rewizyjnemu.

Art. 374. Strona przeciwna może w ciągu tygodnia od doręczenia rewizji wnieść odpowiedź na rewizję wprost do sądu rewizyjnego.

Art. 375. Sąd rewizyjny na posiedzeniu niejawnym odrzuci rewizję, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia albo zwróci w tym celu rewizję sądowi pierwszej instancji. W razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie rewizja ulega odrzuceniu.

Art. 376. § 1. Sąd rewizyjny może rozpoznać rewizję na posiedzeniu niejawnym, jeżeli zachodzi nieważność postępowania.

§ 2. Orzeczenie kończące postępowanie w sprawie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd rewizyjny doręcza z urzędu obu stronom wraz z uzasadnieniem.

Art. 377. Poza wypadkami wymienionymi w dwóch artykułach poprzedzających sąd rewizyjny wyznacza rozprawę.

Art. 378. Rozprawa przed sądem rewizyjnym odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest w żadnym razie zaoczny.

Art. 379. Po wywołaniu sprawy rozprawa rozpoczyna się od sprawozdania sędziego, który zwięźle przedstawia stan sprawy ze szczególnym uwzględnieniem podstaw i wniosków rewizyjnych oraz uchybień, które należy brać pod rozwagę z urzędu.

Art. 380. Rozprawa odbywa się w granicach rewizji; jednakże strony mogą przytaczać nowe uzasadnienie podstaw rewizyjnych.

Art. 381. § 1. Sąd rewizyjny rozpoznaje sprawę w granicach rewizji, bierze jednak z urzędu pod rozwagę naruszenie prawa materialnego, nieważność postępowania, jak również niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

§ 2. Sąd nie jest związany granicami ani wniosków, ani podstaw rewizji w sprawach, w których stroną skarżącą jest jednostka gospodarki społecznej, oraz w sprawach o prawa niemajątkowe, o roszczenia alimentacyjne i o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym.

Art. 382. Sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej rewizję, chyba że strona przeciwna również wniosła rewizję.

Art. 383. W zakresie oznaczonym w artykule poprzedzającym rozpoznaniu sądu rewizyjnego podlegają również postanowienia poprzedzające wydanie wyroku, chyba że według przepisów kodeksu ulegały one oddzielnemu zaskarżeniu. Postanowienia oddalające zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby odrzucenie pozwu, sąd rewizyjny rozpoznaje, jeżeli nie orzekai już poprzednio w tym przedmiocie.

Art. 384. Sąd rewizyjny może z urzędu rozpoznać sprawę na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są wspólne także dla tych współuczestników albo gdy oparte są na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Współuczestników takich należy wezwać na rozprawę rewizyjną; mogą oni także składać pisma przygotowawcze.

Art. 385. § 1. Sąd rewizyjny rozpoznaje sprawy na podstawie stanu faktycznego ustalonego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, bierze jednak pod rozwagę fakty powszechnie znane lub wiadome mu urzędowo, jak również okoliczności uzasadniające nieważność postępowania.

§ 2. Sąd rewizyjny może przeprowadzić dowody uzupełniające lub ponowić niektóre z dowodów przeprowadzonych przez sąd pierwszej instancji, jeżeli uzna, że przyczyni się to w sposób istotny do przyspieszenia postępowania. Na podstawie tych dowodów sąd rewizyjny może dokonać nowych ustaleń, jeżeli nie jest do tego konieczne ponowne przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości lub znacznej części.

§ 3. W postępowaniu przed Sądem Najwyższym dopuszczalny jest tylko dowód z dokumentu; w postępowaniu tym może także nastąpić przyznanie faktów przez strony lub uznanie powództwa.

§ 4. Jeżeli nowe ustalenia sądu rewizyjnego — dokonane na podstawie zeznań świadków lub przesłuchania stron — byłyby odmienne od ustaleń dokonanych przez sąd pierwszej instancji, sąd rewizyjny uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Art. 336. Powód, który złożył rewizję, może skutkiem zmiany okoliczności zamiast pierwotnego przedmiotu sporu żądać jego wartości lub innego przedmiotu, jeżeli nie zmienia podstawy faktycznej powództwa, a w sprawach o świadczenia powtarzające się może nadto rozszerzyć żądanie pozwu na świadczenia za dalsze okresy.

Art. 337. Sąd rewizyjny oddala rewizję, jeżeli nie ma ona uzasadnionych podstaw i jeżeli brak podstaw, które należy brać pod rozwagę z urzędu, albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia w ostatecznym wyniku odpowiada prawu.

Art. 388. § 1. W razie uwzględnienia rewizji sąd rewizyjny uchyła zaskarżony wyrok w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który rozpoznawał ją w pierwszej instancji. Sąd rewizyjny przekazuje sprawę innemu właściwemu sądowi pierwszej instancji, jeżeli sąd, który sprawę rozpoznawał, nie jest właściwy albo gdy za przekazaniem sprawy innemu sądowi przemawiają względy celowości.

§ 2. Jeżeli uchylenie wyroku nastąpiło z powodu nieważności postępowania, sąd rewizyjny, przekazując sprawę do pierwszej instancji, znosi postępowanie w takim zakresie, w jakim dotknięte jest nieważnością.

§ 3. Jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd rewizyjny, uchylając wyrok, odrzuca pozew lub umarza postępowanie.

Art. 389. Ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu orzeczenia sądu rewizyjnego wiążą zarówno sąd, któremu, sprawa została przekazana, jak i sąd rewizyjny przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana ustawy lub gdy odmienna wykładnia wynika z późniejszych wytycznych Sądu Najwyższego, a gdy sądem rewizyjnym jest Sąd Najwyższy — z późniejszej uchwały tego sądu, wpisanej do księgi zasad prawnych.

Art. 390. § 1. Sąd rewizyjny może zmienić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy, jeżeli zachodzi jedynie naruszenie prawa materialnego, a w razie innych uchybień, jeżeli w związku z dokonanymi w postępowaniu rewizyjnym ustaleniami istnieją dostateczne podstawy do rozstrzygnięcia.

§ 2. Orzekając co do istoty sprawy, sąd rewizyjny może orzec niezależnie od żądań stron w tych wypadkach, w których na podstawie przepisów kodeksu uprawniony jest do tego sąd pierwszej instancji. W wypadku takim stosuje się przepis art. 382.

Art. 391. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu rewizji przez sąd wojewódzki powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Sąd Najwyższy władny jest przejąć sprawę do rozpoznania.

§ 2. Uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie.

Art. 392. § 1. Sąd rewizyjny uzasadnia wszelkie orzeczenia kończące postępowanie w drugiej instancji.

§ 2. Sporządzenie uzasadnienia powinno nastąpić w terminie do dwóch tygodni, a w Sądzie Najwyższym — w terminie do czterech tygodni od ogłoszenia sentencji orzeczenia. Jeżeli ogłoszenia nie było, termin liczy się od dnia wydania orzeczenia.

Art. 393. § 1. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem rewizyjnym, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Przepisy art. 194—198 nie mają zastosowania.

§ 2. W razie cofnięcia rewizji sąd rewizyjny, jeżeli uzna, że cofnięcie jest dopuszczalne, umarza postępowanie rewizyjne i orzeka o kosztach, jak przy cofnięciu pozwu. Gdy cofnięcie rewizji nastąpiło przed przedstawieniem akt sądowi rewizyjnemu lub po zwrocie akt sądowi pierwszej instancji — postępowanie umarza sąd pierwszej instancji. Zaskarżone orzeczenie staje się prawomocne.

Rozdział 2. Zażalenie

Art. 394. § 1. Zażalenie do sądu rewizyjnego przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest:

- 1) zwrot pozwu, odmowa odrzucenia pozwu, przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;
- 2) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub jego odwołanie,
- 3) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji;
- 4) rygor natychmiastowej wykonalności;
- 5) skazanie świadka, biegłego, strony i osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia;
- 6) zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszzonego postępowania;
- 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia;
- 8) sprostowanie, lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa;
- 9) zwrot kosztów, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, koszty przyznane w nakazie zapłaty oraz wynagrodzenie biegłego;
- 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego;
- 11) odrzucenie zażalenia.

§ 2. Termin do wniesienia zażalenia jest tygodniowy i liczy się od doręczenia postanowienia, a gdy strona nie zażądała w terminie przepisany doręczenia postanowienia zapadłego na rozprawie — od ogłoszenia postanowienia.

§ 3. Zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego zmianę lub uchylenie, jak również zwięźle uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów.

Art. 395. § 1. Akta sprawy wraz z zażaleniem sąd pierwszej instancji przedstawia sądowi rewizyjnemu po doręczeniu zażalenia stronie przeciwnej, a w wypadkach wskazanych w pkt 2 i 5 § 1 artykułu poprzedzającego — niezwłocznie po złożeniu zażalenia bez doręczenia go stronie przeciwnej. Odpowiedź na zażalenie może być wniesiona wprost do sądu rewizyjnego w terminie tygodniowym od doręczenia zażalenia.

§ 2. Jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przysyłając akt sądowi rewizyjnemu, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych.

Art. 396. Sąd pierwszej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia. Postanowienie takie może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 397. § 1. Sąd rewizyjny rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym, biorąc także pod uwagę nowe okoliczności i dowody. Sąd rewizyjny może sam dokonywać ustaleń i zarządzić w razie potrzeby odpowiednie dochodzenie.

§ 2. Poza tym do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu rewizyjnym

Art. 398. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zażeń na zarządzenia przewodniczącego.

DZIAŁ VI. WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Art. 399. W wypadkach przewidzianych w dziale niniejszym można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem.

Art. 400. Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński.

Art. 401. Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności:

- 1) jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia;
- 2) jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana: nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe.

Art. 402. Od wyroków Sądu Najwyższego nie przysługuje skarga o wznowienie z powodu nieważności postępowania.

Art. 403. § 1. Można żądać wznowienia na tej podstawie, że:

- 1) wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym,
- 2) wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa.

§ 2. Można również żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Art. 404. Z powodu przestępstwa można żądać wznowienia jedynie wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być

wszczęte lub że zostało umorzona z innych przyczyn niż brak dowodów.

Art. 405. Do wznowienia postępowania właściwy jest sąd, który wydał zaskarżony wyrok. Gdy zaskarżono wyroki różnych instancji, właściwym jest sąd instancji wyższej.

Art. 406. Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 407. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie miesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji — od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 408. Po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.

Art. 409. Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom pozwu oraz zawierać oznaczenie zaskarżonego wyroku, podstawę wznowienia i jej uzasadnienie, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi oraz wnioski o uchylenie lub zmianę zaskarżonego wyroku.

Art. 410. § 1. Sąd bada na posiedzeniu niejawnym, czy skarga jest wniesiona w terminie i czy opiera się na ustawowej podstawie wznowienia. W braku jednego z tych wymagań sąd skargę odrzuci; w przeciwnym razie wyznaczy rozprawę.

§ 2. Na żądanie sądu skarżący uprawdopodobni okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia.

Art. 411. Na rozprawie sąd rozstrzyga przede wszystkim o dopuszczalności wznowienia i odrzuca skargę, jeżeli brak ustawowej podstawy wznowienia albo termin do wniesienia skargi nie został zachowany. Sąd może jednak po rozważeniu stanu sprawy połączyć badanie dopuszczalności wznowienia z rozpoznaniem sprawy.

Art. 412. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia.

§ 2. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź oddala skargę o wznowienie, bądź uwzględniając ją zmienia zaskarżony wyrok albo go uchyła i pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

§ 3. Jeżeli jednak do rozstrzygnięcia o wznowieniu jest właściwy sąd rewizyjny, a brak podstaw do tego, by rozpoznając rewizję mógł orzec co do istoty sprawy, sąd rewizyjny orzeka tylko o dopuszczalności wznowienia, rozpoznanie zaś sprawy przekazuje sądowi pierwszej instancji. Nie dotyczy to wypadku, gdy podstawą wznowienia stanowi nieważność postępowania przed sądem rewizyjnym.

Art. 413. Sędzia, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednim dotyczy skarga, wyłączony jest od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

Art. 414. Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku. W razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi niepowetowana szkoda, sąd może na wniosek strony wstrzymać wykonanie wyroku, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie zabezpieczenie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 415. Uchylając lub zmieniając wyrok, sąd na wniosek skarżącego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Art. 416. Niedopuszczalne jest dalsze wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym orzeczeniem wydanym na skutek skargi o wznowienie.

dział VII. REWIZJA NADZWYCZAJNA

Art. 417. § 1. Od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie może Minister Sprawiedliwości, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej złożyć rewizję nadzwyczajną, jeżeli orzeczenie rażąco narusza prawo lub interes Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Rewizja nadzwyczajna może ograniczyć się do zaskarżenia uzasadnienia prawomocnego orzeczenia, jeżeli uzasadnienie to narusza interes Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej albo w sposób rażąco uchybia czei strony lub narusza jej prawa.

§ 2. Od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony może być złożona tylko jedna rewizja nadzwyczajna.

§ 3. Niedopuszczalna jest rewizja nadzwyczajna od orzeczenia Sądu Najwyższego wydanego w następstwie złożenia rewizji nadzwyczajnej.

§ 4. Niedopuszczalna jest rewizja nadzwyczajna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa, orzekającego uniważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński.

Art. 418. § 1. Strona może wnieść podanie o złożenie rewizji nadzwyczajnej do Ministra Sprawiedliwości lub Prokuratora Generalnego.

§ 2. Podanie można wnieść tylko raz i tylko do jednego z organów wymienionych w paragrafie poprzedzającym. Jeżeli w tej samej sprawie wniesiono kilka podań, należy je przekazać temu z powyższych organów, do którego wpłynęło pierwsze z nich, a jeżeli wpłynęły one do obu organów jednocześnie — temu z organów, który pierwszy podjął czynności.

Art. 419. § 1. Rewizję nadzwyczajną wnosi się do Sądu Najwyższego.

§ 2. W razie wniesienia rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy może wstrzymać wykonanie zaskarżonego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 420. § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje rewizję nadzwyczajną na rozprawie. O terminie rozprawy zawiadamia strony oraz Prokuratora Generalnego.

§ 2. Sąd Najwyższy nie jest związany podstawami rewizji nadzwyczajnej.

Art. 421. § 1. Sąd Najwyższy oddala rewizję nadzwyczajną, jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

§ 2. Sąd Najwyższy oddala rewizję nadzwyczajną także wówczas, gdy została ona złożona po upływie sześciu miesięcy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, chyba że orzeczenie to narusza interes Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 3. Sąd Najwyższy bez względu na termin złożenia rewizji nadzwyczajnej uchyli zaskarżone orzeczenie, jeżeli sprawa ze względu na osobę lub przedmiot nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych.

Art. 422. § 1. W razie uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy uchyła zaskarżone orzeczenie i stosownie do wyników rozprawy orzeka co do istoty sprawy albo odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli uwzględniając rewizję nadzwyczajną Sąd Najwyższy stwierdzi, że brak warunków do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy w jeden ze sposobów oznaczonych w paragrafie poprzedzającym, uchyła zaskarżone orzeczenie, a w razie potrzeby także orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi właściwemu lub równorzędnemu.

Art. 423. § 1. Do rewizji nadzwyczajnej stosuje się odpowiednio przepisy o rewizji, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej. Gdy rewizja nadzwyczajna skierowana jest przeciwko uzasad-

nieniu prawomocnego wyroku, Sąd Najwyższy, uwzględniając rewizję nadzwyczajną, ogranicza się do zmiany uzasadnienia zażalenie orzeczenia.

§ 2. W postępowaniu przed Sądem Najwyższym wywołanym złożeniem rewizji nadzwyczajnej niedopuszczalne są następujące czynności stron: rozszerzenie żądania pozwu lub inna zmiana powództwa, cofnięcie pozwu, zrzeczenie się roszczenia, ugoda sądowa, przepozwanie oraz żądanie wezwania lub zawiadomienia osób nie biorących udziału w postępowaniu; nie uwzględnia się ani uznania powództwa, ani przyznania okoliczności faktycznych. W postępowaniu tym można przytaczać nowe fakty oraz powoływać dowód z dokumentu tylko wówczas, gdy to jest potrzebne do wykazania istnienia lub braku podstaw rewizji nadzwyczajnej.

Art. 424. W razie przekazania przez Sąd Najwyższy sprawy do ponownego rozpoznania sądowi właściwemu lub równorzędnemu, do postępowania przed tym sądem stosuje się przepisy obowiązujące ten sąd. Sąd ten związany jest oceną prawną i wskazaniem zawartymi w orzeczeniu Sądu Najwyższego.

TYTUŁ VII. POSTĘPOWANIA ODREBNE

DZIAŁ I. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH MAŁŻEŃSKICH

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 425. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o unieważnienie małżeństwa, o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa i o rozwód.

Art. 426. Do reprezentowania strony konieczne jest pełnomocnictwo udzielone do prowadzenia danej sprawy.

Art. 427. Posiedzenia odbywają się przy drzwiach zamkniętych, chyba że obie strony żądają publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 428. § 1. Rozprawa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron. Jednakże w razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa powoda na pierwsze posiedzenie sądowe wyznaczone w celu przeprowadzenia rozprawy, postępowanie ulega zawieszeniu, chyba że prokurator popiera żądanie unieważnienia albo ustalenia istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

§ 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek powoda, nie wcześniej jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia zawieszenia postępowania. W razie niezgłoszenia takiego wniosku w ciągu roku po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. Umorzenie wywołuje takie same skutki, jak umorzenie postępowania zawieszono na zgodny wniosek stron lub z powodu ich niestawiennictwa.

Art. 429. Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawia się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka, nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

Art. 430. Małoletni, którzy nie ukończyli lat trzynastu, a zstępni stron, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, nie mogą być przesłuchiwanymi w charakterze świadków.

Art. 431. W sprawach przewidzianych w rozdziale niniejszym nie można oprzeć rozstrzygnięcia wyłącznie na uznaniu powództwa lub przyznaniu okoliczności faktycznych. W sprawach tych nie stosuje się art. 329 § 2.

Art. 432. W każdej sprawie o rozwód sąd zarządza przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 433. Protokół rozprawy powinien zawierać oświadczenie małżonków co do liczby, wieku i płci dzieci żyjących, stosunków majątkowych i zarobkowych obu małżonków, szczególnych obowiązków utrzymania osób nie będących ich wspólnymi dziećmi

oraz co do treści umowy majątkowej, jeżeli małżonkowie umowę taką zawarli.

Art. 434. Sąd może zarządzić przeprowadzenie przez wyznaczoną osobę wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w których żyją i wychowują się dzieci stron.

Art. 435. § 1. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich.

§ 2. Nie dotyczy to części orzekającej o prawach i roszczeniach majątkowych poszukiwanych łącznie z prawami niemajątkowymi.

Rozdział 2. Sprawy o rozwód

Art. 436. § 1. Przed wyznaczeniem terminu pierwszej rozprawy przewodniczący wzywa strony do osobistego stawienia się do sądu na posiedzenie pojedyncze, którego przeprowadzenie porucza równocześnie wyznaczonemu przez siebie sędziemu. Sędzia wyznaczony nakłania strony do pojednania, mając w szczególności na uwadze dobro dzieci i społeczne znaczenie trwałości małżeństwa.

§ 2. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie posiedzenia pojedynczego byłoby niecelowe, sędzia wyznaczony stwierdza, że próby pojednania nie dały wyniku.

§ 3. Sędzia wyznaczony ma w zakresie postępowania pojedynczego prawa przewodniczącego i prawa sądu orzekającego.

Art. 437. Jeżeli stawiennictwo jednej ze stron napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, na wniosek strony sąd może zaniechać przeprowadzenia posiedzenia pojedynczego. Postanowienie w tym przedmiocie zapada na posiedzeniu niejawnym.

Art. 438. Jeżeli posiedzenia pojedynczego nie wyznaczono albo do pojednania nie doszło, przewodniczący wyznacza rozprawę.

Art. 439. Powództwo wzajemne o rozwód jest niedopuszczalne. Strona pozwana może jednak również żądać rozwodu.

Art. 440. § 1. Jeżeli sąd nabierze przekonania, że istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Zawieszenie takie może nastąpić tylko raz w toku postępowania.

§ 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek jednej ze stron; poza tym stosuje się odpowiednio art. 428 § 2.

Art. 441. Postępowanie dowodowe ma przede wszystkim na celu ustalenie okoliczności dotyczących rozkładu pożycia, jak również okoliczności dotyczących dzieci stron i ich sytuacji, a w razie uznania powództwa — także przyczyn, które skłoniły do tego stronę pozwaną.

Art. 442. Jeżeli pozwany uznaje żądanie pozwu, sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe do przesłuchania stron.

Art. 443. § 1. Sąd na żądanie jednego z małżonków lub z urzędu orzeka postanowieniem o obowiązku małżonków przyczyniania się do zaspokojenia potrzeb rodziny przez czas trwania procesu oraz o sposobie roztoczenia w tym czasie pieczy nad wspólnymi małoletnimi dziećmi, a na żądanie jednego z małżonków — także o zakresie i sposobie korzystania przez małżonków ze wspólnego mieszkania w czasie trwania procesu oraz o wydaniu małżonkowi, opuszczającemu wspólne mieszkanie, potrzebnych mu przedmiotów.

§ 2. Postanowienia te sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy, stosując odpowiednio przepisy o postępowaniu zabezpieczającym.

§ 3. Jeżeli w przedmiocie zaspokojenia potrzeb rodziny lub alimentów pomiędzy małżonkami i pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi zapadło prawomocne orzeczenie przed wszczęciem sprawy o rozwód, a zachodzi potrzeba zmiany wysokości świadczeń ze względu na zmianę okoliczności, sąd wydaje w tym zakresie postanowienia, przewidziane w paragrafie

pierwszym. Obniżenie wysokości świadczeń może nastąpić tylko na wniosek strony.

Art. 444. Małżonek może dochodzić roszczeń alimentacyjnych od drugiego małżonka na wypadek orzeczenia rozwodu. Dochodzenie następuje przez zgłoszenie wniosku na rozprawie w obecności drugiego małżonka albo w piśmie, które należy doręczyć drugiemu małżonkowi.

Art. 445. § 1. W czasie trwania procesu o rozwód nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie powództwa w takiej sprawie sąd przekazuje sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód, w celu rozstrzygnięcia o nich w myśl przepisu art. 443.

§ 2. Postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód, ulega z urzędu zawieszeniu z chwilą wytoczenia takiego powództwa co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód orzeczenia o obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny wstrzymuje się także z mocy prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku świadczeń, wydanych w poprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód.

§ 3. Po prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód zawieszono postępowanie podejmuje się z mocy prawa, orzeczenia zaś, których wykonanie było wstrzymane, podlegają wykonaniu, jednak tylko co do okresu, za który w sprawie o rozwód nie orzeczono o roszczeniach objętych zawieszonym postępowaniem. W pozostałym zakresie postępowanie ulega z mocy prawa umorzeniu.

Art. 446. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Rozdział 3. Inne sprawy

Art. 447. § 1. Na wniosek osoby, która po śmierci jednego z małżonków zamierza wytoczyć powództwo o unieważnienie małżeństwa, sąd powiatowy miejsca zamieszkania zmarłego ustanawia kuratora. Jeżeli zmarli obydwój małżonkowie, ustanawia się dwóch kuratorów.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 448. § 1. Jeżeli powództwo o unieważnienie małżeństwa wytacza prokurator, pozywa on oboje małżonków, a w wypadku śmierci jednego z nich — kuratora ustanowionego na miejsce zmarłego małżonka.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa prokuratora o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 449. § 1. W sprawach o unieważnienie albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa odpis pozwu doręcza się prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

§ 2. Jeżeli sprawa taka została wytoczona lub jest popierana przez prokuratora, nie stosuje się przepisów o zawieszeniu postępowania na zgodny wniosek stron lub z powodu niestawienia obu stron.

Art. 450. § 1. Postępowanie o unieważnienie małżeństwa w razie śmierci jednego z małżonków zawiesza się.

§ 2. Postępowanie umarza się, jeżeli zstępni małżonka, który wytoczył powództwo, nie zgłoszą w ciągu sześciu miesięcy po wydaniu postanowienia o zawieszeniu wniosku o podjęcie postępowania.

§ 3. W razie śmierci pozwanego małżonka, a jeżeli pozwanymi byli oboje małżonkowie, w razie śmierci jednego z nich, postępowanie podejmuje się po ustanowieniu przez sąd orzekający na posiedzeniu niejawnym kuratora, który wstępuje na miejsce zmarłego małżonka.

Art. 451. Przepisy art. 443, 444 i 445 stosuje się odpowiednio w sprawach o unieważnienie małżeństwa.

Art. 452. W sprawach o zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 431, 432, 435 § 1, 441 i 446.

DZIAŁ II. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH ZE STOSUNKÓW MIĘDZY RODZICAMI A DZIEĆMI

Art. 453. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o unieważnienie uznania dziecka oraz o rozwiązanie przysposobienia.

Art. 454. § 1. W sprawach o ustalenie ojcostwa prokurator wytaczając powództwo wskazuje w pozwie dziecko, na którego rzecz wytacza powództwo, oraz pozywa domniemanego ojca dziecka, a jeżeli ten nie żyje — kuratora ustanowionego na jego miejsce.

§ 2. W sprawach o zaprzeczenie ojcostwa prokurator wytaczając powództwo pozywa męża matki dziecka, a jeżeli ten nie żyje — kuratora ustanowionego na jego miejsce oraz dziecko, jak również matkę dziecka, jeżeli ta żyje.

§ 3. W sprawach o unieważnienie uznania dziecka prokurator wytaczając powództwo pozywa dziecko oraz mężczyznę, który dziecko uznał, a jeżeli ten nie żyje — kuratora ustanowionego na jego miejsce, a także matkę dziecka, jeżeli ta żyje.

§ 4. W sprawach o rozwiązanie przysposobienia prokurator wytaczając powództwo pozywa przysposabiającego oraz przysposobionego.

Art. 455. Rozprawa odbywa się bez względu na niestawienie jednej ze stron.

Art. 456. § 1. Postępowanie umarza się w razie śmierci jednej ze stron, a jeżeli w charakterze tej samej strony występuje kilka osób, w razie śmierci wszystkich tych osób, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w paragrafach następujących.

§ 2. W sprawie o ustalenie ojcostwa mężczyzny, który nie jest mężem matki, jak również w sprawie wytoczonej przez dziecko bądź przeciwko mężowi jego matki o zaprzeczenie ojcostwa, bądź przeciwko mężczyźnie, który je uznał, o unieważnienie uznania, postępowanie zawiesza się w razie śmierci tych pozwanych do czasu ustanowienia przez sąd orzekający kuratora, który wstępuje do sprawy na miejsce zmarłego. To samo stosuje się w sprawie o rozwiązanie przysposobienia w razie śmierci przysposabiającego.

§ 3. W sprawie o zaprzeczenie ojcostwa lub o unieważnienie uznania dziecka postępowanie umarza się w razie śmierci dziecka.

Art. 457. W sprawach o zaprzeczenie ojcostwa lub o unieważnienie uznania dziecka odpis pozwu doręcza się prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 458. § 1. W sprawach objętych przepisami działu niniejszego stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 429, 431, 434 i 435.

§ 2. Jeżeli jednocześnie z ustaleniem ojcostwa dochodzi się związanych z tym roszczeń majątkowych, do części postępowania dotyczących tych roszczeń nie stosuje się przepisów art. 429 i 456. W razie śmierci pozwanego postępowanie w części dotyczącej roszczeń majątkowych zawiesza się do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy o ustalenie ojcostwa, po czym może ono być podjęte z udziałem następców prawnych zmarłego lub kuratora spadku.

DZIAŁ III. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O ROSZCZENIA PRACOWNIKÓW

Art. 459. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o roszczenia pracownika ze stosunku pracy i o naprawienie szkód wyrządzonych pracownikowi przez zakład pracy, a w szczególności wywołanych wypadkiem w zatrudnieniu lub chorobą zawodową.

§ 2. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do roszczeń członków spółdzielni pracy ze spółdzielczego stosunku pracy oraz do roszczeń spadkobierców pracowników i członków

spółdzielni pracy w sprawach, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, jak również w sprawach o świadczenia należące się członkom rodzin pracowników.

Art. 460. § 1. Sąd powinien dążyć do zapewnienia należytej ochrony uprawnień pracowniczych. W szczególności sąd w każdym stadium postępowania powinien pouczać pracownika o uprawnieniach przysługujących mu na podstawie przepisów niniejszego kodeksu oraz wyjaśniać mu znaczenie obowiązujących przepisów prawnych, a zwłaszcza przepisów prawa pracy.

§ 2. W razie stwierdzenia w związku z rozpoznawaną sprawą poważnego uchybienia przepisom, a w szczególności przepisom dotyczącym ochrony życia lub zdrowia pracownika ze strony jednostki gospodarki społecznej, sąd zawiadamia o stwierdzonym uchybieniu jednostkę nadrzędną tej jednostki, a w razie potrzeby — prokuratora.

Art. 461. § 1. Sąd w każdym stanie postępowania powinien dążyć do ugodowego załatwienia sprawy.

§ 2. Sąd uzna zawarcie ugody za niedopuszczalne, gdyby jej treść była niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo naruszała słuszny interes pracownika. Wszelkie czynności, choćby podjęte poza sądem, dla uchylenia się od skutków takiego sprzeciwu sądu są nieważne.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do cofnięcia pozwu, zrzeczenia się lub ograniczenia roszczenia, jak również do zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron.

Art. 462. W sprawach objętych przepisami działu niniejszego powództwo można wytoczyć bądź przed sąd właściwości ogólnej pozwanego, bądź przed sąd, w którego okręgu praca jest, była lub miała być wykonywana, bądź też przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład pracy.

Art. 463. § 1. Odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej. Gdy do rozpoznania sprawy właściwa jest komisja rozjemcza lub inny organ, sąd przekazuje sprawę tej komisji lub temu organowi. Jeżeli jednak wymienione organy uzwały się uprzednio za niewłaściwe, sąd rozpoznaje sprawę. Postanowienie sądu w tym przedmiocie może zapadnąć na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, wywołuje skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

Art. 464. Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, albo że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd może również z urzędu wezwać te osoby do wzięcia udziału w sprawie.

Art. 465. W razie przekazania do sądu sprawy, podlegającej właściwości komisji rozjemczej, pracownik może rozszerzyć lub w inny sposób zmienić powództwo, jeżeli nowe roszczenie dotyczy okresu sprzed wniesienia sprawy do komisji rozjemczej albo jeżeli oparte jest na tej samej podstawie faktycznej lub prawnej co roszczenie pierwotne.

Art. 466. § 1. Pełnomocnikiem pracownika może być również przedstawiciel związku zawodowego.

§ 2. Do odbioru należności zasądzonej na rzecz pracownika wymagane jest pełnomocnictwo szczególne, udzielone po powstaniu tytułu egzekucyjnego.

Art. 467. § 1. Pracownik działający bez adwokata lub pełnomocnika, o którym mowa w artykule poprzedzającym, może zgłosić ustnie do protokołu powództwo w sądzie właściwym lub w sądzie powiatowym swego miejsca zamieszkania, chociażby sąd ten nie był właściwy do rozpoznania sprawy. W ostatnim wypadku sąd ten przesyła niezwłocznie akta sądowi właściwemu.

§ 2. W tych samych wypadkach pracownik może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu również treść innych pism procesowych, a także poprawki i uzupełnienia tychże pism.

Art. 468. § 1. Sąd może wzywać strony, świadków, biegłych lub inne osoby w sposób, który uzna za najbardziej celowy, nawet z pominięciem sposobów przewidzianych przez przepisy

ogólne, jeżeli uzna to za niezbędne dla przyspieszenia rozpoznania sprawy.

§ 2. Wezwanie dokonane w powyższy sposób wywołuje skutki przewidziane w kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata.

Art. 469. W sprawach przewidzianych w dziale niniejszym nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron.

Art. 470. § 1. Po wniesieniu pozwu sąd przeprowadza postępowanie wyjaśniające.

§ 2. Zarządzając doręczenie pozwu stronie pozwanej, przewodniczący w razie potrzeby zażąda przedstawienia przez stronę pozwaną znajdujących się u niej pism, ksiąg, planów, wykazów i innych dokumentów lub przedmiotów oględzin oraz wniesienia odpowiedzi na pozew przed terminem posiedzenia wyjaśniającego. Jednocześnie przewodniczący wyznaczy termin posiedzenia wyjaśniającego nie późniejszy, jak w dwa tygodnie od daty wniesienia pozwu. Wezwania powinny być doręczone przynajmniej na trzy dni przed posiedzeniem.

§ 3. Postępowanie wyjaśniające przeprowadza sąd bez udziału lawników.

Art. 471. Postępowanie wyjaśniające ma na celu:

- 1) skłonienie stron do zawarcia ugody;
- 2) usunięcie braków formalnych pism procesowych;
- 3) dokładniejsze określenie żądania powoda;
- 4) ustalenie, jakie z istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności są sporne między stronami;
- 5) ustalenie, jakie dowody należy przeprowadzić;
- 6) wyjaśnienie innych okoliczności, mających znaczenie dla prawidłowego i szybkiego rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 472. Sąd może zaniechać przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego, jeżeli z okoliczności sprawy w sposób oczywisty wynika, że postępowanie to nie przyspieszy rozstrzygnięcia sprawy, lub jeżeli jest oczywiście niecelowe z innych przyczyn. Postanowienie w tym przedmiocie zapada na posiedzeniu niejawnym.

Art. 473. § 1. Na posiedzenie wyjaśniające wzywa się strony osobiście, ich pełnomocników oraz przedstawiciela rady zakładowej (oddziałowej) lub delegata związkowego.

§ 2. Strona pozwana powinna być reprezentowana na posiedzeniu wyjaśniającym przez osobę obeznaną ze stanem faktycznym sprawy i uprawnioną do zawarcia ugody.

§ 3. Jeżeli strona pozwana nie stawia się na posiedzenie wyjaśniające bez usprawiedliwionych powodów, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka; nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

§ 4. Jeżeli ugoda nie została zawarta, sąd wyznaczy na posiedzeniu wyjaśniającym termin rozprawy i ogłosi go stronom, jeżeli są obecne.

Art. 474. § 1. Termin rozprawy powinien być wyznaczony tak, aby od daty zakończenia postępowania wyjaśniającego, a jeżeli postępowania wyjaśniającego nie było — od daty wniesienia pozwu — do rozprawy nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie, chyba że zachodzą nie dające się usunąć przeszkody.

§ 2. Rozprawa nie może być odroczone na czas dłuższy niż trzy tygodnie.

§ 3. Termin rozprawy przed sądem rewizyjnym powinien być wyznaczony w ciągu trzech tygodni od daty przedstawienia akt sprawy temu sądowi przez sąd pierwszej instancji.

Art. 475. § 1. Sąd wydając wyrok orzeka o roszczeniach, które wynikają z faktów przytoczonych przez powoda także wówczas, gdy roszczenie nie było objęte żądaniem lub gdy było w nim zgłoszone w rozmiarze mniejszym niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania. Przepisy o uzupełnieniu wyroku stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jednakże w razie przekazania do sądu sprawy podlegającej właściwości komisji rozjemczej sąd nie może orzec o roszczeniu, które nie było objęte postępowaniem przed komisją roz-

jemczą, a co do którego zmiana powództwa przez pracownika nie jest dopuszczalna.

§ 3. Sąd rewizyjny nie jest związany granicami ani wniosków, ani podstaw rewizyjnych.

Art. 476. § 1. Zasadzając należność pracownika, sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności:

- 1) w sprawach ze stosunku pracy — w części nie przekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika;
- 2) w sprawach o naprawienie szkód wynikłych z wypadku w zatrudnieniu lub z choroby zawodowej — w części nie przekraczającej pełnego trzymiesięcznego wynagrodzenia pracownika.

§ 2. Przez pełne wynagrodzenie należy rozumieć wynagrodzenie wraz z wszelkimi dodatkami i bez żadnych potrąceń. Przepis art. 334 § 4 i 335 § 1 — zdanie drugie stosuje się odpowiednio; nie stosuje się przepisu art. 335 § 2.

Art. 477. Przepisy art. 460, 461, 462, 466 i 467 § 2 stosuje się odpowiednio, gdy pracownik jest stroną pozwaną w sprawie ze stosunku pracy.

DZIAŁ IV. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O NARUSZENIE POSIADANIA

Art. 478. W sprawach o naruszenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego.

Art. 479. W sprawach o naruszenie posiadania powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

DZIAŁ V. POSTĘPOWANIE NAKAZOWE I UPOMINAWCZE

Rozdział I. Przepisy ogólne

Art. 480. Postępowanie nakazowe i upominawcze należy do zakresu działania państwowych biur notarialnych z wyjątkiem czynności zastrzeżonych sądom.

Art. 481. § 1. Do czynności w postępowaniu nakazowym i upominawczym, które należą do zakresu działania państwowych biur notarialnych, właściwe jest biuro w siedzibie sądu (wydziału zamiejscowego sądu powiatowego, ośrodka zamiejscowego sądu wojewódzkiego), który byłby właściwy dla sprawy.

§ 2. Sąd, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, jest właściwy do czynności, które w postępowaniu nakazowym i upominawczym są zastrzeżone dla sądów.

Art. 482. Postępowanie nakazowe i upominawcze wszczyna się przez wniesienie pozwu.

Art. 483. W postępowaniu nakazowym i upominawczym państwowe biuro notarialne wydaje postanowienia na posiedzeniu niejawnym.

Art. 484. Środki odwoławcze od postanowień i zarządzeń państwowego biura notarialnego rozpoznaje sąd przełożony nad sądem właściwym w myśl art. 481.

Rozdział 2. Postępowanie nakazowe

Art. 485. Powód może żądać w pozwie, aby państwowe biuro notarialne wydało przeciwko pozwanemu nakaz zapłaty, jeżeli dochodzi wierzytelności pieniężnej albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a okoliczności uzasadniające dochodzenie roszczenia są udowodnione w całości dołączonymi do pozwu dokumentami urzędowymi lub prywatnymi, na których podpisy są urzędowo poświadczone. Dołączenie odpisów zamiast oryginałów nie jest dopuszczalne.

Art. 486. Powód może również żądać wydania nakazu zapłaty przeciwko każdemu zobowiązanemu z wekslu lub czeku należyście wypełnionego, którego prawdziwość nie nasuwa wątpliwości. Do pozwu należy dołączyć — oprócz wekslu lub czeku — dalsze dokumenty potrzebne do uzasadnienia roszczenia, wystawione w formie określonej w artykule poprzedzającym. Dotyczy

to w szczególności przejścia prawa na powoda, jeżeli przejście to nie wynika bezpośrednio z wekslu lub czeku.

Art. 487. Jeżeli według treści przedstawionego dokumentu, weksla lub czeku dochodzone roszczenie jest przedawnione, nakaz może być wydany tylko wówczas, gdy do pozwu dołączono dokumenty urzędowe lub prywatne z podpisem urzędowo poświadczonym, stanowiące dowód przerwy lub zawieszenia biegu przedawnienia.

Art. 488. § 1. Pozew z wnioskiem o wydanie nakazu zapłaty wnosi się do państwowego biura notarialnego, które jest właściwe, stosownie do art. 481 § 1 według właściwości ogólnej lub miejsca płatności.

§ 2. Kilku zobowiązanych z wekslu lub czeku można łącznie pozwać bądź według miejsca płatności, bądź według przepisów o właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy wekslu własnego lub czeku.

Art. 489. § 1. Jeżeli nakaz zapłaty nie może być wydany, państwowe biuro notarialne wydaje postanowienie odmowne.

§ 2. Na odmowę wydania nakazu zapłaty przysługuje zażalenie. W razie uwzględnienia zażalenia sąd rewizyjny przekazuje sprawę biuro do ponownego rozpoznania.

§ 3. Powód w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się postanowienia odmownego może żądać skierowania sprawy do zwykłego postępowania. W razie zgłoszenia takiego żądania w terminie, biuro przekaże sprawę sądowi. Niezgłoszenie żądania nie stanowi przeszkody do dochodzenia roszczenia w nowym powództwie, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

Art. 490. Po uprawomocnieniu się postanowienia odmownego pozwu, jeżeli nadaje się do zwykłego postępowania, przekazuje się do sądu

Art. 491. § 1. Wydając nakaz państwowe biuro notarialne orzeka, że pozwany ma w ciągu tygodnia od doręczenia nakazu zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie zarzuty.

§ 2. Nakaz wydany na podstawie wekslu lub czeku może być w formie skróconej umieszczony na ich odpisie.

§ 3. Nakaz zapłaty doręcza się stronom, a pozwanemu wraz z odpisami pozwu i dokumentów.

Art. 492. § 1. Nakaz od chwili wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, a jeżeli był wydany na podstawie wekslu lub czeku, staje się on natychmiast wykonalny z upływem terminu udzielonego do zaspokojenia roszczenia.

§ 2. Państwowe biuro notarialne na wniosek pozwanego może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania, a w razie wniesienia zarzutów wstrzymać wykonanie nakazu.

§ 3. Przepisy o ograniczeniu zabezpieczenia i natychmiastowej wykonalności w sprawach przeciwko jednostkom gospodarki uspołecznionej stosuje się odpowiednio.

Art. 493. § 1. Pismo zawierające zarzuty wnosi się do państwowego biura notarialnego, które wydało nakaz. Zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór, powinny być przedstawione już w tym piśmie. Fakty i dowody mogą być przytaczane aż do zamknięcia rozprawy. Wniesienie powództwa wzajemnego nie jest dopuszczalne.

§ 2. Do potrącenia mogą być przedstawione tylko roszczenia, których podstawa faktyczna jest udowodniona dokumentem.

Art. 494. § 1. Zarzuty wniesione po upływie terminu państwowe biuro notarialne odrzuca.

§ 2. Nakaz, przeciwko któremu nie wniesiono zarzutów w terminie przepisany, ma skutki wyroku prawomocnego.

Art. 495. Jeżeli zarzuty zostały wniesione zgodnie z przepisami kodeksu, państwowe biuro notarialne przekazuje sprawę sądowi, o którym mowa w art. 481. Przewodniczący zarządza doręczenie powodowi pisma z zarzutami razem z wezwaniem na rozprawę.

Art. 496. Po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydaje wyrok, w którym nakaz zapłaty utrzymuje w mocy albo uchyla go w ca-

łości lub części i w tym zakresie powództwo oddala, bądź też postanowieniem pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 497. § 1. W razie cofnięcia zarzutów sąd, jeżeli nie uznaje cofnięcia za niedopuszczalne, orzeka postanowieniem, że nakaz pozostaje w mocy.

§ 2. Przepisy o kosztach w razie cofnięcia pozwu oraz art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3. Postępowanie upominawcze

Art. 498. W sprawach należących do właściwości sądu powiatowego, w których powód dochodzi od swego dłużnika osobistego zapłaty sumy pieniężnej do wysokości dwóch tysięcy złotych, pozew można wnieść do państwowego biura notarialnego z wnioskiem o wydanie przeciwko pozwanemu nakazu zapłaty.

Art. 499. § 1. Nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według treści pozwu:

- 1) roszczenie jest oczywiście bezzasadne;
- 2) przytoczone okoliczności budzą wątpliwość co do zgodności z prawdziwym stanem rzeczy;
- 3) zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego;
- 4) miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.

§ 2. Wydanie nakazu jest wyłączone nawet wówczas, gdy przeszkody powyższe dotyczą tylko części roszczenia lub jednego ze współpozwanym.

Art. 500. Jeżeli nakaz zapłaty nie może być wydany, państwowe biuro notarialne wydaje postanowienie odmowne, które doręcza tylko powodowi.

Art. 501. Powód w ciągu miesiąca od doręczenia mu postanowienia odmownego może żądać skierowania sprawy do zwykłego postępowania. W razie zgłoszenia takiego żądania w terminie, państwowe biuro notarialne przekaże sprawę sądowi. Niezgłoszenie żądania nie stanowi przeszkody do dochodzenia roszczenia w nowym powództwie, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

Art. 502. § 1. Wydając nakaz zapłaty, państwowe biuro notarialne orzeka, że pozwany w ciągu dwóch tygodni od doręczenia powinien zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie sprzeciw do biura.

§ 2. Pozwanemu doręcza się nakaz zapłaty wraz z pozvem i pouczeniem o sposobie wniesienia sprzeciwu oraz o skutkach niezaskarżenia nakazu.

§ 3. Sprzeciw nie wymaga uzasadnienia i może być wniesiony także do protokołu.

Art. 503. § 1. Sprzeciw spóźniony państwowe biuro notarialne odrzuca.

§ 2. Nakaz zapłaty, przeciwko któremu nie wniesiono sprzeciwu w terminie przepisany, ma skutki wyroku prawomocnego.

Art. 504. W razie wniesienia sprzeciwu we właściwym terminie, nakaz zapłaty traci moc nawet wówczas, gdyby sprzeciw był zgłoszony tylko co do części roszczenia lub przez jednego tylko ze współpozwanym o to samo roszczenie. Natomiast sprzeciw co do jednego lub niektórych dochodzonych roszczeń powoduje uchylene nakazu jedynie co do nich.

Art. 505. Jeżeli sprzeciw wniesiono w terminie, państwowe biuro notarialne przekazuje sprawę sądowi, o którym mowa w art. 481. Przewodniczący zarządza doręczenie powodowi sprzeciwu razem z wezwaniem na rozprawę.

KSIĘGA DRUGA POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 506. Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

Art. 507. Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy powiatowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów wojewódzkich.

Art. 508. § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania — sąd miejsca jego pobytu. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanym wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla m. st. Warszawy.

§ 2. W wypadku gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części.

§ 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

Art. 509. W sprawach podlegających rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu nieprocesowym orzeka jeden sędzia bez udziału ławników, z wyjątkiem spraw o:

- 1) pozbawienie władzy rodzicielskiej;
- 2) udzielenie zezwolenia rodzicom i opiekunom na rozporządzenie majątkiem dziecka;
- 3) przysposobienie;
- 4) ubezwłasnowolnienie;
- 5) dział spadku;
- 6) stwierdzenie zasiedzenia;
- 7) zniesienie współwłasności;
- 8) ustanowienie drogi koniecznej.

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysięguje zażalenie.

§ 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia kuratora do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznanne, jego wyznaczenie następuje z urzędu.

Art. 511. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania powinien czynić zadość przepisom o pozwie, z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie.

§ 2. Do wniosków prokuratora o wszczęcie postępowania nie stosuje się przepisów art. 55 i 56.

Art. 512. § 1. Po rozpoczęciu posiedzenia albo po złożeniu przez któregokolwiek z uczestników oświadczenia na piśmie cofnięcie wniosku jest skuteczne tylko wtedy, gdy inni uczestnicy nie sprzeciwili się temu w terminie wyznaczonym.

§ 2. Cofnięcie wniosku o wszczęcie postępowania jest bezskuteczne w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z urzędu.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie stosuje się.

Art. 514. § 1. Rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie.

§ 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, sąd może, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy.

Art. 515. Sąd może, stosownie do okoliczności, przesłuchać świadków i biegłych bez przyrzeczenia oraz w nieobecności uczestników, może również zażądać od osób, które nie są uczestnikami, złożenia wyjaśnień na piśmie.

Art. 516. Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie postanowień.

Art. 517. Sąd uzasadnia i doręcza postanowienia stosownie do art. 357, jednakże nie doręcza się postanowienia uczestnikowi, który będąc obecnym na posiedzeniu, po ogłoszeniu postanowienia zrzekł się jego doręczenia.

Art. 518. Od postanowień orzekających co do istoty sprawy przysługuje rewizja. Na inne postanowienia przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie zażalenie.

Art. 519. Dla uczestnika, który zrzekł się doręczenia, termin do wniesienia środka odwoławczego biegnie od ogłoszenia postanowienia.

Art. 520. § 1. Każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

§ 2. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników.

§ 3. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumienne lub oczywiście niewłaściwie.

Art. 521. § 1. Jeżeli przepis szczególny inaczej nie stanowi, postanowienie orzekające co do istoty sprawy staje się skuteczne, a jeżeli wymaga wykonania — także wykonalne, po uprawomocnieniu się.

§ 2. Jeżeli postanowienie takie ulega z mocy ustawy wykonaniu przed uprawomocnieniem się, sąd, który wydał postanowienie, może stosownie do okoliczności wszyrzyć jego wykonanie.

Art. 522. Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, podlegają wykonaniu z urzędu.

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy.

Art. 524. § 1. Uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonych prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone.

§ 2. Zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonych prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania.

Art. 525. Akta sprawy dostępne są dla uczestników postępowania oraz za zezwoleniem przewodniczącego dla każdego, kto potrzebę przejrzania dostatecznie usprawiedliwi. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt.

TYTUŁ II. PRZEPISY DLA POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW SFRAW

DZIAŁ I. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA OSOBOWEGO

Rozdział 1. Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu

Oddział 1. Postępowanie o uznanie za zmarłego

Art. 526. § 1. W sprawach o uznanie za zmarłego właściwy jest sąd ostatniego miejsca zamieszkania zaginionego, a w braku tej podstawy — sąd wskazany w art. 508 § 1.

§ 2. Jeżeli wskutek tego samego zdarzenia zaginęła większa liczba osób, Minister Sprawiedliwości może w drodze zarządzenia wyznaczyć jeden sąd jako wyłącznie właściwy do rozpoznania spraw będących w związku z tym zdarzeniem.

Art. 527. Do zgłoszenia wniosku o uznanie za zmarłego uprawniony jest każdy zainteresowany.

Art. 528. Wniosek o uznanie za zmarłego można zgłosić nie wcześniej niż na rok przed końcem terminu, po upływie którego zaginiony może być uznany za zmarłego. Gdy jednak uznanie za zmarłego może nastąpić po upływie roku lub krótszego niż rok terminu od zdarzenia, które uzasadnia prawdopodobieństwo śmierci zaginionego, wniosek o uznanie za zmarłego zgłosić można dopiero po upływie tego terminu.

Art. 529. § 1. Wniosek o uznanie za zmarłego, oprócz danych koniecznych dla wniosku o wszczęcie postępowania, powinien zawierać:

- 1) imię, nazwisko i wiek zaginionego, imiona jego rodziców oraz nazwisko rodowe matki;
- 2) ostatnie znane miejsce zamieszkania i pobytu zaginionego.

§ 2. Okoliczności uzasadniające wniosek należy uprawdopodobnić.

Art. 530. § 1. Jeżeli według treści wniosku istnieją przesłanki do uznania zaginionego za zmarłego, sąd zarządzi ogłoszenie o wszczęciu postępowania.

§ 2. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania powinno zawierać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres wnioskodawcy;
- 2) dane dotyczące osoby zaginionego oraz istotne okoliczności znane z akt sprawy, które mogą przyczynić się do wykrycia zaginionego;
- 3) wezwanie skierowane do zaginionego, aby w oznaczonym terminie, nie krótszym niż trzy, a nie dłuższym niż sześć miesięcy, zgłosił się, gdyż w przeciwnym razie może być uznany za zmarłego;
- 4) wezwanie skierowane do wszystkich osób, które mogą udzielić wiadomości o zaginionym, aby w powyższym terminie przekazały je sądowi.

Art. 531. § 1. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w miejscu ostatniego zamieszkania zaginionego w sposób na tym obszarze przyjęty.

§ 2. Sąd może zarządzić zamieszczenie ogłoszenia w innych jeszcze pismach oraz podać je do publicznej wiadomości również w inny sposób, jaki uzna za odpowiedni.

Art. 532. Dalsze postępowanie może toczyć się przed upływem terminu podanego w ogłoszeniu, nie może jednak być zakończone wcześniej niż po upływie:

- 1) terminów przewidzianych w kodeksie cywilnym;
- 2) trzech miesięcy od ukazania się ogłoszenia;
- 3) miesiąca od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 533. Przed wydaniem postanowienia uznającego zaginionego za zmarłego sąd powinien wysłuchać w miarę możliwości osoby bliskie zaginionego.

Art. 534. Jeżeli w toku postępowania o uznanie za zmarłego okaże się, że śmierć zaginionego jest niewątpliwa, sąd przeprowadzi dalsze postępowanie z urzędu według przepisów oddziału następnego.

Oddział 2. Postępowanie o stwierdzenie zgonu

Art. 535. Do postępowania o stwierdzenie zgonu osoby, której śmierć mimo niesporządzenia aktu zgonu jest niewątpliwa, stosuje się odpowiednio przepisy oddziału poprzedzającego ze zmianami przewidzianymi w oddziale niniejszym.

Art. 536. Wniosek o stwierdzenie zgonu może być zgłoszony w każdym czasie.

Art. 537. § 1. Zarządzenie ogłoszenia o wszczęciu postępowania nie jest obowiązkowe.

§ 2. Sąd może jednak, jeżeli uzna to za celowe, zarządzić dokonanie ogłoszenia w określony przez siebie sposób. Do ogło-

szenia stosuje się wówczas odpowiednio przepis art. 530 § 2; termin wyznaczony w ogłoszeniu nie może być krótszy niż miesiąc ani dłuższy niż trzy miesiące.

§ 3. W wypadku przewidzianym w paragrafie poprzedzającym postępowanie nie może być zakończone wcześniej niż po upływie miesiąca od ukazania się ogłoszenia i dwóch tygodni od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 538. § 1. W postanowieniu stwierdzającym zgon należy chwilę śmierci ściśle oznaczyć, stosownie do wyników postępowania.

§ 2. Jeżeli dokładne ustalenie chwili śmierci nie jest możliwe, przyjmuje się chwilę najbardziej prawdopodobną.

Oddział 3. Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu

Art. 539. Dowód, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu lub że śmierć jej nastąpiła w innej chwili niż chwila oznaczona w orzeczeniu, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu unormowanym w niniejszym oddziale.

Art. 540. Właściwy jest sąd, który w pierwszej instancji orzekł uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu.

§ 2. Sąd wzywa do udziału w sprawie uczestników postępowania, w którym zapadło postanowienie o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu.

Art. 542. W razie przeprowadzenia dowodu, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu, sąd postanowienie uchyli. W wypadku udowodnienia innej chwili śmierci niż oznaczona w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, sąd uchyli postanowienie o uznaniu za zmarłego tylko wówczas, gdy równocześnie stwierdza zgon.

Art. 543. Jeżeli osoba, którą uznano za zmarłą lub której zgon stwierdzono, zjawi się osobiście w sądzie i wykaże swoją tożsamość, sąd niezwłocznie i bez dalszego postępowania uchyli postanowienie orzekające uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Rozdział 2. Ubezwłasnowolnienie

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów wojewódzkich, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

§ 2. W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, a w braku miejsca zamieszkania — sąd miejsca jej pobytu.

Art. 545. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:

- 1) małżonek osoby, która ma być ubezwłasnowolniona;
- 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
- 3) jej przedstawiciel ustawowy.

§ 2. Krewni osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, nie mogą zgłaszać wniosku o wszczęcie postępowania, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego.

§ 3. Wniosek o ubezwłasnowolnienie częściowe można zgłosić już na rok przed dojściem do pełnoletności osoby, która ma być ubezwłasnowolniona.

§ 4. Kto zgłosił wniosek o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega karze grzywny do pięciu tysięcy złotych.

Art. 546. § 1. Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy:

- 1) osoba, która ma być ubezwłasnowolniona;
- 2) jej przedstawiciel ustawowy;
- 3) małżonek osoby, która ma być ubezwłasnowolniona.

§ 2. Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora.

Art. 547. § 1. Ilekroć według przepisów niniejszego rozdziału należy wezwać lub wysłuchać osobę, która ma być ubezwłasnowolniona, albo doręczyć jej pismo sądowe, sąd może czynności tych zaniechać, jeżeli ze względu na stan zdrowia tej osoby, stwierdzony orzeczeniem biegłego, uzna je za niecelowe.

§ 2. W tym wypadku sąd orzekający, w celu ochrony w toku postępowania praw osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, ustanowi kuratora, chyba że ma ona przedstawiciela ustawowego, który nie jest wnioskodawcą.

Oddział 2. Doradca tymczasowy

Art. 548. § 1. Jeżeli ubezwłasnowolniona ma być osoba pełnoletnia, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub w toku postępowania, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego, gdy uzna to za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia.

§ 2. Przed ustanowieniem doradcy tymczasowego należy wysłuchać osobę, która ma być ubezwłasnowolniona.

§ 3. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego staje się skuteczne z chwilą doręczenia go osobie, która ma być ubezwłasnowolniona.

Art. 549. § 1. Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo.

§ 2. Do doradcy tymczasowego stosuje się przepisy o kuratorze osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.

Art. 550. § 1. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego traci moc z chwilą, gdy:

- 1) wniosek o ubezwłasnowolnienie został prawomocnie oddalony lub odrzucony albo postępowanie umorzono;
- 2) na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został opiekun lub kurator

§ 2. Postanowienie to należy uchylić, jeżeli ustala potrzeba dalszej ochrony osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, lub jej mienia.

Art. 551. § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu zawiadomić sąd opiekuńczy.

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje zażalenie.

Oddział 3. Postępowanie

Art. 552. § 1. Jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd może przed wszczęciem postępowania o ubezwłasnowolnienie zażądać przedstawienia świadectwa lekarskiego o stanie psychicznym osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa — zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej.

§ 2. W razie niezłożenia żadanego świadectwa lub złożenia świadectwa, którego treść nie uprawdopodobnia istnienia choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd wniosek odrzuci.

Art. 553. Osoba, która ma być ubezwłasnowolniona, musi być zbadana przez jednego lub więcej biegłych lekarzy psychiatrów.

Art. 554. § 1. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha uczestników postępowania.

§ 3. Na postanowienie zarządzające oddanie do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 555. Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 556. § 1. Osobę, która ma być ubezwłasnowolniona, należy wysłuchać; wysłuchanie powinno się odbywać w miarę potrzeby w obecności lekarza.

§ 2. W tym celu sąd może zarządzić przymusowo sprowadzenie tej osoby na rozprawę albo, gdyby to było niewskazane, wysłuchać ją przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany.

Art. 557. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.

Art. 558. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie.

Art. 559. § 1. Sąd uchylił ubezwłasnowolnienie, gdy ustana przyczyna, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

§ 2. Sąd może w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu — zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite.

Art. 560. Do zaskarżania postanowień uprawniony jest sam ubezwłasnowolniony nawet wówczas, gdy ustanowiony został doradca tymczasowy.

DZIAŁ II. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA RODZINNEGO, OPIEKUŃCZEGO I KURATELI

Rozdział 1. Sprawy małżeńskie

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie nie mającej ukończonych lat osiemnastu lub mężczyźnie nie mającemu ukończonych lat dwudziestu jeden udziela sąd opiekuńczy na wniosek tej osoby. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone.

§ 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym oraz osobom powinowalym w linii prostej udziela sąd na wniosek tych osób.

§ 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia wymienia się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie opinii biegłego lekarza, w miarę możliwości psychiatry.

Art. 562. Zwolnienia od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia małżeństwa udziela sąd na wniosek osoby obowiązanej do złożenia dokumentu.

Art. 563. Do zgłoszenia wniosku o zezwolenie na udzielenie pełnomocnictwa do oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński uprawniona jest osoba, która zamierza udzielić pełnomocnictwa.

Art. 564. Postanowienie rozstrzygające o tym, czy okoliczność przedstawiona przez urząd stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 565. § 1. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny w braku porozumienia małżonków, jak również udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem, może nastąpić dopiero po umożliwieniu złożenia wyjaśnień małżonkowi wnioskodawcy, chyba że jego wysłuchanie nie jest możliwe lub celowe.

§ 2. To samo dotyczy nakazu sądu, aby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające jednemu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka.

Art. 566. W sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami właściwy jest sąd miejsca położenia majątku, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków — sąd spadku.

Art. 567. § 1. W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżon-

ków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku odrębnego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.

§ 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec postanowieniem wstępnym.

§ 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku.

Rozdział 2. Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 568. Sędem opiekuńczym jest sąd powiatowy.

Art. 569. § 1. Właściwy wyłącznie jest sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania — sąd opiekuńczy miejsca jej pobytu. Jeżeli brak i tej podstawy — właściwy jest sąd powiatowy dla m. st. Warszawy.

§ 2. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Art. 570. Sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 571. § 1. Przy sądzie opiekuńczym działają społeczne organy pomocnicze w sprawach opiekuńczych małoletnich.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb powoływania oraz odwoływania i zawiązania w czynnościach społecznych organów pomocniczych, o których mowa w paragrafie pierwszym, ich prawa i obowiązki oraz nadzór nad ich działalnością.

Art. 572. § 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

§ 2. Obowiązek wymieniony w paragrafie poprzedzającym ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuraturach, państwowych biurach notarialnych, przydiach rad narodowych, organach Milicji Obywatelskiej, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych, społecznych organach pomocniczych sądu opiekuńczego oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Art. 573. Osoba pozostająca pod władzą rodzicielską, opieką albo kuratelą ma zdolność do podejmowania czynności w postępowaniu dotyczącym jej osoby, chyba że nie ma zdolności do czynności prawnych.

Art. 574. § 1. Sąd opiekuńczy może nakazać osobiste stawiennictwo osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić przymusowe sprowadzenie takiej osoby.

§ 2. Jeżeli osoba pozostająca pod władzą rodzicielską lub opieką nie ma zdolności do podejmowania czynności w postępowaniu, sąd opiekuńczy może nakazać jej sprowadzenie do sądu pod rygorem grzywny każdemu, u kogo osoba taka przebywa.

Art. 575. Do osobistego stawiennictwa innych uczestników postępowania stosuje się w sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, przepisy o skutkach niestawiennictwa świadków, a w innych sprawach — przepis art. 429.

Art. 576. Przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd opiekuńczy wysłucha przedstawiciela ustawowego osoby, której postępowanie dotyczy. W wypadkach ważniejszych powinien ponadto w miarę możliwości wysłuchać osoby bliskie tej osoby.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 578. Postanowienia sądu opiekuńczego są skuteczne i wykonalne z chwilą ich ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą ich wydania.

Oddział 2. Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi

Art. 579. Postanowienia w sprawach o przyznanie, powierzenie wykonywania, ograniczenie, zawieszenie, pozbawienie i przywrócenie władzy rodzicielskiej, zakazanie osobistej styczności z dzieckiem oraz odebranie dziecka mogą być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy. Dotyczy to także zmiany rozstrzygnięć w tym przedmiocie, zawartych w wyroku orzekającym rozwód lub unieważnienie małżeństwa. Postanowienia takie stają się skuteczne i wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 580. W sprawach o odebranie dziecka doręcza się odpis wniosku prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 581. Uznanie dziecka może nastąpić także przed sądem opiekuńczym niewłaściwym według przepisów ogólnych. W takim wypadku o uznaniu zawiadamia się właściwy sąd opiekuńczy.

Art. 582. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia pomiędzy rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicem złożenia oświadczeń, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.

Art. 583. Zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub na wyrażenie przez rodziców zgody na dokonanie takiej czynności przez dziecko sąd opiekuńczy udziela na wniosek jednego z rodziców po wysłuchaniu drugiego. Postanowienie sądu opiekuńczego w tym przedmiocie staje się skuteczne dopiero z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Art. 584. Postanowienie o nadaniu dziecku nazwiska staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy nie może zmienić ani uchylić.

Oddział 3. Sprawy o przysposobienie

Art. 585. § 1. Sąd opiekuńczy wszczyna postępowanie na wniosek przysposabiającego.

§ 2. Wniosek ten należy zgłosić w sądzie opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną.

§ 3. Art. 87 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 586. § 1. Sąd opiekuńczy orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Na rozprawę wzywa się przysposabiającego, osobę mającą być przysposobioną, jeżeli ukończyła lat trzynaście, oraz osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna. W uzasadnionych wypadkach można wzywać na rozprawę osobę mającą być przysposobioną, która nie ukończyła jeszcze lat trzynastu.

§ 3. Nie wzywa się na rozprawę rodziców, którzy wyrazili zgodę na przysposobienie ich dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. W wypadku takim rodzice nie mogą brać udziału w postępowaniu.

Art. 587. W razie śmierci przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną, sąd opiekuńczy postępowanie umarża.

Art. 588. Postanowienie orzekające przysposobienie staje się skuteczne po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy nie może zmienić ani uchylić.

Art. 589. § 1. Zgodę na przysposobienie dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego rodzice mogą wyrazić także w sądzie opiekuńczym swego miejsca zamieszkania lub pobytu. Dotyczy to również oświadczenia o odwołaniu takiej zgody.

§ 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, powinny zawierać:

- 1) imię i nazwisko dziecka oraz miejsce jego zamieszkania lub pobytu;
- 2) treść wyrażonej zgody lub jej odwołanie.

§ 3. Z przyjęcia oświadczenia o wyrażeniu zgody na przysposobienie dziecka w przyszłości lub o odwołaniu takiej zgody sąd opiekuńczy sporządza protokół. O odwołaniu zgody należy nadto uczynić wzmiankę w protokole, w którym wyrażono zgodę na przysposobienie.

Oddział 4. Sprawy z zakresu opieki

Art. 590. Obejmując opiekę opiekun składa następujące przyrzeczenie: „Przyrzekam, że powierzone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością i zgodnie z interesem społecznym, mając zawsze na względzie dobro osoby podlegającej mojej pieczy”.

Art. 591. § 1. Po złożeniu przyrzeczenia przez opiekuna sąd opiekuńczy wydaje mu zaświadczenie.

§ 2. Po zwolnieniu opiekuna lub ustaniu opieki opiekun obowiązany jest zwrócić sądowi opiekuńczemu otrzymane zaświadczenie.

Art. 592. O zwolnieniu od obowiązku objęcia opieki sąd opiekuńczy rozstrzyga na wniosek osoby ustanowionej opiekunem, zgłoszony w ciągu tygodnia od doręczenia jej postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 593. Zezwolenia we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku osoby pozostającej pod opieką, udziela sąd opiekuńczy na wniosek opiekuna. Postanowienie staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Art. 594. Składanie przez opiekuna gotówki w instytucji bankowej następuje według zasad, które ustali Minister Finansów w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 595. Opiekun składa sądowi opiekuńczemu ustnie lub na piśmie sprawozdanie dotyczące osoby pozostającej pod opieką. Sprawozdanie z zarządu majątkiem tej osoby składa na piśmie, chyba że sąd zezwoli mu na złożenie sprawozdania do protokołu.

Art. 596. Do wzięcia udziału w badaniu rachunku końcowego z opieki sąd opiekuńczy wezwie osobę, która pozostawała pod opieką, jeżeli ma ona pełną zdolność do czynności prawnych, w innych zaś wypadkach — przedstawiciela ustawowego tej osoby lub jej spadkobierców, jeżeli są sądowi opiekuńczemu znani.

Art. 597. Postanowienie o przyznaniu opiekunowi wynagrodzenia staje się wykonalne dopiero po jego uprawomocnieniu się.

Art. 598. § 1. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę osobie, która uchyla się od objęcia opieki.

§ 2. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę opiekunowi, który nie wykonuje zarządzeń sądu opiekuńczego. Jeżeli zarządzenie zostanie wykonane, grzywna jeszcze nie uiszczona może być umorzona.

Rozdział 3. Sprawy z zakresu kurateli

Art. 599. Sądem opiekuńczym właściwym do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nie urodzonego, jest sąd właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu matki.

Art. 600. Kuratora dla osoby ułomnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby.

Art. 601. Dla osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia kuratora na wniosek osoby zainteresowanej sąd opiekuńczy miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej.

Art. 602. Właściwość miejscową sądu opiekuńczego do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa w razie śmierci

domniemanego ojca określa się według miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka, chociażby dziecko nie podlegało już ani władzy rodzicielskiej, ani opiece.

Art. 603. Kuratora dla osoby prawnej ustanawia sąd opiekuńczy, w którego okręgu osoba ta ma lub miała ostatnią siedzibę.

Art. 604. W zaświadczeniu dla kuratora sąd określa zakres jego uprawnień.

Art. 605. W przedmiotach nie unormowanych w rozdziale niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu opieki.

DZIAŁ III. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA RZECZOWEGO

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 606. W sprawach z zakresu prawa rzeczowego właściwy jest sąd położenia rzeczy.

Art. 607. Do wniosków, dotyczących nieruchomości ujawnionych w księdze wieczystej lub dla których prowadzony jest zbiór dokumentów, należy dołączyć odpis z księgi wieczystej albo zaświadczenie o stanie prawnym, jaki wynika ze zbioru dokumentów.

Art. 608. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego sąd rozpoznaje na rozprawie.

Rozdział 2. Stwierdzenie zasiedzenia

Art. 609. § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany.

§ 2. Jeżeli wnioskodawca nie wskazuje innych zainteresowanych, orzeczenie może zapaść dopiero po wezwaniu innych zainteresowanych przez ogłoszenie. Sąd może zarządzić ogłoszenie również w innych wypadkach, jeżeli uzna to za wskazane.

§ 3. Ogłoszenie powinno zawierać dokładne określenie rzeczy, imię i nazwisko posiadacza rzeczy, a jeżeli chodzi o rzeczy ruchome — również jego miejsce zamieszkania.

Art. 610. § 1. Poza tym do ogłoszenia i orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy o stwierdzeniu nabycia spadku. Termin wskazany w ogłoszeniu wynosi jednak trzy miesiące.

§ 2. Jeżeli w terminie tym nikt się nie zgłosi albo zgłoszący się własności nie wykaże, sąd stwierdzi zasiedzenie, jeżeli zostało ono udowodnione.

Rozdział 3. Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem

Art. 611. Zarządca nieruchomości ustanowiony na podstawie art. 203 i 269 § 1 Kodeksu cywilnego obowiązany jest niezwłocznie zgłosić wniosek o ujawnienie zarządu w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów.

Art. 612. § 1. Od chwili ustanowienia zarządcy współwłaściciele lub użytkownicy mogą używać rzeczy tylko o tyle, o ile nie przeszkadza to wykonywaniu zarządu. Na wniosek innego współwłaściciela lub zarządcy współwłaściciel lub użytkownik może być pozbawiony używania rzeczy, jeżeli przeszkadza zarządcy w wykonywaniu czynności.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 613 § 1. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wypłaca się współwłaścicielom lub użytkownikom w terminach przez sąd określonych.

§ 2. Sąd może postanowić, aby zarządca wydawał współwłaścicielem nadwyżkę dochodów w naturze.

Art. 614. Sąd uchyli zarząd, gdy odpadnie podstawa dalszego jego trwania.

Art. 615. Jeżeli powyższe przepisy nie stanowią inaczej, do wyznaczenia zarządcy i sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 616. Z wyjątkiem spraw przewidzianych w art. 199, 201 i 202 Kodeksu cywilnego, jak również spraw dotyczących powołania i odwołania zarządcy, wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Rozdział 4. Zniesienie współwłasności

Art. 617. We wniosku o zniesienie współwłasności należy dokładnie określić rzecz mającą ulec podziałowi oraz przedstawić dowody prawa własności.

Art. 618. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne rozszerezenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne.

§ 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Jeżeli jednak postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, przekazanie następuje tylko wówczas, gdy sąd rewizyjny uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności.

§ 3. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Art. 619. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności nieruchomości rolnej sąd ustala skład i wartość tej nieruchomości, w szczególności rodzaj użytków wchodzących w skład tej nieruchomości oraz obszar i rodzaj nieruchomości, stanowiących już własność współwłaścicieli i ich małżonków, a w miarę potrzeby także okoliczności przewidziane w art. 216 Kodeksu cywilnego.

§ 2. Podział w naturze nastąpi po zasięgnięciu opinii biegłych co do sposobu podziału.

Art. 620. § 1. Jeżeli jest wymagane uprzednie zatwierdzenie planu podziału nieruchomości przez organ administracji państwowej, sąd przesyła sporządzony przez biegłego plan projektowanego podziału temu organowi do zatwierdzenia.

§ 2. W razie wprowadzenia przez organ administracji państwowej zmian lub poprawek do projektowanego planu podziału sąd, stosownie do okoliczności, albo dokona podziału nieruchomości zgodnie ze zmienionym planem, albo odstąpi od podziału w naturze.

Art. 621. Projektowany sposób podziału nieruchomości na części powinien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Art. 622. § 1. W toku postępowania o zniesienie współwłasności sąd powinien nakłaniać współwłaścicieli do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mogące do tego doprowadzić.

§ 2. Gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli spełnione zostaną wymagania, o których mowa w dwóch artykułach poprzedzających, a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażąco interesu osób uprawnionych.

Art. 623. Jeżeli brak podstaw do wydania postanowienia w myśl artykułu poprzedzającego, a zachodzą warunki do dokonania podziału w naturze, sąd dokonuje tego podziału na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno-gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się przez dopłatę pieniężną.

Art. 624. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia przyznającego dotychczasowym współwłaścicielom części lub jedne-

mu z nich całość rzeczy, własność przechodzi na uczestników wskazanych w postanowieniu. Jeżeli w wyniku podziału całość rzeczy albo jej część przypadnie współwłaścicielowi, który nie włada tą rzeczą lub jej częścią, sąd w postanowieniu o zniesieniu współwłasności orzeknie również co do wydania jej przez pozostałych współwłaścicieli, określając stosownie do okoliczności termin wydania. Określenie terminu wydania nieruchomości rolnej lub jej części powinno nastąpić z uwzględnieniem interesu społeczno-gospodarczego.

Art. 625. W postanowieniu zarządzającym sprzedaż rzeczy należących do współwłaścicieli sąd bądź rozstrzygnie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli, bądź też tylko zarządzi sprzedaż, odkładając rozstrzygnięcie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli oraz o podziale sumy uzyskanej ze sprzedaży do czasu jej przeprowadzenia.

Rozdział 5. Ustanowienie drogi koniecznej

Art. 626. § 1. We wniosku o ustanowienie drogi koniecznej należy wskazać właścicieli wszystkich nieruchomości, przez które mogłaby prowadzić droga, aby nieruchomość wnioskodawcy miała odpowiedni dostęp do drogi publicznej.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia o ustanowieniu drogi koniecznej sąd powinien przeprowadzić dowód z oględzin nieruchomości, chyba że okoliczności istotne dla wytyczenia drogi koniecznej są niesporne i niewątpliwe albo że przeprowadzenie dowodu z innych przyczyn nie jest potrzebne.

DZIAŁ IV. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA SPADKOWEGO

Przepisy wstępne

Art. 627. Postępowanie spadkowe należy do zakresu działalności sądów i państwowych biur notarialnych.

Art. 628. Do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania sądów, wyłącznie właściwy jest sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część (sąd spadku). W braku powyższych podstaw sądem spadku jest sąd powiatowy dla m. st. Warszawy.

Art. 629. Do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania państwowych biur notarialnych, wyłącznie właściwe jest państwowe biuro notarialne w siedzibie sądu spadku lub jego wydziału zamiejscowego (biuro spadku).

Rozdział 1. Czynności państwowych biur notarialnych

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 630. § 1. Czynności w postępowaniu spadkowym, należące do właściwości państwowych biur notarialnych, spełnia notariusz.

§ 2. Na czynności państwowego biura notarialnego przysługuje uczestnikowi postępowania skarga do sądu powiatowego, w którego okręgu biuro to się znajduje, w terminie tygodniowym od dnia dokonania czynności, jeżeli o dniu tym był zawiadomiony, a w przeciwnym razie od dnia, w którym uczestnik powziął wiadomość o czynności.

§ 3. Postanowienia państwowych biur notarialnych ulegają wykonaniu z chwilą ich wydania. Sąd może wstrzymać wykonalność zaskarżonego postanowienia.

Art. 631. Notariusz przy wykonywaniu swych czynności może upomnieć osoby, które zachowują się niewłaściwie lub przeszkadzają w czynności, a po bezskutecznym upomnieniu wydalić je, w razie zaś oporu może wezwać pomocy Milicji Obywatelskiej.

Art. 632. Postanowienie państwowego biura notarialnego nadające się do wykonania w drodze egzekucji jest tytułem egzekucyjnym.

Oddział 2. Zabezpieczenie spadku i spis inwentarza

Art. 633. Do zabezpieczenia spadku właściwe jest państwowe biuro notarialne w siedzibie sądu powiatowego lub jego wydziału zamiejscowego, w którego okręgu znajdują się rzeczy, ładące w chwili otwarcia spadku we władaniu spadkodawcy. Państwowe biuro notarialne, które nie jest biurem spadku, zawiadomi o dokonaniu zabezpieczenia biuro spadku.

Art. 634. Spadek zabezpiecza się, gdy z jakiegokolwiek przyczyny grozi naruszenie rzeczy lub praw pozostałych po spadkodawcy, zwłaszcza przez usunięcie, uszkodzenie, zniszczenie albo nie usprawiedliwione rozporządzenie.

Art. 635. § 1. Państwowe biuro notarialne dokonuje zabezpieczenia spadku na wniosek lub z urzędu.

§ 2. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, a ponadto wykonawca testamentu, współwłaściciel rzeczy, współuprawniony co do praw pozostałych po spadkodawcy, wierzyciel mający pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz właściwy organ administracji finansowej pierwszej instancji.

§ 3. Zabezpieczenia spadku dokonuje się z urzędu, jeżeli państwowe biuro notarialne poweźmie wiadomość, że spadkobierca jest nie znany, nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela.

§ 4. Na postanowienie sądu w sprawie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie.

Art. 636. Środkami zabezpieczenia są: spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór, złożenie do depozytu, ustanowienie zarządu tymczasowego, ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Zastosowanie jednego z tych środków nie wyłącza zastosowania innych, równocześnie lub kolejno.

Art. 637. § 1. Na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu, wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy lub właściwego organu administracji finansowej pierwszej instancji biuro spadku postanowi sporządzenie spisu inwentarza.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w ustawie postanowienie o spisaniu inwentarza wydaje się z urzędu.

Art. 638. Wierzyciel, który zażądał sporządzenia spisu inwentarza, nie może odmówić przyjęcia należnego mu świadczenia, chociażby dług nie był jeszcze wymagalny.

Art. 639. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczegółowy tryb postępowania w sprawach unormowanych w niniejszym oddziale.

Oddział 3. Przyjęcie lub odrzucenie spadku

Art. 640. § 1. Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone w państwowym biurze notarialnym lub w sądzie powiatowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Biuro to lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie wraz z załącznikami do biura spadku.

§ 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku.

Art. 641. § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać:

- 1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania;
- 2) tytuł powołania do spadku;
- 3) treść złożonego oświadczenia.

§ 2. Oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich wiadomych składającemu oświadczenie osób należących do kregu spadkobierców ustawowych, jak również wszelkich testamentów, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne, oraz danych dotyczących treści i miejsca przecho-

wania testamentów, chyba że zostały złożone w państwowym biurze notarialnym.

§ 3. Przy oświadczeniu należy złożyć w państwowym biurze notarialnym wypis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone.

§ 4. Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

Art. 642. Jeżeli ustawa wymaga zezwolenia organów państwowych na przyjęcie spadku lub zapisu, państwowe biuro notarialne zwraca się o wydanie decyzji lub zobowiązuje stronę do jej przedstawienia.

Art. 643. O przyjęciu lub odrzuceniu spadku państwowe biuro notarialne zawiadamia wszystkie osoby, które wedlug treści oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.

Art. 644. Jeżeli złożono oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a inwentarz nie był przedtem sporządzony, państwowe biuro notarialne wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 645. § 1. Z oświadczeniem o przyjęciu spadku może być połączone oświadczenie spadkobiercy o gotowości prowadzenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku.

§ 2. Jeżeli oświadczenie o gotowości prowadzenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku składane jest oddzielnie od oświadczenia o przyjęciu spadku, stosuje się odpowiednio przepisy art. 640 i 641.

Oddział 4. Ogłoszenie testamentu

Art. 646. § 1. Osoba, u której znajduje się testament, obowiązana jest złożyć go w biurze spadku, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy.

§ 2. Kto bezzasadnie uchyla się od wykonania powyższego obowiązku, ponosi odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę. Ponadto biuro spadku może nałożyć na uchylającego się grzywnę.

Art. 647. W celu stwierdzenia, czy istnieje testament i gdzie się znajduje, państwowe biuro notarialne zwraca się do sądu spadku, który może nakazać złożenie oświadczenia w tym przedmiocie, stosując odpowiednio tryb przewidziany do wyjawienia przedmiotów spadkowych.

Art. 648. § 1. Państwowe biuro notarialne po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie.

§ 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie złożenia testamentu przysługuje zażalenie.

Art. 649. § 1. Państwowe biuro notarialne otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy.

§ 2. O terminie otwarcia i ogłoszenia nie zawiadamia się osób zainteresowanych, jednakże mogą one być obecne przy tej czynności.

Art. 650. Gdy złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy, otwiera się i ogłasza wszystkie, a na każdym z nich czyni się wzmiankę o innych.

Art. 651. W protokole otwarcia i ogłoszenia testamentu opisuje się jego stan zewnętrzny oraz wymienia się jego datę, datę złożenia i osobę, która testament złożyła. Na testamencie zamieszcza się datę otwarcia i ogłoszenia.

Art. 652. O dokonany otwarcie i ogłoszeniu testamentu biuro spadku zawiadamia w miarę możliwości osoby, których rozrządzenia testamentowe dotyczą, oraz wykonawcę testamentu i kuratora spadku.

Art. 653. Testament wraz z protokołem otwarcia i ogłoszenia przechowuje się w biurze spadku.

Art. 654. Przepisy niniejszego oddziału stosuje się odpowiednio do pisma stwierdzającego treść testamentu ustnego.

Rozdział 2. Sprawy rozpoznawane w sądzie

Oddział 1. Wyjawienie przedmiotów spadkowych

Art. 655. § 1. Jeżeli po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy zostały w nim zamieszczone wszystkie przedmioty należące do spadku lub czy zamieszczone w spisie inwentarza długi istnieją, sąd spadku z urzędu lub na wniosek spadkobiercy, wykonawcy testamentu, wierzyciela spadku albo właściwego organu administracji finansowej pierwszej instancji może nakazać spadkobiercy złożenie:

- 1) oświadczenia, że żadnego przedmiotu spadkowego nie zataił ani nie usunął oraz że nie podał do spisu inwentarza nie istniejących długów;
- 2) wykazu przedmiotów spadkowych nie ujawnionych w spisie inwentarza, jeżeli mu są wiadome, z podaniem miejsca przechowania ruchomości i dokumentów dotyczących praw majątkowych, jak również z wyjaśnieniem podstawy prawnej tych praw;
- 3) zapewnienia, że złożone oświadczenie lub wykaz są prawdziwe i zupełne.

§ 2. Wierzyciel spadku może zgłosić powyższe wnioski tylko wówczas, gdy uprawdopodobni, że ujawniony w spisie inwentarza stan czynny spadku nie wystarcza na zaspokojenie długów spadkowych.

Art. 656. Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 657. Jeżeli wniosk o wyjawienie skierowany jest przeciwko innemu współspadkobiercy, ten ostatni może nie później niż na rozprawie żądać włożenia na wnioskodawcę obowiązków wymienionych w art. 655.

Art. 658. Po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniającego w całości lub części wniosek o wyjawienie przedmiotów spadkowych, sąd na wniosek każdego, kto był uprawniony do wystąpienia z tym wnioskiem, wezwie spadkobiercę do wykonania w wyznaczonym terminie włożonego na niego obowiązku, z pouczeniem, że oświadczenie swe może spadkobierca złożyć do protokołu sądowego. Równocześnie sąd wyznaczy na dzień przypadający co najmniej na dwa tygodnie po upływie wyznaczonego terminu posiedzenie, na które wezwie wszystkich uczestników sprawy. Jeżeli przed tym posiedzeniem spadkobierca złoży oświadczenie lub wykaz, sąd zawiadomi o tym uczestników.

Art. 659. Spadkobierca, który swym obowiązkiem nie uczynił zadość, może spełnić je jeszcze na posiedzeniu. W związku z materiałem przedstawionym przez spadkobiercę sąd oraz uczestnicy mogą zadawać spadkobiercy pytania.

Art. 660. § 1. W razie niedopełnienia przez spadkobiercę jego obowiązków lub odmowy odpowiedzi na stawiane mu pytania, sąd stosuje środki przymusu według przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych.

§ 2. O skutkach tych należy spadkobiercę uprzedzić w wezwaniu do spełnienia obowiązków objętych postanowieniem o wyjawienia przedmiotów spadkowych.

Oddział 2. Przesłuchanie świadków testamentu ustnego

Art. 661. § 1. Kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść testamentu ustnego nie została spisana, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sąd spadku oraz podać imiona, nazwiska i adresy świadków testamentu, jeżeli okoliczności te są mu znane.

§ 2. Kto nie dopełnia obowiązku przewidzianego w paragrafie poprzedzającym, odpowiada za wynikłą stąd szkodę, nadto sąd spadku może wymierzyć mu grzywnę.

Art. 662. Świadków, którzy treści testamentu ustnego nie stwierdzili na piśmie, sąd wzywa do złożenia na wyznaczonym posiedzeniu sądowym zeznań stwierdzających treść testamentu. Do postępowania w sprawie przesłuchania świadków testamentu ustnego stosuje się odpowiednio przepisy o dowodzie ze świadków w procesie, z tą zmianą, że świadkowie testamentu nie mogą odmówić zeznań ani odpowiedzi na pytanie, ani też nie mogą być zwolnieni od złożenia przyrzeczenia.

Art. 663. Protokół przesłuchania świadków testamentu ustnego sąd przesyła do biura spadku.

Oddział 3. Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu

Art. 664. Osoba powołana na wykonawcę testamentu, która odmawia przyjęcia tego obowiązku, powinna oświadczyć o tym w sądzie spadku ustnie do protokołu albo w piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Pełnomocnictwo do złożenia takiego oświadczenia powinno być udzielone w piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 665. Sąd spadku wyda osobie powołanej na wykonawcę testamentu na jej wniosek zaświadczenie, w którym wymieni imię, nazwisko, zawód, miejsce ostatniego zamieszkania oraz datę i miejsce śmierci spadkodawcy, imię, nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania wykonawcy testamentu, jak również zamieści stwierdzenie, że dana osoba została powołana na wykonawcę testamentu.

Oddział 4. Zarząd spadku nie objętego

Art. 666. § 1. Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.

§ 2. O ustanowieniu kuratora sąd zawiadamia biuro spadku, które, jeżeli inwentarz nie był przedtem spisany, wyda postanowienie o jego sporządzeniu.

Art. 667. § 1. Kurator spadku powinien starać się o wyjaśnienie, kto jest spadkobiercą, i zawiadomić spadkobierców o otwarciu spadku.

§ 2. Kurator spadku zarządza majątkiem spadkowym pod nadzorem sądu spadku. Do sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 668. Sąd spadku może nakazać sprzedaż należących do spadku rzeczy ruchomych, które są narażone na zepsucie albo których przechowanie pociąga za sobą nadmierne koszty. Sprzedaż nastąpi w sposób przewidziany dla sprzedaży ruchomości w toku egzekucji, chyba że sąd określi inny sposób sprzedaży.

Oddział 5. Stwierdzenie nabycia spadku

Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 670. § 1. Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

§ 2. Sąd bada także z urzędu, czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne oraz którzy spośród spadkobierców powołanych do spadku odpowiadają warunkom przewidzianym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Art. 671. § 1. Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę.

§ 2. W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome:

- 1) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi;
- 2) o testamentach spadkodawcy.

§ 3. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Art. 672. Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Art. 673. Ogłoszenie powinno zawierać:

- 1) imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy;
- 2) datę śmierci spadkodawcy;
- 3) wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy;
- 4) wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu sześciu miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili nabycie spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku.

Art. 674. § 1. Ogłoszenie powinno być umieszczone w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podane publicznie do wiadomości w miejscu ostatniego zamieszkania spadkodawcy na tym obszarze, w sposób w miejscu tym przyjęty.

§ 2. Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Art. 675. Po upływie sześciu miesięcy od daty ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na którą wezwie także osoby, które zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Art. 676. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku albo, zgłoszwszy je, nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały wykazane, a w ich braku — przez Skarb Państwa jako spadkobiercę ustawowego.

Art. 677. § 1. Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby byli inni osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów.

§ 2. W wypadku, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne, sąd wymieni w treści tego postanowienia ponadto spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo oraz ich udziały w nim.

§ 3. Jeżeli w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie orzeczono o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego, sąd wyda w tym przedmiocie postanowienie uzupełniające, stosując odpowiednio przepisy niniejszego oddziału.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postępowanie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego oddziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość.

§ 2. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany.

§ 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Oddział 6. Dział spadku

Art. 680. § 1. We wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu.

§ 2. W wypadku gdy w skład spadku wchodzi nieruchomości, należy przedstawić dowody stwierdzające, że nieruchomości stanowiła własność spadkodawcy.

Art. 681. Jeżeli stwierdzenie nabycia spadku jeszcze nie nastąpiło, dokonuje go sąd w toku postępowania działowego, stosując przepisy oddziału poprzedzającego.

Art. 682. Współspadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny oraz dane co do swych zarobków i majątku, a także zarobków i majątku małżonka, wyjaśnić, w jaki sposób korzystali ze spadku dotychczas, jak również podać inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma otrzymać ze spadku. Jeżeli przedmiotem działu jest gospodarstwo rolne, współspadkobiercy powinni w szczególności podać dane dotyczące okoliczności przewidzianych w art. 1071 kodeksu cywilnego.

Art. 683. Na żądanie uczestnika działu, zgłoszone nie później niż na pierwszej rozprawie, sąd spadku może przekazać sprawę sądowi powiatowemu, w którego okręgu znajduje się spadek lub jego znaczna część, albo sądowi powiatowemu, w którego okręgu mieszkają wszyscy współspadkobiercy.

Art. 684. Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

Art. 685. W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać postanowienie wstępne.

Art. 686. W postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długów spadkowych.

Art. 687. W braku podstaw do wydania postanowienia działowego na podstawie zgodnego wniosku uczestników, dział spadku będzie rozpoznany według przepisów poniższych.

Art. 688. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

Art. 689. Jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu.

Oddział 7. Inne sprawy spadkowe

Art. 690. § 1. W razie uchylecia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę.

§ 2. Jeżeli wskutek prawomocnego zatwierdzenia przez sąd uchylecia się, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, ulega zmianie krąg osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone, sąd po przeprowadzeniu rozprawy zmienia

z urzędu postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku i orzeka w tym przedmiocie.

Art. 691. § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu.

§ 2. Wykonawca testamentu zwolniony z obowiązków powinien zwrócić zaświadczenie o swych uprawnieniach. Sąd przesyła je do właściwego biura spadku.

DZIAŁ V. ZŁOŻENIE PRZEDMIOTU ŚWIADCZENIA DO DEPOZYTU SĄDOWEGO

Art. 692. W sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego właściwy jest sąd miejsca wykonania zobowiązania. Jeżeli miejsca tego nie da się ustalić, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wierzyciela, a gdy wierzyciel jest nie znany lub gdy nie jest znane miejsce jego zamieszkania — sąd miejsca zamieszkania dłużnika. Jeżeli zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, właściwy jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 693. We wniosku o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego należy:

- 1) określić zobowiązanie, w którego wykonaniu składa się przedmiot;
- 2) przytoczyć okoliczności uzasadniające złożenie;
- 3) dokładnie oznaczyć przedmiot, który ma być złożony;
- 4) wskazać osobę, której przedmiot ma być wydany, oraz warunki, pod którymi wydanie ma nastąpić.

Art. 694. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia określi zasady i tryb postępowania w sprawach unormowanych w dziale niniejszym.

KSIEGA TRZECIA. SĄD POLUBOWNY

Przepisy wstępne

Art. 695. Przepisy księgi niniejszej stosuje się zarówno do sądu polubownego powołanego do rozstrzygnięcia poszczególnego sporu, jak i do stałego sądu polubownego.

Art. 696. Ilekroć w księdze niniejszej mówi się o sądzie, rozumie się przez to sąd, który byłby właściwy do rozpoznawania sporu, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny; ilekroć zaś mowa o sądzie powiatowym, rozumie się przez to sąd powiatowy właściwości ogólnej.

TYTUŁ I. ZAPIS NA SĄD POLUBOWNY

Art. 697. § 1. Strony w granicach zdolności do samodzielnego zobowiązania się mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spory o prawa majątkowe, z wyjątkiem sporów o alimenty i ze stosunku pracy.

§ 2. Dopóki strony obowiązują taką umową, nie można żądać rozpoznania sporu przez sąd.

§ 3. Rozporządzenie Rady Ministrów określi wypadki, w których jednostki gospodarki społecznej mogą zawierać umowy o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

§ 4. Poza wypadkami określonymi stosownie do paragrafu poprzedzającego, jednostki gospodarki społecznej mogą zawierać umowy o poddanie pod rozstrzygnięcie sądu polubownego sporów ze stronami zamieszkałymi lub mającymi siedzibę za granicą.

Art. 698. § 1. Umowa o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (zapis na sąd polubowny) powinna być sporządzona na piśmie i podpisana przez obie strony.

§ 2. W zapisie na sąd polubowny należy dokładnie oznaczyć przedmiot sporu albo stosunek prawny, z którego spór wynika lub może wynikać. Zapis może również zawierać wskazanie arbitrów i przewodniczącego (superarbitra) lub liczbę arbitrów i sposób powołania ich oraz superarbitra.

TYTUŁ II. ARBITRZY

Art. 699. § 1. Arbitrem może być każda osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych i obywatelskich praw honorowych.

§ 2. Arbitrem nie może być sędzia państwowy.

Art. 700. § 1. Jeżeli arbitrzy nie zostali wyznaczeni w zapisie lub w umowie dodatkowej, a wyznaczenie ich należy do stron, strona, która wyznaczyła swego arbitra (arbitrów), zawiadomi o tym przeciwnika, wzywając go, aby w ciągu tygodnia od otrzymania wezwania wyznaczył swego arbitra (arbitrów) i zawiadomił ją o swym wyborze. Zawiadomienia dokonywa się notarialnie lub listem poleconym.

§ 2. Jeżeli wyznaczenie arbitrów należy według zapisu do osoby trzeciej, każda strona może ją do tego wezwać. W tym wypadku wyznaczenie arbitrów przez osobę trzecią powinno nastąpić w terminie tygodniowym od otrzymania wezwania strony. Wezwania osoby trzeciej dokonuje się w sposób przewidziany w paragrafie poprzedzającym.

§ 3. Wyznaczeni arbitrzy wybiorą superarbitra, jeżeli zapis nie stanowi inaczej.

Art. 701. § 1. Jeżeli strona przeciwna na wezwanie nie wyznaczy w terminie swego arbitra lub jeżeli arbitrzy nie zgodzili się na wybór superarbitra, sąd powiatowy na wniosek strony wyznaczy arbitra lub superarbitra, chyba że zapis stanowi inaczej.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy arbitra lub superarbitra miała wyznaczyć osoba trzecia albo gdy wyznaczenie ich okazało się niemożliwe z innych przyczyn.

§ 3. Postanowienie sądu w sprawie wyznaczenia arbitra lub superarbitra może być wydane na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 702. § 1. W braku odmiennej umowy zapis na sąd polubowny traci moc, gdy arbiter lub superarbiter wyznaczony wspólnie przez strony w zapisie albo w umowie dodatkowej uchylił się od wykonania swego obowiązku lub gdy wykonanie tego obowiązku z innych przyczyn stanie się niemożliwe, a nie nastąpi wyznaczenie arbitra lub superarbitra w sposób określony w artykułach poprzedzających.

§ 2. Jeżeli obowiązku swego nie wykona arbiter lub superarbiter, który nie został wyznaczony w sposób określony w paragrafie poprzedzającym, a strona zainteresowana na wniosek drugiej strony nie wyznaczy nowego arbitra albo arbitrzy nie dokonają wyboru nowego superarbitra, sąd powiatowy na wniosek strony wyznaczy arbitra lub superarbitra. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 703. § 1. Strona może żądać wyłączenia arbitra lub superarbitra z tych samych przyczyn, które uzasadniają wyłączenie sędziego. Żądanie takie zgłosić należy w terminie tygodniowym od powzięcia wiadomości o wyznaczeniu arbitra, nie później jednak niż przed rozpoczęciem rozpoznania sprawy przez sąd polubowny, chyba że strona uprawdopodobni, iż przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub doszła do jej wiadomości.

§ 2. Sąd może rozstrzygnąć o wyłączeniu arbitra lub superarbitra na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak wyznaczy rozprawę, wzywa osoby, co do których zgłoszono żądanie wyłączenia.

Art. 704. § 1. Arbitrzy mają prawo do wynagrodzenia za swoje czynności oraz do zwrotu wydatków poniesionych w związku z wykonaniem tych czynności. Jeżeli co do wynagrodzenia nie nastąpiło porozumienie ze stronami, sąd powiatowy oznaczy na posiedzeniu niejawnym wynagrodzenie arbitrów stosownie do nakładu ich pracy oraz wysokość wydatków podlegających zwrotowi. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. Za zapłatę wynagrodzenia i zwrot wydatków arbitrów strony odpowiadają solidarnie,

TYTUŁ III. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM POLUBOWNYM

Art. 705. § 1. Strony mogą określić same aż do chwili rozpoczęcia postępowania tryb postępowania, który powinien być stosowany w toku rozpoznawania sprawy.

§ 2. Jeżeli strony tego nie uczyniły, sąd polubowny stosuje taki tryb postępowania, jaki uzna za właściwy. Sąd polubowny nie jest związany przepisami postępowania cywilnego. Nie może jednak zaniechać wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 706. § 1. Sąd polubowny może przesłuchiwać strony, świadków i biegłych i odbierać od nich przyrzeczenia, nie może jednak stosować środków przymusu.

§ 2. O wykonanie czynności, której sam nie może przedsięwziąć, sąd polubowny zwraca się do sądu powiatowego, w którego okręgu czynność ma być wykonana.

Art. 707. § 1. Wyrok sądu polubownego zapada bezwzględną większością głosów, chyba że zapis wymaga jednomyślności. W braku większości głosów przeważa głos superarbitra.

§ 2. Jeżeli przy wydaniu wyroku nie można osiągnąć wymaganej jednomyślności lub większości głosów co do rozstrzygnięcia o całości lub o części przedmiotu sporu, zapis na sąd polubowny w tym zakresie traci moc.

Art. 708. § 1. Wyrok sądu polubownego powinien zawierać:

- 1) oznaczenie zapisu na sąd polubowny;
- 2) miejsce i datę wydania wyroku;
- 3) oznaczenie stron i arbitrów;
- 4) rozstrzygnięcie o żądaniach stron;
- 5) przytoczenie motywów, którymi kierował się sąd polubowny przy wydaniu wyroku;
- 6) podpisy wszystkich arbitrów.

§ 2. Jeżeli którykolwiek z arbitrów odmówi podpisu lub nie może podpisać wyroku, zaznacza się to na samym wyroku. Wyrok podpisany przez większość arbitrów ma moc prawną.

Art. 709. Sąd polubowny doręcza obu stronom za pokwitowaniem lub dowodem doręczenia odpis wyroku podpisany tak jak oryginał.

Art. 710. § 1. Po doręczeniu stronom odpisu wyroku sąd polubowny złoży w sądzie akta sprawy wraz z oryginałem wyroku, dowodami doręczenia jego odpisów i innymi dokumentami.

§ 2. Stałe sądy polubowne mogą przechowywać akta we własnym archiwum i wówczas powinny ich udzielać sądowi na jego żądanie.

Art. 711. § 1. Od wyroku sądu polubownego nie przysługuje odwołanie.

§ 2. Wyrok sądu polubownego oraz ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu państwowego lub ugodą przed takim sądem zawartą, po stwierdzeniu przez sąd państwowy ich wykonalności.

§ 3. Postanowienie co do wykonalności wyroku sądu polubownego oraz ugody wydaje się na posiedzeniu niejawnym. Sąd odmówi wydania takiego postanowienia, jeżeli ze złożonych akt sądu polubownego wynika, że wyrok lub ugoda treścią swą uchybia praworządności lub zasadom współżycia społecznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 4. Na postanowienie co do wykonalności przysługuje zażalenie.

TYTUŁ IV. SKARGA O UCHYLENIE WYROKU SĄDU POLUBOWNEGO

Art. 712. § 1. Strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli:

- 1) nie było zapisu na sąd polubowny albo gdy zapis był nieważny lub utracił moc;

- 2) stronę pozbawiono możności obrony jej praw przed sądem polubownym;
- 3) nie zachowano trybu postępowania przed sądem polubownym ustalonego przez strony lub przepisów ustawy, w szczególności przepisów o składzie sądu, głosowaniu, wyłączeniu sędziego i o wyroku;
- 4) rozstrzygnięcie o żądaniach stron jest niezrozumiałe, zawiera sprzeczności albo uchybia praworządności lub zasadom współżycia społecznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
- 5) zachodzą przyczyny, które stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania w myśl przepisów kodeksu.

§ 2. Jeżeli rozstrzygnięcie przekracza granice zapisu, strona może żądać uchylenia wyroku w części przekraczającej zapis. Jednakże przekroczenie granic zapisu nie może stanowić podstawy żądania uchylenia wyroku, jeżeli strona, która brała udział w postępowaniu, nie zgłaszała zarzutów co do rozpoznania roszczeń wykraczających poza granice zapisu.

Art. 713. § 1. Skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego wnosi się do sądu w ciągu miesiąca od doręczenia wyroku.

§ 2. Gdy skarga oparta jest na przyczynach, które stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania, termin liczy się według przepisów o wznowieniu.

§ 3. Sąd na posiedzeniu niejawnym może wstrzymać wykonanie wyroku sądu polubownego, może jednak uzależnić wstrzymanie od złożenia zabezpieczenia. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 714. Sąd jest związany podstawami skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, bierze jednak z urzędu pod rozwagę, czy wyrok nie uchybia praworządności lub zasadom współżycia społecznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 715. Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego odbywa się według przepisów o postępowaniu w pierwszej instancji.

KSIĘGA CZWARTA. POSTĘPOWANIE W RAZIE ZAGINIĘCIA LUB ZNISZCZENIA AKT

Art. 716. Odtworzeniu ulegają akta zaginione lub zniszczone w całości lub części. W sprawie prawomocnie zakończonej odtworzeniu podlega orzeczenie kończące postępowanie w sprawie oraz ta część akt, która jest niezbędna do ustalenia jego treści i do wznowienia postępowania.

Art. 717. § 1. Sąd wszczyna postępowanie z urzędu lub na wniosek.

§ 2. Sąd wszczyna postępowanie tylko na wniosek, jeżeli zaginięcie lub zniszczenie akt nastąpiło wskutek siły wyższej. Również w tym wypadku sąd może jednak wszcząć postępowanie z urzędu, jeżeli sprawa, której akta zaginęły lub uległy zniszczeniu, była lub mogła być wszczęta z urzędu.

Art. 718. § 1. Do zgłoszenia wniosku o odtworzenie akt uprawniona jest strona, uczestnik postępowania lub interwenient.

§ 2. Wniosek o odtworzenie akt sprawy będącej w toku zgłosić można w ciągu lat trzech od zaginięcia lub zniszczenia akt, a wniosek o odtworzenie akt sprawy prawomocnie zakończonej — w ciągu lat dziesięciu od tej chwili.

§ 3. Ograniczenia powyższe nie dotyczą wniosku o odtworzenie akt sprawy o prawa stanu.

Art. 719. § 1. Do odtworzenia akt sprawy będącej w toku właściwy jest sąd, w którym sprawa ostatnio się toczyła.

§ 2. Jeżeli właściwy byłby sąd rewizyjny, sąd ten przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji, chyba że chodzi o odtworzenie tylko akt sądu rewizyjnego.

§ 3. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt w sprawie prawomocnie zakończonej przeprowadza sąd, w którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Art. 720. Do odtworzenia akt sprawy zakończonej lub będącej w toku w państwowym biurze notarialnym właściwy jest sąd powiatowy, w którego okręgu to biuro się znajduje.

Art. 721. We wniosku o odtworzenie akt należy określić dokładnie sprawę, dołączyć wszelkie urzędowo poświadczone odpisy znajdujące się w posiadaniu zgłaszającego wniosek oraz wskazać znane mu miejsca, w których dokumenty lub ich odpisy się znajdują.

Art. 722. § 1. Przewodniczący wzywa osoby, organy administracji państwowej lub instytucje wskazane we wniosku oraz znane sądowi urzędowo do złożenia w określonym terminie poświadczonych urzędowo odpisów dokumentów będących w ich posiadaniu albo do oświadczenia, że ich nie posiadają.

§ 2. Jeżeli osoba wezwana nie posiada dokumentu lub odpisu, a przed wezwaniem była w jego posiadaniu, powinna wyjaśnić, gdzie dokument lub odpis się znajduje.

Art. 723. § 1. Sąd może skazać na grzywnę każdego, kto nie uczyni zadość wezwaniu dokonaniem w myśl artykułu poprzedzającego.

§ 2. Jeżeli wezwana była osoba prawna lub inna organizacja, ukaraniu podlega jej kierownik lub pracownik, którego obowiązkiem było uczynić zadość wezwaniu.

Art. 724. Jeżeli poświadczony urzędowo odpisy zostaną złożone, przewodniczący zarządza dołączenie ich do akt. Odpis zarządzenia doręcza się stronom.

Art. 725. Jeżeli odtworzenia akt nie można przeprowadzić w trybie przewidzianym w artykułach poprzedzających, przewodniczący wzywa strony do złożenia dokładnych oświadczeń co do treści zaginionych lub zniszczonych pism oraz dowodów na zawarte w nich twierdzenia, nie wyłączając prywatnych odpisów oraz innych pism i notatek, które mogą być pomocne przy odtworzeniu akt.

Art. 726. Niezależnie od oświadczeń i wniosków stron sąd przeprowadza z urzędu dochodzenia, nie pomijając żadnej okoliczności, która może mieć znaczenie dla ustalenia treści zaginionych lub zniszczonych akt. Sąd bierze zwłaszcza pod uwagę wpisy do repertoriów i innych ksiąg biurowych. Sąd może też przesłuchać w charakterze świadków sędziów, prokuratorów, protokolantów, pełnomocników stron i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu lub które mogą wypowiedzieć się co do treści akt, jak również może zarządzić przesłuchanie stron.

Art. 727. Po przeprowadzeniu postępowania w myśl dwóch artykułów poprzedzających sąd orzeka postanowieniem, w jaki sposób i w jakim zakresie zaginione akta mają być odtworzone lub że odtworzenie akt jest niemożliwe. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 728. Jeżeli akta nie mogą być odtworzone lub odtworzone zostały w części niewystarczającej do podjęcia dalszego postępowania, sprawa może być wszczęta ponownie. We wszystkich innych wypadkach sąd podejmuje postępowanie w takim stanie, w jakim okaże się to możliwe przy uwzględnieniu akt pozostałych i odtworzonych. Na postanowienie co do podjęcia dalszego postępowania przysługuje zażalenie.

Art. 729. Bieg przedawnienia przerwany przez pierwotne wszczęcie sprawy rozpoczyna się na nowo od daty uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego niemożliwość odtworzenia akt lub odmawiającego podjęcia dalszego postępowania.

CZĘŚĆ DRUGA

Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne

KSIĘGA PIERWSZA. POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 730. § 1. W celu zabezpieczenia roszczenia, którego dochodzić można w sądzie powszechnym lub przed sądem polubownym, sąd może wydać zarządzenie tymczasowe, jeżeli roszcze-

nie jest wiarogodne, a brak zabezpieczenia mógłby wierzyciela pozbawić zaspokojenia. Wydanie zarządzenia tymczasowego jest dopuszczalne także w innych wypadkach, gdy jest to konieczne do zabezpieczenia wykonalności orzeczenia w sprawie.

§ 2. Dopuszczalne jest także zabezpieczenie roszczenia o przyszłe powtarzające się świadczenia, jednakże za okres nie dłuższy niż za jeden rok, jeżeli roszczenia tego można dochodzić, zanim stanie się wymagalne.

§ 3. Także po uzyskaniu przez wierzyciela orzeczenia podlegającego wykonaniu dopuszczalne jest zarządzenie tymczasowe, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenia, których termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

Art. 731. Zarządzenie tymczasowe nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia.

Art. 732. Sąd wydaje zarządzenie tymczasowe na wniosek, a w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte bez wniosku — także z urzędu.

Art. 733. § 1. Zarządzenie tymczasowe wydaje się przy wszczęciu sprawy lub w toku postępowania.

§ 2. Jeżeli zarządzenie tymczasowe może być wydane tylko na wniosek, sąd, stosownie do okoliczności, może je wydać także przed wszczęciem postępowania w sprawie.

Art. 734. Wydając zarządzenie tymczasowe przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznaczy termin, w którym sprawa powinna być wytoczona pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Art. 735. Właściwy do wydania zarządzenia tymczasowego jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. Wnioski o zabezpieczenie zgłoszone w toku sprawy rozpoznaje sąd tej instancji, w której sprawa się toczy, z wyjątkiem wypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy.

Art. 736. W sprawach, które rozpoznaje sąd w składzie trzyosobowym, przewodniczący może w wypadku nie cierpiącym zwłoki sam wydać zarządzenie tymczasowe.

Art. 737. § 1. We wniosku o wydanie zarządzenia tymczasowego należy podać i uprawdopodobnić okoliczności, które uzasadniają żądanie zabezpieczenia.

§ 2. We wniosku można wskazać sumę, której złożenie przez dłużnika wystarcza do zabezpieczenia.

§ 3. We wniosku jednostki gospodarki uspołecznionej nie jest wymagane uprawdopodobnienie, że brak zabezpieczenia pozbawiłby wierzyciela zaspokojenia. To samo dotyczy roszczenia o zapis, jeżeli testament przewiduje jego zabezpieczenie.

Art. 738. Postanowienie w sprawie zarządzenia tymczasowego może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 739. § 1. Sąd, wydając zarządzenie tymczasowe, oznacza w postanowieniu przedmiot sprawy oraz sposób i zakres zabezpieczenia.

§ 2. W razie potrzeby można stosować równocześnie kilka sposobów zabezpieczenia.

§ 3. Wykonanie zarządzenia tymczasowego sąd może uzależnić od złożenia przez wierzyciela kaucji na zabezpieczenie roszczeń dłużnika z powodu wykonania zarządzenia. Z kaucji tej będzie przysługiwało dłużnikowi pierwszeństwo zaspokojenia.

§ 4. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się do państwowych jednostek organizacyjnych oraz w wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, a także należności za pracę za okres nie przekraczający jednego miesiąca.

Art. 740. § 1. Postanowienie w sprawie zarządzenia tymczasowego, wydane na posiedzeniu niejawnym, a podlegające wykonaniu przez organ egzekucyjny, sąd doręcza tylko wierzycielowi, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczenia dłużnikowi dokonuje organ egzekucyjny równocześnie z przystąpieniem do wykonania postanowienia.

§ 2. W wypadkach objętych paragrafem poprzedzającym dłużnikowi nie doręcza się również zażalenia wierzyciela.

Art. 741. Na postanowienie w sprawie zarządzenia tymczasowego przysługuje zażalenie.

Art. 742. § 1. Dłużnik może w każdym czasie żądać uchylecia lub zmiany prawomocnego zarządzenia tymczasowego, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia albo gdy złoży do depozytu sądowego sumę wystarczającą do zabezpieczenia.

§ 2. Postanowienie co do uchylecia lub ograniczenia zarządzenia tymczasowego może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 3. Zażalenie na postanowienie uchylające lub ograniczające zabezpieczenie wstrzymuje wykonanie tego postanowienia.

Art. 743. Do wykonania zarządzeń tymczasowych stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym. Jednakże w razie zbiegu zabezpieczenia dokonanego przez organ sądowy i administracyjny organ egzekucyjny nie stosuje się art. 773 i 774, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

Art. 744. W razie prawomocnego odrzucenia pozwu lub wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie, oddalenia żądania albo umorzenia postępowania w sprawie, zabezpieczenie upada.

Art. 745. § 1. O kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

§ 2. Jeżeli postanowienie zawierające zarządzenie tymczasowe zostało wydane przed wszczęciem sprawy, a wierzyciel nie zachował wyznaczonego mu terminu do jej wytoczenia, dłużnik może w ciągu dwóch tygodni od upływu tego terminu złożyć wniosek o przyznanie mu kosztów. W tymże terminie wniosek taki może zgłosić wierzyciel, jeżeli nie wytoczył sprawy dlatego, że dłużnik zaspokoił jego roszczenie.

Art. 746. § 1. Jeżeli wierzyciel nie wytoczył sprawy w terminie przepisany albo cofnął pozew lub wniosek o wszczęcie postępowania, jak również gdy żądanie jego zostało oddalone, dłużnikowi przysługuje przeciwko wierzycielowi roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Roszczenie to wygasa, jeżeli dłużnik nie dochodził go sądowo w ciągu roku od chwili jego powstania.

§ 2. Wierzyciele, którzy łącznie wykonali zabezpieczenie, ponoszą solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę.

§ 3. Jeżeli w ciągu miesiąca od chwili powstania roszczenia o odszkodowanie z powodu wykonania zarządzenia tymczasowego dłużnik nie wytoczy powództwa, sąd zwróci wierzycielowi na jego wniosek kaucję złożoną na zabezpieczenie tego roszczenia.

TYTUŁ II. ZABEZPIECZENIE ROSZCZEŃ PIENIĘŻNYCH

Art. 747. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez zarządzenie:

- 1) zajęcia ruchomości, wynagrodzenia za pracę albo wierzytelności lub innego prawa;
- 2) obciążenia nieruchomości dłużnika hipoteką przymusową lub zastawem wpisany do rejestru okrętowego;
- 3) zakazu zbywania lub obciążenia nieruchomości, która nie ma urzędzonej księgi wieczystej albo której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu.

Art. 748. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym, zawierające zarządzenie wymienione w pkt 2 lub w pkt 3 artykułu poprzedzającego, doręcza dłużnikowi sąd, który je wydał.

Art. 749. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko państwowym jednostkom organizacyjnym nie jest dopuszczalne. Przeciwko innym jednostkom gospodarki uspołecznionej zabezpieczenie jest dopuszczalne przez zajęcie rachunku bankowego, a także przez zajęcie innego mienia z wyłączeniem środków trwałych.

Art. 750. Zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy i praw, z których egzekucja jest wyłączona.

Art. 751. § 1. Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu mogą stanowić przedmiot zabezpieczenia, gdy dłużnik nie ma innego mienia, które mógłby zabezpieczyć roszczenie wierzyciela, istnieje zaś możliwość sprzedaży tych rzeczy na miejscu.

§ 2. Sprzedaż rzeczy wymienionych w paragrafie poprzedzającym powinna nastąpić niezwłocznie, według przepisów o sprzedaży w trybie egzekucji z ruchomości. Cenę uzyskaną ze

sprzedaży składa się do depozytu sądowego na zabezpieczenie roszczeń wierzyciela.

§ 3. Na wniosek dłużnika sąd może po wysłuchaniu wierzyciela zarządzić sprzedaż każdej zajętej ruchomości.

Art. 752. Zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dźór wierzycielowi, chyba że wierzycielem jest państwowa jednostka organizacyjna. Zajęte pieniądze i papiery wartościowe składa się do depozytu sądowego.

Art. 753. § 1. W sprawach o alimenty zabezpieczenie może nastąpić także z urzędu i może polegać na zobowiązaniu dłużnika do uiszczenia wierzycielowi w powtarzających się terminach pewnej sumy pieniężnej. W sprawach tych nie wymaga się uprawdopodobnienia, że brak zabezpieczenia pozbawiłby wierzyciela zaspokojenia.

§ 2. Przepisy paragrafu poprzedzającego stosuje się także do roszczeń o rentę należną z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub za utratę życia żywiciela. W sprawach tych wymagane jest jednak uprawdopodobnienie, że bez zabezpieczenia wierzyciel byłby pozbawiony środków koniecznego utrzymania. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. Przepisu zdania pierwszego art. 749 nie stosuje się.

§ 3. W wypadkach wskazanych w paragrafach poprzedzających nie stosuje się ograniczenia czasowego przewidzianego w art. 730 § 2.

Art. 754. Sąd może jeszcze przed urodzeniem się dziecka zabezpieczyć przyszłe roszczenia alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa przez zobowiązanie domniemanego ojca do wyłożenia odpowiedniej sumy na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie poroću oraz utrzymania dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu. W tym wypadku termin do wytoczenia powoćztwa wynosi trzy miesiące od dnia urodzenia dziecka. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

TYTUŁ III. INNE WYPADKI ZABEZPIECZENIA

Art. 755. § 1. Gdy przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd wydaje zarządzenia, jakie stosownie do okoliczności uważa za odpowiednie, nie wyłączając zarządzeń przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Gdy w związku z przedmiotem sprawy okaże się to konieczne, zarządzenie takie może również polegać na unormowaniu stosunków na czas trwania postępowania.

§ 2. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron w takiej mierze, aby wierzycielowi zapewnić zaspokojenie lub należytą ochronę jego praw, a dłużnika nie obciążać ponad potrzebę.

Art. 756. § 1. Sąd doręcza dłużnikowi postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym, którymi zobowiązuje go do wykonania lub zaniechania pewnych czynności albo do nieprzeszkadzania czynnościom wierzyciela.

§ 2. Przepisu powyższego nie stosuje się do czynności polegających na świadczeniu rzeczy będących we władaniu dłużnika.

Art. 757. Jeżeli jako zabezpieczenie ustanowiono zarząd, będzie on wykonywany według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, z tym zastrzeżeniem, że dłużnik nie może być ustanowiony zarządcą.

KSIEGA DRUGA. POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

DZIAŁ I. ORGANY EGZEKUCYJNE, ICH WŁAŚCIWOŚĆ I POSTĘPOWANIE W OGÓLNOŚCI

Art. 758. Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów powiatowych i działających przy tych sądach komorników.

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów,

§ 2. Sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwać spostrzeżone uchybienia.

Art. 760. § 1. Wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się bądź na piśmie, bądź ustnie do protokołu.

§ 2. W wypadku gdy według przepisów kodeksu niniejszego zachodzi potrzeba wysłuchania strony, wysłuchanie odbywa się, stosownie do okoliczności, bądź przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony, bądź przez oświadczenie strony na piśmie.

Art. 761. § 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień oraz zasięgać od organów administracji państwowej, instytucji i osób nie uczestniczących w postępowaniu informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji.

§ 2. Od wykonania takiego żądania można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów części pierwszej Kodeksu można odmówić przedstawienia dokumentu lub złożenia zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie.

Art. 762. § 1. Za nieuzasadnioną odmowę udzielenia komornikowi wyjaśnień lub informacji przewidzianych w artykule poprzedzającym albo za udzielenie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych osoba odpowiedzialna może być na wniosek wierzyciela lub z urzędu ukarana przez komornika grzywną do tysiąca pięćset złotych.

§ 2. Jeżeli żądanie udzielenia wyjaśnień lub informacji skierowane było do osoby prawnej lub innej organizacji, ukaraniu grzywną podlega jej pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, ukaraniu podlega jej kierownik. Przed wydaniem postanowienia komornik wysłucha kierownika.

§ 3. Wypis postanowienia o ukaraniu grzywną doręcza komornik osobie ukaranej, stronom oraz prokuratorowi.

§ 4. Prawomocne postanowienie komornika o ukaraniu grzywną podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania go klauzulą wykonalności.

§ 5. Ukaranie przez komornika grzywną nie zwalnia osób ukaranych od odpowiedzialności karnej za niedopełnienie lub przekroczenie obowiązków służbowych.

Art. 763. Komornik zawiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy.

Art. 764. Komornik może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydalić osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. W wypadku niezastosowania się do tego drugiego wezwania komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do tysiąca złotych.

Art. 765. § 1. W razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Milicji Obywatelskiej. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego.

§ 2. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości wyda przepisy o obowiązkach organu wojskowego asystującego komornikowi przy spełnianiu czynności egzekucyjnych.

Art. 766. Sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób. W sprawach tych sąd wydaje orzeczenia w formie postanowień.

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu powiatowego. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności.

§ 2. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od daty czynności, gdy strona była przy niej obecna lub była o jej terminie zawiadomiona, w innych wypadkach — od daty za-

wiadomienia strony o dokonaniu czynności, w braku zawiadomienia — od daty dowiedzenia się o niej, a w wypadku zaniechania — od daty, w której czynność powinna być dokonana.

§ 3. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach w ustawie wskazanych.

Art. 768. Skargę na postanowienie komornika o ukaraniu grzywną rozstrzyga sąd po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wezwie strony oraz osobę ukaraną. Sąd o rozprawie zawiadamia prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 769. § 1. Komornik obowiązany jest do naprawienia szkód, wyrządzonych umyślnie lub przez niedbalstwo, jeżeli poszkodowany nie mógł w toku postępowania zapobiec szkodzie za pomocą środków przewidzianych w kodeksie niniejszym.

§ 2. Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem.

§ 3. Roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem lat dwóch od dnia, kiedy poszkodowany dowiedział się o czynności lub zaniedbaniu komornika, z których szkoda wynikła.

Art. 770. Dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty ściągają się wraz z egzekwowanym roszczeniem. Koszt egzekucji ustala postanowieniem komornik, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 771. Zwolnienie od kosztów sądowych, przyznane stronie przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne.

Art. 772. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia wyda szczegółowe przepisy o czynnościach komorników oraz takse za czynności komorników. Minister Sprawiedliwości może również w drodze rozporządzenia wydać taksę za czynności osób, którym powierzono dozór zajętych ruchomości.

Art. 773. § 1. W razie zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego, administracyjny organ egzekucyjny i komornik wstrzymują czynności egzekucyjne na wniosek wierzyciela, dłużnika lub z urzędu i przekazują akta egzekucji administracyjnej i egzekucji sądowej sądowi powiatowemu, w którego okręgu wszczęto egzekucję, w celu rozstrzygnięcia, który organ egzekucyjny — sądowy czy administracyjny — ma dalej prowadzić łącznie obie egzekucje w trybie właściwym dla danego organu. Sąd wyda postanowienie w ciągu czternastu dni, biorąc przy tym pod uwagę stan każdego z postępowań egzekucyjnych oraz rodzaj obowiązków. Równocześnie sąd postanowi, jakie dokonane już czynności egzekucyjne pozostają w mocy.

§ 2. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się do egzekucji z nieruchomości.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz administracyjnemu organowi egzekucyjnemu.

Art. 774. Organ, który przejął dalsze łączne prowadzenie egzekucji administracyjnej i sądowej, postanowi, w trybie dla niego właściwym, również o kosztach czynności egzekucyjnych dokonanych przez drugi organ egzekucyjny przed postanowieniem sądu, chociażby te czynności nie zostały utrzymane w mocy.

Art. 775. Przepisów dwóch artykułów poprzedzających nie stosuje się w razie zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowego zabezpieczenia, jak również zbiegu zabezpieczenia administracyjnego z egzekucją sądową, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

DZIAŁ II. TYTUŁY EGZEKUCYJNE I KLAUZULA WYKONALNOŚCI

Art. 776. Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzonej w klauzulę wykonalności.

Art. 777. Tytułami egzekucyjnymi są:

1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem;

2) wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed takim sądem;

3) inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;

4) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia innych rzeczy zamiennych, ilościowo w akcie oznaczonych, albo też obowiązek wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy termin zapłaty, uiszczenia lub wydania jest w akcie wskazany.

Art. 778. Do egzekucji ze wspólnego majątku współników spółki prawa cywilnego konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko wszystkim współnikom.

Art. 779. § 1. Do egzekucji ze spadku konieczny jest — aż do działu spadku — tytuł egzekucyjny przeciwko wszystkim spadkobiercom.

§ 2. Jeżeli tytuł był wydany przeciwko spadkodawcy, przejście obowiązków na spadkobierców następuje stosownie do art. 788.

Art. 780. Jeżeli ustanowiono zarządcę masy majątkowej lub kuratora spadku albo gdy powołano wykonawcę testamentu, do egzekucji z mienia poddanego ich pieczy konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko tym osobom. Przepis § 2 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Art. 781. § 1. Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu nadaje klauzulę wykonalności sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczy. Sąd rewizyjny nadaje klauzulę, dopóki akta sprawy w sądzie tym się znajdują; nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego.

§ 2. Innym tytułom klauzulę wykonalności nadaje sąd powiatowy właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli tej właściwości nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd powiatowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszczęć egzekucję za granicą — sąd powiatowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

§ 3. Nakazowi zapłaty nadaje klauzulę wykonalności państwowe biuro notarialne, które go wydało.

§ 4. Wyrokiem sądu polubownego lub ugodzie zawartej przed takim sądem klauzulę wykonalności nadaje sąd, w którym stosownie do art. 710 złożone są akta sprawy rozpoznawanej przez sąd polubowny.

Art. 782. Klauzulę wykonalności nadaje sąd jednoosobowo na wniosek wierzyciela. Tytułowi wydanemu w postępowaniu, które zostało lub mogło być wszczęte z urzędu, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu.

Art. 783. § 1. Klauzula wykonalności powinna zawierać stwierdzenie, że tytuł uprawnia do egzekucji, a w razie potrzeby oznaczać jej zakres. Brzmienie klauzuli wykonalności ustali rozporządzeniem Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu, klauzulę umieszcza się na wypisie orzeczenia, czyniąc wzmiankę o jej wydaniu na oryginale orzeczenia. W innych wypadkach klauzulę umieszcza się na tytule egzekucyjnym przedstawionym przez strony.

Art. 784. Celem uzyskania klauzuli wykonalności tytułu pochodzącego od organu administracji państwowej lub sądu szczególnego, który sam nie nadaje klauzuli, wierzyciel złoży sądowi w razie potrzeby oprócz tytułu także ich zaświadczenie, że tytuł podlega wykonaniu.

Art. 785. Jeżeli do uzyskania klauzuli wykonalności potrzebne jest zaświadczenie lub dokument, które według ustawy organy państwowe obowiązane są wydać dłużnikowi, wierzyciel może również żądać ich wydania. Gdy wierzyciel nie może uzyskać zaświadczenia lub dokumentu albo gdy chodzi o nadanie klauzuli z urzędu, wydanie ich zarządza sąd.

Art. 786. Jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Nie dotyczy to wypadku, gdy

wykonanie jest uzależnione od równoczesnego świadczenia wzajemnego, chyba że świadczenie dłużnika polega na oświadczeniu woli.

Art. 787. Tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim, sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko jej małżonkowi, z ograniczeniem jednak jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową. Przed nadaniem klauzuli wykonalności sąd wysłucha małżonka dłużnika.

Art. 788. § 1. Jeżeli uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

§ 2. Za przejście uprawnień lub obowiązków, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, uważa się również zmiany w prawie rozporządzania mieniem wywołane ustanowieniem zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu, jak również wygaśnięciem funkcji tych osób.

Art. 789. Przepis § 1 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jeżeli tytuł egzekucyjny stał się prawomocny przed nabyciem.

Art. 790. Orzeczeniu zobowiązującemu do oddania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko każdemu, u kogo według przedstawionego przez wierzyciela zaświadczenia urzędowego osoba ta się znajduje po wszczęciu postępowania, w którym orzeczenie wydano.

Art. 791. Tytułom egzekucyjnym, zobowiązującym do wydania nieruchomości lub statku albo do opróżnienia pomieszczenia, sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko każdemu, kto według przedstawionego zaświadczenia urzędowego uzyskał władanie nieruchomości lub statku albo pomieszczeń po wszczęciu postępowania, w którym wydano tytuł egzekucyjny, chyba że wykaże, że jego władanie oparte jest na podstawie prawnej. Przed nadaniem klauzuli wykonalności sąd wysłucha osobę, przeciwko której klauzula ma być wydana.

Art. 792. Jeżeli następca ponosi odpowiedzialność tylko z określonych przedmiotów albo do wysokości ich wartości, należy w klauzuli wykonalności zastrzec mu prawo powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczoną odpowiedzialność, o ile prawo to nie jest zastrzeżone już w tytule egzekucyjnym.

Art. 793. W razie potrzeby prowadzenia egzekucji na rzecz kilku osób lub przeciwko kilku osobom albo z kilku składowych części majątku tego samego dłużnika, sąd oprócz pierwszego tytułu wykonawczego może wydawać dalsze tytuły, oznaczając cel, do którego mają służyć, i ich liczbę porządkową.

Art. 794. Ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego może nastąpić jedynie na mocy postanowienia sądu wydanego po przeprowadzeniu rozprawy. Na ponownie wydanym tytule wykonawczym czyni się wzmiankę o wydaniu go zamiast tytułu pierwotnego. W postępowaniu tym sąd ogranicza badanie do faktu utraty tytułu wykonawczego.

Art. 795. § 1. Na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie.

§ 2. Termin do wniesienia zażalenia biegnie dla wierzyciela od daty wydania mu tytułu wykonawczego lub postanowienia odmownego, dla dłużnika — od daty doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji.

DZIAŁ III. WSZCZĘCIE EGZEKUCJI I DALSZE CZYNNOŚCI EGZEKUCYJNE

Art. 796. § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do właściwości sądowi lub komornikowi.

§ 2. W sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał, skierowane do właściwego sądu lub komornika.

§ 3. Egzekucja może być również wszczęta na żądanie uprawnionego organu.

Art. 797. We wniosku lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu należy wskazać świadczenie, które ma być spełnione, oraz sposób egzekucji. Do wniosku lub żądania należy dołączyć tytuł wykonawczy.

Art. 798. Jeżeli dłużnikowi przysługuje wybór między świadczeniami, które ma spełnić, a wyboru jeszcze nie dokonał, komornik, wszczynając egzekucję celem spełnienia tych świadczeń, na wniosek wierzyciela wyznaczy dłużnikowi odpowiedni termin do dokonania wyboru. Po bezskutecznym upływie tego terminu wierzyciel wybierze świadczenie, które ma być spełnione.

Art. 799. § 1. Wierzyciel może w jednym wniosku wskazać kilka sposobów egzekucji przeciwko temu samemu dłużnikowi. Spośród kilku sposobów egzekucji wierzyciel powinien zastosować najmniej uciążliwy dla dłużnika.

§ 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika oczywiście wystarcza na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z pozostałej części majątku.

Art. 800. § 1. Wniosków skierowanych do sądu nie można łączyć z wnioskami skierowanymi do komornika. Nie można również łączyć wniosków, które skierowane są do różnych sądów.

§ 2. W razie niedopuszczalnego połączenia wniosków sąd lub komornik rozpoznaje wniosek w zakresie swej właściwości, w pozostałej zaś części wniosek przekazuje właściwemu organowi egzekucyjnemu, jeżeli wierzyciel w wyznaczonym terminie przedstawi odpis wniosku.

Art. 801. Jeśli wierzyciel lub sąd zarządzający z urzędu przeprowadzenie egzekucji albo uprawniony organ żądający przeprowadzenia egzekucji nie może wskazać przedmiotów służących do zaspokojenia wierzyciela, komornik wezwie dłużnika do złożenia wyjaśnień.

Art. 802. Jeżeli miejsce pobytu dłużnika nie jest znane, sąd ustanowi dla niego kuratora z urzędu, gdy egzekucja ma być wszczęta z urzędu, w innych zaś sprawach — na wniosek wierzyciela.

Art. 803. Tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika, chyba że z treści tytułu wynika co innego.

Art. 804. Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym.

Art. 805. § 1. Przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji.

§ 2. Na żądanie dłużnika komornik powinien okazać mu tytuł wykonawczy w oryginale.

Art. 806. Komornik powinien na żądanie wierzyciela przyjąć od niego pieniądze lub inne rzeczy przypadające dłużnikowi w związku z egzekucją.

Art. 807. Zabezpieczenie w wypadkach w księdze niniejszej przewidzianych powinno być złożone w gotówce lub w książeczkach oszczędnościowych. O wydaniu zabezpieczenia sąd rozstrzyga po wysłuchaniu osób zainteresowanych. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 808. Jeżeli złożona w postępowaniu egzekucyjnym kwota pieniężna nie podlega niezwłocznemu wydaniu, powinna być złożona do depozytu sądowego.

Art. 809. Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem, który powinien zawierać:

- 1) oznaczenie miejsca i czasu czynności;
- 2) imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności;
- 3) sprawozdanie z przebiegu czynności;
- 4) wnioski i oświadczenia obecnych;
- 5) wzmiankę o odczytaniu protokołu;
- 6) podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu;
- 7) podpis komornika.

Art. 810. W dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jako też w porze nocnej, czynności egzekucyjnych można dokonywać tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych za pisemnym zezwoleniem prezesa sądu powiatowego, które komornik na żądanie dłużnika okaże mu przy wykonywaniu czynności.

Art. 811. W obrębie budynków wojskowych i zajmowanych przez Milicję Obywatelską oraz na okrętach wojennych można dokonywać czynności egzekucyjnych tylko po uprzednim zawiadomieniu właściwego komendanta i w asyście wyznaczonego organu wojskowego lub organu Milicji Obywatelskiej.

Art. 812. § 1. Wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych. Na żądanie stron albo według uznania komornika mogą być obecni także świadkowie, w liczbie nie większej niż po dwóch z każdej strony.

§ 2. Komornik powinien przywołać jednego lub dwóch świadków, jeżeli dłużnik nie jest obecny lub komornik go wydał, chyba że zachodzi obawa, iż wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniiona.

§ 3. Świadcami mogą być także członkowie rodziny i domownicy dłużnika.

§ 4. Świadkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Art. 813. § 1. Jeżeli trzeba zasięgnąć opinii biegłego, komornik wzywa jednego lub kilku biegłych. Biegły, który nie jest stałym biegłym sądowym, składa wobec komornika zapewnienie sumiennego i bezstronnego spełnienia obowiązku.

§ 2. O nałożeniu na biegłego grzywny orzeka sąd według przepisów części pierwszej.

Art. 814. § 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, komornik zarządzi otworenie mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszuka jego rzeczy, mieszkanie i schowki. Gdyby to nie wystarczyło, komornik może po namyśle przeszukać odzież, którą dłużnik ma na sobie. Komornik może to uczynić także wówczas, gdy dłużnik chce się wydalić lub gdy zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie.

§ 2. Jeżeli w czasie dokonywania czynności egzekucyjnych w mieszkaniu dłużnika komornik zauważy, że dłużnik oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, komornik może przeszukać odzież tej osoby oraz przedmioty, jakie ma ona przy sobie.

§ 3. Przeszukanie odzieży na osobie dłużnika oraz przedmiotów, które dłużnik ma przy sobie, poza mieszkaniem, przedsiębiorstwem, zakładem i gospodarstwem dłużnika może nastąpić tylko za pisemnym zezwoleniem właściwego prezesa sądu powiatowego.

§ 4. Przeszukanie odzieży może być dokonane tylko przez osobę tej samej płci, co dłużnik. Przeszukanie odzieży u osoby wojskowej lub funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej przeprowadzi w obecności komornika osoba wyznaczona przez jej bezpośredniego przełożonego.

Art. 815. Pokwitowanie komornika ma taki sam skutek, jak pokwitowanie wierzyciela sporządzone w formie dokumentu urzędowego.

Art. 816. Po ukończeniu postępowania egzekucyjnego należy na tytule wykonawczym zaznaczyć wynik egzekucji i tytuł zatrzymać w aktach, a jeżeli świadczenie objęte tytułem nie zostało zaspokojone całkowicie, tytuł zwrócić wierzycielowi.

Art. 817. W sprawach o naruszenie posiadania ukończona egzekucja może być podjęta na nowo na podstawie tego samego tytułu wykonawczego, jeżeli dłużnik ponownie dokonał zmiany

sprzecznej z treścią tego tytułu, a żądanie w tym przedmiocie zostanie zgłoszone przed upływem trzech miesięcy od ukończenia egzekucji.

DZIAŁ IV. ZAWIESZENIE I UMORZENIE POSTĘPOWANIA

Art. 818. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu jeżeli się okaże, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego. Na wniosek wierzyciela, a w wypadku gdy egzekucja została wszczęta z urzędu bez takiego wniosku, sąd ustanowi dla dłużnika nie mającego zdolności procesowej kuratora na czas do ustanowienia przedstawiciela ustawowego.

§ 2. Przedstawiciel ustawowy wierzyciela lub dłużnika, jako też kurator dłużnika, mogą zaskarżyć postanowienia sądu oraz czynności komornika dokonane w czasie, kiedy strona nie miała należytej reprezentacji. Termin zaskarżenia biegnie od daty, w której przedstawiciel ustawowy lub kurator otrzymał zawiadomienie o toczącym się postępowaniu, a jeżeli wcześniej zgłosił swoje uczestnictwo w postępowaniu — od daty tego zgłoszenia. Powtórzenia czynności już dokonanych można żądać tylko wtedy, gdy przy wykonywaniu czynności nastąpiło naruszenie praw strony, która nie posiadając zdolności procesowej nie miała przedstawiciela ustawowego.

Art. 819. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego.

§ 2. Jeżeli spadkobiercy dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, a nie ma kuratora spadku, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi dla nich kuratora.

Art. 820. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie na wniosek wierzyciela. Na wniosek dłużnika postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli sąd uchylił natychmiastową wykonalność tytułu lub wstrzymał jego wykonanie albo dłużnik złożył zabezpieczenie konieczne według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji.

Art. 821. § 1. Sąd może na wniosek zawiesić w całości lub części postępowanie egzekucyjne, jeżeli złożono skargę na czynności komornika lub zażalenie na postanowienie sądu. Zawieszenie postępowania sąd może uzależnić od złożenia przez dłużnika zabezpieczenia.

§ 2. Jeżeli dłużnik zabezpieczy spełnienie swego obowiązku, sąd może uchylić dokonane czynności egzekucyjne, z wyjątkiem zajęcia.

§ 3. Sąd może odmówić zawieszenia postępowania albo już zawieszone postępowanie podjąć na nowo, jeżeli wierzyciel zabezpieczy naprawienie szkody, jaka wskutek dalszego postępowania może wyniknąć dla dłużnika.

Art. 822. Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży nie budzący wątpliwości dowód na piśmie, że obowiązkowi swego dopełnił albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. O wstrzymaniu czynności komornik zawiadomi wierzyciela.

Art. 823. Postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy samego prawa, jeżeli wierzyciel w ciągu roku nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszonego postępowania. Termin powyższy biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, a w razie zawieszenia postępowania — od ustania przyczyny zawieszenia.

Art. 824. § 1. Postępowanie umarza się w całości lub części z urzędu:

- 1) jeżeli okaże się, że egzekucja nie należy do organów sądowych;
- 2) jeżeli wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności sądowej albo gdy egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna;
- 3) jeżeli jest oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych.

§ 2. Umorzenie wskutek braku zdolności sądowej nastąpić może dopiero wówczas, gdy w terminie wyznaczonym przez organ egzekucyjny brak ten nie zostanie usunięty. W razie usunięcia braku stosuje się odpowiednio przepis art. 818 § 2.

Art. 825. Organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek:

- 1) jeżeli tego zażąda wierzyciel; jednakże w sprawach, w których egzekucję wszczęto z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu, wniosek wierzyciela o umorzenie postępowania wymaga zgody sądu lub uprawnionego organu, który zażądał wszczęcia egzekucji;
- 2) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności;
- 3) jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego;
- 4) jeżeli wierzyciel jest w posiadaniu zastawu zabezpieczającego pełne zaspokojenie egzekwowanego roszczenia, chyba że egzekucja skierowana jest do przedmiotu zastawu.

Art. 826. Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możliwości wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może naruszać praw osób trzecich.

Art. 827. § 1. Przed zawieszeniem lub umorzeniem postępowania należy wysłuchać wierzyciela i dłużnika. Nie dotyczy to wypadku, gdy istnieje wykonalne orzeczenie uzasadniające zawieszenie postępowania lub prawomocne orzeczenie uzasadniające umorzenie postępowania albo gdy zawieszenie lub umorzenie ma nastąpić z mocy samego prawa lub z woli wierzyciela.

§ 2. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika organ egzekucyjny wyda zaświadczenie o umorzeniu postępowania.

Art. 828. Na postanowienie sądu co do zawieszenia lub umorzenia postępowania przysługuje zażalenie.

DZIAŁ V. OGRANICZENIA EGZEKUCJI

Art. 829. Nie podlegają egzekucji:

- 1) przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna i ubranie codzienne, niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu;
- 2) zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny na okres jednego miesiąca;
- 3) jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów;
- 4) narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia;
- 5) u dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę — pieniądze w kwocie, która odpowiada nie podlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nie otrzymującego stałej płacy — pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie;
- 6) przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych oraz przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową.

Art. 830. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa oraz Ministrem Finansów określi rozporządzeniem, jakie przedmioty należące do rolnika prowadzącego gospodarstwo nie podlegają egzekucji.

Art. 831. § 1. Nie podlegają egzekucji:

- 1) sumy i świadczenia w naturze wyasygnowane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych;
- 2) sumy przyznane przez Skarb Państwa lub jednostki gospodarki uspołecznionej na specjalne cele (np. stypendia, wsparcia itp.), chyba że wierzytelność egzekwowana powstała w związku z urzeczywistnieniem tych celów albo z tytułu obowiązku alimentacyjnego;
- 3) prawa niezbywalne, chyba że możliwość ich zbycia wyłączono umową, a przedmiot świadczenia nadaje się do egzekucji albo wykonanie prawa może być powierzone komu innemu;
- 4) wierzytelności przypadające dłużnikowi od państwowych jednostek organizacyjnych z tytułu dostaw, robót lub usług przed ukończeniem dostawy, roboty lub usługi w wysokości nie przekraczającej 25% każdorazowej wypłaty, chyba że chodzi o wierzytelność pracowników dłużnika z tytułu pracy wykonywanej przy tychże dostawach, robotach lub usługach;
- 5) świadczenia na rzecz osoby uprawnionej z tytułu ubezpieczenia; zwolnienie od egzekucji nie dotyczy jednak należności wynikających z danego ubezpieczenia ani hipotek obciążających ubezpieczoną nieruchomość.

§ 2. W wypadkach wymienionych w pkt 1 i 2 paragrafu poprzedzającego nie podlegają egzekucji również sumy i świadczenia w naturze już wypłacone lub wydane.

§ 3. W wypadku wymienionym w pkt 4 paragrafu pierwszego dopuszczalne jest jednak zajęcie kwoty, która dłużnikowi przypadnie po wykonaniu dostawy, roboty lub usługi.

Art. 832. Należności wypłacone w związku ze śmiercią tytułem zapomogi lub jednorazowego zaopatrzenia pod jakąkolwiek nazwą albo z tytułu ubezpieczenia na pokrycie kosztów pogrzebu podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie tych kosztów.

Art. 833. § 1. Wynagrodzenie ze stosunku pracy, diety posłów, należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domowników z tytułu pracy w spółdzielni, wynagrodzenie członków spółdzielni pracy oraz wszelkie świadczenia powtarzające się, których celem jest zapewnienie utrzymania, jeżeli nie przewyższają podwójnej kwoty minimalnej wysokości wynagrodzenia miesięcznego za pracę najmniej zarabiających pracowników, podlegają egzekucji w jednej piątej części, przy czym zawsze suma odpowiadająca kwocie minimalnej wysokości wynagrodzenia miesięcznego za pracę wymienionych pracowników wolna jest od egzekucji. Jeżeli dłużnik otrzymuje miesięcznie powyżej podwójnej kwoty wyżej wymienionej, egzekucji podlega ponadto połowa całej nadwyżki.

§ 2. Nie podlegają egzekucji zaopatrzenia emerytalne, renty zasądzone przez sąd lub ustalone umową za utratę zdolności do pracy albo za śmierć żywiciela lub wypłacone z dobrowolnych ubezpieczeń rentowych, zasiłki chorobowe, świadczenia alimentacyjne oraz zasiłki rodzinne.

§ 3. Ograniczeń egzekucji przewidzianych w § 1 nie stosuje się do wierzytelności członków spółdzielni pracy, jakie im przypadają z tytułu udziału w dochodach spółdzielni po rocznym obrachunku, oraz do wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów.

Art. 834. Dochody wymienione w artykule poprzedzającym oblicza się wraz ze wszystkimi dodatkami i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków i opłat należnych z mocy ustawy.

Art. 835. Jeżeli dłużnik otrzymuje dochody z kilku źródeł, podstawą obliczenia stanowi suma wszystkich dochodów.

Art. 836. Do czasu przyjęcia spadku egzekucja na zaspokojenie długu spadkodawcy dopuszczalna jest tylko ze spadku. Przed przyjęciem spadku nie może być z niego prowadzona egzekucja na zaspokojenie osobistego długu spadkobiercy.

Art. 837. Dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym. Zastrzeżenie nie jest konieczne, jeżeli świadczenie zostało zasądzone od nabywcy majątku, od zarządcy ustanowionego przez sąd, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu z powierzonego im majątku albo od Skarbu Państwa jako spadkobiercy.

Art. 838. Gdy w wypadku zbiegu egzekucji sądowej i egzekucji administracyjnej organ egzekucyjny sądowy prowadzi obie egzekucje, przepisy kodeksu w przedmiocie ograniczenia egzekucji stosuje się również do należności podlegających egzekucji administracyjnej, chyba że określone w przepisach ustawy o egzekucji administracyjnej ograniczenia egzekucyjne są mniejsze.

Art. 839. § 1. Postanowienie sądu w przedmiocie ograniczenia egzekucji powinno zapaść po wysłuchaniu stron.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

DZIAŁ VI. POWÓDZTWA PRZECIWEGZEKUCYJNE

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze procesu żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia:

- 1) jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności;
- 2) jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprócz także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy;
- 3) jeżeli małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz i te, z którymi mógł wystąpić jego współmałżonek.

§ 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracji państwowej, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Art. 841. § 1. Csoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa.

§ 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika.

Art. 842. § 1. Dopuszczalne jest również powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej. Do pozwu należy dołączyć postanowienie administracyjnego organu egzekucyjnego odmawiające żądaniu wyłączenia przedmiotu spod egzekucji. Niezależnie od wyniku sprawy sąd nałoży koszty procesu na osobę trzecią, powołującą w powództwie o zwolnienie przedmiotu od egzekucji administracyjnej nowe dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których nie przedstawiła w postępowaniu administracyjnym, mimo że mogła je powołać w tym postępowaniu.

§ 2. Powództwo można wnieść w ciągu dni czterdziestu od doręczenia postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego, a jeżeli zainteresowany wniósł zażalenie na to postanowienie — w ciągu dni czterdziestu od doręczenia postanowienia wydanego na skutek zażalenia.

Art. 843. § 1. Powództwa przewidziane w dziale niniejszym wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucje.

§ 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej.

§ 3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

§ 4. Sąd może na wniosek powoda zabezpieczyć powództwo przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

TYTUŁ II. EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ PIENIĘŻNYCH

DZIAŁ I. EGZEKUCJA Z RUCHOMOŚCI

Rozdział 1. Zajęcie

Art. 844. Egzekucja z ruchomości należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajdują się ruchomości.

Art. 845. § 1. Do egzekucji z ruchomości komornik przystępuje przez ich zajęcie.

§ 2. Zająć można ruchomości dłużnika będące bądź w jego władaniu, bądź w ręku samego wierzyciela, który do nich skierował egzekucję. Ruchomości dłużnika będące we władaniu osoby trzeciej można zająć tylko wówczas, gdy osoba ta zgadza się na ich zajęcie albo przyznaje, że stanowią one własność dłużnika, oraz w wypadkach wskazanych w ustawie. Jednakże w razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej dopuszczalne jest zajęcie ruchomości na zasadach przewidzianych w przepisach o egzekucji administracyjnej.

§ 3. Nie należy zajmować więcej ruchomości ponad te, które są potrzebne do zaspokojenia należności i kosztów egzekucyjnych.

Art. 846. § 1. Egzekucja z ułamkowej części rzeczy ruchomej będącej wspólną własnością kilku osób odbywa się w sposób przewidziany dla egzekucji z ruchomości, z zastrzeżeniem, że sprzedaży podlega tylko udział dłużnika.

§ 2. Innym współwłaścicielom przysługuje łącznie prawo żądania, aby cała rzecz została sprzedana.

Art. 847. § 1. Komornik dokonuje zajęcia przez wpisanie ruchomości do protokołu zajęcia. Odpis protokołu zajęcia należy doręczyć dłużnikowi i współwłaścicielom zajętej ruchomości, którzy nie są dłużnikami.

§ 2. Dłużnik powinien przy zajęciu, a jeżeli jest nieobecny — niezwłocznie po otrzymaniu odpisu protokołu zajęcia, wymienić komornikowi znajdujące się w jego władaniu ruchomości, do których osobom trzecim przysługuje prawo żądania zwolnienia ich od egzekucji, ze wskazaniem adresów tych osób. Komornik zawiadomi o zajęciu osoby wskazane przez dłużnika.

Art. 848. Zajęcie ma ten skutek, że rozporządzenie ruchomością dokonane po zajęciu nie ma wpływu na dalszy bieg postępowania, a postępowanie egzekucyjne z zajętej ruchomości może być prowadzone również przeciwko nabywcy. Przepis ten nie narusza przepisów o ochronie nabywcy w dobrej wierze.

Art. 849. Jeżeli komornik przerywa zajęcie, powinien stosownie do okoliczności poczynić kroki zapobiegające usunięciu ruchomości jeszcze nie zajętych.

Art. 850. Wierzyciel może żądać, aby zajęcie nastąpiło w jego obecności. W tym wypadku komornik zawiadomi go o terminie, w którym zajęcie ma być dokonane. Jeżeli wierzyciel nie stawi się w wyznaczonym terminie, komornik dokona zajęcia w jego nieobecności. Jeżeli komornik bez zawiadomienia wierzyciela dokonał zajęcia w jego nieobecności, wierzyciel może żądać sprawdzenia zajęcia z jego udziałem.

Art. 851. Jeżeli zajęte już ruchomości mają być zajęte na zaspokojenie innej jeszcze wierzytelności, komornik dokona nowego zajęcia przez zaznaczenie go w protokole pierwszego zajęcia. Wierzyciel może żądać, aby komornik sprawdził ruchomości, zajęte na podstawie protokołu; sprawdzenie to komornik stwierdzi w tym protokole.

Art. 852. § 1. Z zajętych pieniędzy komornik zaspokoi wierzycieli, a jeżeli nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, złoży je do depozytu sądowego w celu podziału.

§ 2. Złożenie do depozytu nastąpi również wówczas, gdy zgłoszono zarzut, że osobie trzeciej przysługuje do zajętych pieniędzy prawo stanowiące przeszkodę do wydania ich wierzycielowi. Sąd postanowi wydać pieniądze wierzycielowi, jeżeli w ciągu miesiąca od złożenia ich do depozytu sądowego nie będzie złożone orzeczenie właściwego sądu zwalniające od zajęcia lub wstrzymujące wydanie pieniędzy.

§ 3. Na postanowienie sądu co do wydania pieniędzy przysługuje zażalenie. Postanowienie staje się wykonalne dopiero z chwilą uprawomocnienia się.

Art. 853. § 1. Komornik oznacza w protokole zajęcia wartość każdej zajętej ruchomości.

§ 2. Jeżeli komornik uzna, że w celu oszacowania należy przywołać biegłego, albo jeżeli wierzyciel lub dłużnik podnoszą zarzuty, oszacowanie przez biegłego odbędzie się przy samym zajęciu, a gdyby to nie było możliwe — w dniu licytacji.

Art. 854. Na każdej zajętej ruchomości komornik umieści znak ujawniający na zewnątrz jej zajęcie, a jeżeli to nie jest możliwe, ujawni je w inny sposób.

Art. 855. § 1. Zajęte ruchomości komornik pozostawi we władaniu osoby, u której je zajął. Jednakże z ważnych przyczyn komornik może w każdym stanie postępowania oddać zajęte ruchomości pod dozór innej osoby, nie wyliczając wierzyciela, choćby to było połączone z koniecznością ich przeniesienia. Osoby te pełnią obowiązki dozorca. Komornik doręcza im protokół zajęcia.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi, kiedy zajęte przedmioty należy złożyć do depozytu sądowego lub na przechowanie określonym instytucjom.

Art. 856. § 1. Dozorca lub dłużnik, któremu powierzono dozór, obowiązani są przechowywać oddane im pod dozór ruchomości z taką starannością, aby nie straciły na wartości, i oddać je na wezwanie komornika lub stosownie do orzeczenia sądu albo na zgodne wezwanie obu stron. Jeżeli dozorca lub dłużnik zobowiązany do wydania ruchomości ich nie oddaje, komornik sam je odbiera.

§ 2. Dozorca obowiązany jest zawiadomić komornika o zamierzonej zmianie miejsca przechowania ruchomości.

Art. 857. § 1. Dozorca nie odpowiada za pogorszenie, uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętych ruchomości, jeżeli zachował staranność, do jakiej był obowiązany w myśl przepisu artykułu poprzedzającego.

§ 2. Dłużnikowi nie przysługuje roszczenie do wierzyciela z powodu uszkodzenia lub zaginięcia zajętych ruchomości podczas ich przewożenia, przesyłki lub przechowywania u dozorca.

Art. 858. § 1. Dozorca może żądać zwrotu wydatków związanych z przechowywaniem oraz wynagrodzenia za dozór odpowiedzialnie do poniesionych trudów. Nie dotyczy to dłużnika, członków jego rodziny wspólnie z nim mieszkających oraz osoby trzeciej, u której rzecz zajęto.

§ 2. Sumę wydatków i wysokość wynagrodzenia ustala komornik, o czym zawiadamia strony i dozorcę.

Art. 859. Na postanowienie sądu co do zwrotu wydatków i wynagrodzenia dozorca przysługuje zażalenie.

Art. 860. Komornik może z ważnych przyczyn zwolnić dozorcę i ustanowić innego. Zmianę dozorca komornik zarządzi po wysłuchaniu stron, chyba że natychmiastowa zmiana jest konieczna.

Art. 861. Jeżeli zajęte ruchomości pozostawiono w pomieszczeniu należącym do dłużnika i dozór powierzono jemu samemu lub członkowi jego rodziny razem z nim mieszkającemu, mają oni prawo zwykłego używania rzeczy, byleby przez to rzecz nie straciła na wartości. Również osoba trzecia, pod której dozorem komornik pozostawił zajęte u niej ruchomości dłużnika, może ich używać, jeżeli jest do tego uprawniona.

Art. 862. § 1. Jeżeli rzecz oddana pod dozór osobie nie uprawnionej do korzystania z niej przynosi dochód, dozorca obowiązany jest po ustaniu dozoru złożyć komornikowi rachunek

z dochodów. Czysty dochód po potrąceniu wydatków zostanie złożony do depozytu sądowego.

§ 2. Z uzyskanego w ten sposób dochodu pokrywa się przede wszystkim wynagrodzenie dozorca, resztę zaś dołącza się do sumy uzyskanej z egzekucji, a w razie umorzenia egzekucji, wypłaca się dłużnikowi.

Art. 863. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia zarządzić utrzymywanie osobnych pomieszczeń do przechowywania i dozoru zajętych ruchomości.

Rozdział 2. Sprzedaż

Art. 864. § 1. Sprzedaż zajętych ruchomości nie może nastąpić wcześniej niż siódmego dnia od daty zajęcia.

§ 2. Sprzedaż zajętych ruchomości może nastąpić bezpośrednio po zajęciu, jeżeli:

- 1) ruchomości ulegają łatwo zepsuciu albo sprawowanie nad nimi dozoru lub ich przechowywanie powodowałoby nadmierne koszty;
- 2) zajęto inwentarz żywy, a dłużnik odmówił zgody na przyjęcie go pod dozór.

Art. 865. § 1. Zajęte ruchomości nie używane, stanowiące przedmiot obrotu handlowego, sprzedaje komornik właściwym jednostkom handlu uspołecznionego po cenach obowiązujących te jednostki w stosunku do dostawców uspołecznionych lub po cenach skupu, a gdy takich cen nie ma, po cenach o 25% niższych od wartości szacunkowej ruchomości.

§ 2. Zajęte przedmioty o wartości historycznej, naukowej lub artystycznej, zarówno nie używane, jak i używane, komornik zgłosi za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków w celu nabycia na warunkach określonych w § 1 państwowemu muzeum, bibliotece lub archiwum albo przedsiębiorstwu państwowemu zajmującemu się obrotem tymi przedmiotami.

§ 3. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia wydanego w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami określić inne ruchomości, podlegające sprzedaży instytucjom bankowym, placówkom handlu uspołecznionego lub innym jednostkom gospodarki uspołecznionej, oraz zasady sprzedaży tych ruchomości.

Art. 866. § 1. Zajęte ruchomości nie wymienione w art. 865 lub nie sprzedane w trybie przewidzianym w tym przepisie komornik na wniosek wierzyciela przekazuje w celu sprzedaży do przedsiębiorstwa uspołecznionego prowadzącego sprzedaż komisową tego rodzaju ruchomości, jeżeli takie przedsiębiorstwo istnieje w siedzibie komornika.

§ 2. Dla sprzedaży komisowej zajętej ruchomości cenę sprzedażną ustala się w wysokości wartości szacunkowej. Jeżeli ruchomość nie zostanie po tej cenie sprzedana w ciągu miesiąca, komisant może obniżyć cenę sprzedażną o 25%. Z uzyskanej ceny sprzedażnej potrąca się prowizję komisową.

Art. 867. § 1. Zajęte ruchomości, o których mowa w artykule poprzedzającym, jeżeli nie mogą być przekazane do sprzedaży komisowej albo nie zostały w ten sposób sprzedane w okresie trzech miesięcy, komornik sprzedaje w drodze licytacji publicznej.

§ 2. Cena wywołania w pierwszym terminie licytacji publicznej wynosi trzy czwarte wartości szacunkowej. Jeżeli licytacja w pierwszym terminie nie dojdzie do skutku, zajęte ruchomości mogą być sprzedane w drugim terminie licytacyjnym. Cena wywołania w drugim terminie licytacyjnym wynosi połowę wartości szacunkowej. Sprzedaż licytacyjna nie może nastąpić za cenę niższą od ceny wywołania.

§ 3. O terminie i miejscu licytacji komornik zawiadamia dłużnika najpóźniej na trzy dni przed dniem licytacji. W wypadkach określonych w art. 864 § 2 zawiadomienie to doręcza się dłużnikowi przed rozpoczęciem licytacji.

Art. 868. Minister Sprawiedliwości ustalił w drodze rozporządzenia przepisy określające zasady i tryb przeprowadzenia pu-

blicznej licytacji, w szczególności podstawy do wyłączenia z przetargu.

Art. 869. § 1. Komornik udzieli przybicia osobie ofiarującej najwyższą cenę, jeżeli po trzykrotnym wezwaniu do dalszych postąpień nikt więcej nie zaoferował.

§ 2. Z chwilą przybicia dochodzi do skutku sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy. Od tego czasu należą do niego pożytki ruchomości.

Art. 870. § 1. Wierzyciel lub dłużnik mogą zaskarżyć udzielenie przybicia w razie naruszenia przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia i o wyłączeniu od udziału w przetargu. Skarga powinna być zgłoszona do protokołu licytacji. Nie ma skargi na udzielenie przybicia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. Jeżeli w ciągu dwóch tygodni skarga nie zostanie rozstrzygnięta, nabywca może w ciągu dalszego tygodnia zrzec się nabycia ruchomości i odebrać zapłaconą sumę.

§ 4. Gdy nabywca skorzysta z uprawnienia przewidzianego w paragrafie poprzedzającym albo gdy sąd odmówi przybicia, licytacja będzie uznana za niedoszłą do skutku.

Art. 871. Nabywca obowiązany jest zapłacić cenę nabycia natychmiast po udzieleniu mu przybicia. Gdy jednak cena przewyższa pięć tysięcy złotych, obowiązek nabywcy ogranicza się do złożenia natychmiast jednej piątej ceny, nie mniej jednak niż pięć tysięcy złotych, przy czym reszta powinna być uiszczona do godziny dwunastej dnia następnego.

Art. 872. § 1. Nabywca, który w przepisany terminie nie uiszcza ceny w całości lub części, traci prawa wynikające z przybicia.

§ 2. Jeżeli nabywca nie uiszcza w terminie sumy przypadającej do zapłaty natychmiast przy udzieleniu przybicia, komornik wznowi niezwłocznie przetarg tych samych ruchomości, rozpoczynając od ceny wywołania, przy czym opieszale nabywca nie może nadal uczestniczyć w licytacji. W razie niezapłacenia w terminie reszty ceny piątej dnia następnego po licytacji, będzie wyznaczona ponowna licytacja na warunkach pierwszej.

§ 3. Od nabywcy, który nie dopełnił obowiązku zapłaty ceny lub jej części w terminie przepisany, komornik ściągnie sumę odpowiadającą jednej dziesiątej części sumy nabycia, na którą będzie zaliczona kwota przez nabywcę wpłacona.

§ 4. Z sumy ściągniętej od nabywcy pokrywa się koszty związane z licytacją. Nadwyżkę należy wpłacić do kasy sądowej na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 873. O ściągnięciu od nabywcy należności według artykułu poprzedzającego orzeka sąd. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 874. Nabywca po uprawomocnieniu się przybicia i zapłaceniu całej ceny staje się właścicielem nabytych ruchomości. Gdy sąd odmówi przybicia, wpłacona cena nabycia ulega zwrotowi.

Art. 875. § 1. Jeżeli licytacja nie doszła do skutku, wierzyciel może w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika żądać wyznaczenia drugiej licytacji lub przejąć na własność ruchomości wystawione na sprzedaż albo niektóre z nich w cenie nie niższej od ceny wywołania.

§ 2. Jeżeli egzekucję prowadzi kilku wierzycieli, pierwszeństwo przejęcia ruchomości na własność przysługuje temu z nich, który ofiarował najwyższą cenę, przy równej zaś cenie — temu, na którego żądanie wcześniej dokonano zajęcia.

§ 3. Oświadczenie o przejęciu będzie uwzględnione tylko wtedy, gdy wierzyciel jednocześnie z wnioskiem złoży całą cenę. Własność ruchomości przechodzi na wierzyciela z chwilą zawiadomienia go o przyznaniu mu przejętej rzeczy.

§ 4. W razie niezgłoszenia w przepisany termin wniosku o wyznaczenie drugiej licytacji lub oświadczenia o przejęciu ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do nie sprzedanych ruchomości. Jeżeli spomiędzy kilku wierzycieli

jedni żądają licytacji, a inni przejęcia ruchomości na własność, wyznaczona będzie druga licytacja.

Art. 876. Jeżeli nabywca jest jedynym wierzycielem egzekwującym albo jeżeli cena nabycia wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli egzekwujących i kosztów egzekucji, nabywca może zaliczyć swoją egzekwowaną wierzytelność na cenę nabycia.

Art. 877. Jeżeli druga licytacja nie doszła do skutku, wierzycielowi w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika przysługuje prawo przejęcia ruchomości na własność za cenę nie niższą od ceny wywołania. W tym wypadku stosuje się odpowiednio przepis art. 875 § 2. Jeżeli wierzyciel nie skorzystał z prawa przejęcia ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do rzeczy nie sprzedanej lub nie przejętej na własność.

Art. 878. Jeżeli dłużnik lub dozorca odmawia wydania rzeczy nabywcy, komornik na wniosek nabywcy postąpi jak przy egzekucji roszczeń niepieniężnych.

Art. 879. Kto nabywa rzecz na podstawie przepisów niniejszego rozdziału, staje się jej właścicielem bez żadnych obciążeń i powinien ją natychmiast odebrać. Nabywcy nie przysługują roszczenia z tytułu rękojmi za wady rzeczy; przeciwko nabywcy nie można podnosić zarzutów co do ważności nabycia.

DZIAŁ II. EGZEKUCJA Z WYNAGRODZENIA ZA PRACĘ

Art. 880. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę należy do komornika przy sądzie powiatowym ogólnej właściwości dłużnika.

Art. 881. § 1. Do egzekucji z wynagrodzenia za pracę komornik przystępuje przez jego zajęcie.

§ 2. Komornik zawiadamia dłużnika, że do wysokości egzekwowanego świadczenia i aż do pełnego pokrycia długu nie wolno mu odbierać wynagrodzenia poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nim w żaden inny sposób. Dotyczy to w szczególności periodycznego wynagrodzenia za pracę i wynagrodzenia za prace zlecone oraz nagród i premii przysługujących dłużnikowi za okres jego zatrudnienia, jak również związanego ze stosunkiem pracy zysku lub udziału w funduszu zakładowym oraz wszelkich innych funduszach, pozostających w związku ze stosunkiem pracy.

§ 3. Komornik wzywa zakład pracy, aby w granicach określonych w paragrafie drugim nie wypłacał dłużnikowi poza częścią wolną od zajęcia żadnego wynagrodzenia, lecz:

- 1) przekazywał zajęte wynagrodzenie bezpośrednio wierzycielowi egzekwującemu, zawiadamiając komornika o każdorazowej wypłacie, albo
- 2) przekazywał zajęte wynagrodzenie komornikowi w wypadku, gdy do wynagrodzenia jest lub zostanie w dalszym toku postępowania egzekucyjnego skierowana jeszcze inna egzekucja, a wynagrodzenie w części wymagalnej nie wystarcza na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń wymagalnych.

Komornik poucza zarazem zakład pracy o skutkach niezastosowania się do wezwania.

§ 4. Stosownie do okoliczności komornik może wezwać zakład pracy do przekazywania mu zajętego wynagrodzenia bezpośrednio.

Art. 882. Dokonując zajęcia wynagrodzenia za pracę, komornik wzywa ponadto zakład pracy, aby w ciągu tygodnia:

- 1) przedstawił za okres trzech miesięcy poprzedzających zajęcie, za każdy miesiąc oddzielnie, zestawienie periodycznego wynagrodzenia dłużnika za pracę oraz oddzielnie jego dochodu z wszelkich innych tytułów;
- 2) w razie istnienia przeszkód do wypłacenia wynagrodzenia za pracę złożył oświadczenie o rodzaju tych przeszkód, a w szczególności podał, czy inne osoby roszczą sobie prawa, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o zajęte wynagrodzenie i czy oraz o jakie roszczenia została skierowana do zajętego wynagrodzenia egzekucja przez innych wierzycieli.

Art. 883. § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności.

§ 2. Jednakże dłużnik może żądać umorzenia egzekucji co do świadczeń wymagalnych w przyszłości, jeżeli uiszczy wszystkie świadczenia wymagalne i złoży do depozytu sądowego sumę równającą się sumie świadczeń okresowych za sześć miesięcy, z równoczesnym umocowaniem komornika do podejmowania tej sumy. Komornik skorzysta z tego umocowania, gdy stwierdzi, że dłużnik popadł w zwłokę z uiszczeniem świadczeń wymagalnych; równocześnie wszczyna z urzędu egzekucję.

Art. 884. § 1. Zajęcie obowiązuje nadal, choćby po zajęciu nawiązano z dłużnikiem nowy stosunek pracy lub zlecenia albo choćby zakład pracy przeszedł na inną osobę, jeżeli osoba ta o zajęciu wiedziała.

§ 2. W razie rozwiązania stosunku pracy z dłużnikiem dotychczasowy zakład pracy czyni wzmiankę o zajęciu należności w wydanym dłużnikowi świadectwie pracy, a jeżeli nowy zakład pracy dłużnika jest mu znany, przesyła temu zakładowi zawiadomienie komornika i dokumenty dotyczące zajęcia wynagrodzenia oraz powiadamia o tym komornika i dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne. Wzmianka w świadectwie pracy powinna zawierać oznaczenie komornika, który zajął należność, oraz numer sprawy egzekucyjnej, jak również wskazywać wysokość potrąconych już kwot. Przesłanie zawiadomienia komornika ma skutki zajęcia należności dłużnika w nowym zakładzie pracy od chwili dojścia zawiadomienia do tego zakładu pracy.

§ 3. Nowy zakład pracy, któremu pracownik przedstawi świadectwo pracy ze wzmianką o zajęciu należności, zawiadamia o zatrudnieniu pracownika zakład pracy, który wydał świadectwo, oraz wskazanego we wzmiance komornika. Jeżeli nowy zakład pracy, któremu pracownik nie okazał świadectwa pracy, dowie się, gdzie pracownik był przedtem zatrudniony, obowiązany jest zawiadomić poprzedni zakład pracy o jego zatrudnieniu, chyba że pracownik przedstawi zaświadczenie tego zakładu stwierdzające, że jego należności nie były zajęte.

Art. 885. Zajęcie ma ten skutek, że w stosunku do wierzyciela egzekwującego nieważne są rozporządzenia wynagrodzeniem przekraczające część wolną od zajęcia, dokonane po jego zajęciu, a także przed zajęciem, jeżeli wymagalność wynagrodzenia następuje po zajęciu.

Art. 886. § 1. Zakładowi pracy, który nie złożył w przepisany terminie oświadczenia przewidzianego w art. 882 albo zaniedbał przesłania zawiadomienia lub dokumentów zajęcia wynagrodzenia nowemu zakładowi pracy dłużnika stosownie do art. 884 § 2 i § 3, komornik wymierzy grzywnę w wysokości do dwóch tysięcy złotych. Grzywna może być powtórzona, jeżeli zakład pracy nadal uchyla się od wykonania tych czynności w dodatkowym wyznaczonym terminie.

§ 2. W uspołecznionych zakładach pracy grzywnie przewidzianej w paragrafie poprzedzającym podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie tych czynności, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia — kierownik (dyrektor) danego zakładu.

§ 3. Zakład pracy, który nie zastosował się do wezwania z art. 881 i 882 lub w inny sposób naruszył obowiązki wynikające z zajęcia bądź złożył oświadczenie przewidziane w art. 882 niezgodnie z prawdą albo dokonał wypłaty zajętej części wynagrodzenia dłużnikowi, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.

Art. 887. § 1. Z mocy samego zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika. Na żądanie wierzyciela komornik wydaje mu odpowiednie zaświadczenie.

§ 2. Wierzyciel wnoszący powództwo przeciwko zakładowi pracy powinien przypoznać dłużnika, przeciwko któremu toczy

się postępowanie egzekucyjne. Pozwany zakład pracy obowiązany jest podać sądowi wszystkich innych wierzycieli, na rzecz których dochodzona wierzytelność również została zajęta. Sąd zawiadomi tych wierzycieli stosownie do art. 195. Wyrok wydany w sprawie jest skuteczny w stosunku do innych wierzycieli. Jednakże w stosunku do wierzyciela, o którym sąd nie został powiadomiony, zakład pracy nie może powoływać się na wyrok, który zapadł na jego korzyść.

Art. 888. § 1. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi dokumenty stanowiące dowód wierzytelności i złoży je do depozytu sądowego.

§ 2. Jeżeli wierzyciel zgłasza wniosek, aby odebranie odbyło się w jego obecności, komornik zawiadamia go o terminie czynności. W razie niestawienia się wierzyciela czynności nie dokonuje się.

§ 3. Dłużnik obowiązany jest pod rygorem odpowiedzialności za szkodę udzielić wierzycielowi wszystkich wyjaśnień potrzebnych do dochodzenia praw przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności.

DZIAŁ III. EGZEKUCJA Z RACHUNKÓW BANKOWYCH

Art. 889. § 1. W celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego komornik ogólnej właściwości dłużnika:

- 1) przesyła do oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika, wynikającej z posiadania rachunku bankowego, do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności, lecz przekazał bezzwłocznie zajętą kwotę na pokrycie należności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty;
- 2) zawiadamia dłużnika o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, doręczając mu odpis tytułu wykonawczego i odpis zawiadomienia, skierowanego do banku, o zakazie wypłat z rachunku bankowego.

§ 2. Równocześnie komornik przesyła wierzycielowi odpis zawiadomienia przesłanego do banku.

Art. 890. § 1. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty, które nie były na rachunku bankowym w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia.

§ 2. Wynikający z zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego zakaz wypłat z tego rachunku nie dotyczy bieżących wypłat na wynagrodzenie za pracę oraz na zasądzone alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym zasądzone tytułem odszkodowania. Wypłata na wynagrodzenie za pracę może nastąpić po złożeniu bankowi odpisu listy płac lub innego wiarogodnego dowodu, a wypłata na alimenty i renty alimentacyjne — tytułem wykonawczego stwierdzającego obowiązek dłużnika do płacenia alimentów lub renty. Bank dokonuje wypłat na alimenty i renty do rąk uprawnionego do tych świadczeń.

§ 3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia ustalić, w jakim zakresie wypłaty z tytułu dniówek obrachunkowych dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych mogą być dokonywane z rachunku bankowego spółdzielni mimo dokonanego zajęcia.

Art. 891. W razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej do tej samej wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika, w wypadku gdy kwoty znajdujące się na rachunku bankowym nie wystarczają na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń, bank obowiązany jest wstrzymać wypłaty z tego rachunku do wysokości należności, na których rzecz zajęcie nastąpiło, i niezwłocznie zawiadomić o tym właściwe organy

egzekucyjne, które postąpią stosownie do art. 773. Przepis art. 890 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 892. § 1. Bank, który naruszył przepisy dotyczące obowiązków banku w zakresie egzekucji z rachunków bankowych, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.

§ 2. Przepisy art. 886 stosuje się odpowiednio do pracowników banku winnych niezgodnego z prawem dokonania wypłaty z zajętego rachunku bankowego.

Art. 893. Do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888.

Art. 894. Minister Finansów może w drodze rozporządzenia wydanego w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określić rachunki bankowe, z których nie może być prowadzona egzekucja ze względu na realizację zadań przewidzianych w narodowych planach gospodarczych albo z innych ważnych przyczyn społecznych lub gospodarczych.

DZIAŁ IV. EGZEKUCJA Z INNYCH WIERZYTELNOŚCI I INNYCH PRAW MAJĄTKOWYCH

Art. 895. § 1. Egzekucja z wierzytelności i innych praw majątkowych należy do komornika sądu właściwości ogólnej dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, a w braku podstaw do jej oznaczenia — do komornika sądu właściwości ogólnej osoby zobowiązanej względem dłużnika. Gdy osoby takiej nie ma, egzekucja należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa.

§ 2. Jeżeli wykonanie prawa związane jest z posiadaniem dokumentu, właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu dokument się znajduje.

§ 3. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji z ruchomości komornik dokona również zajęcia wierzytelności lub innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, jeżeli dokument taki znajduje się w posiadaniu dłużnika.

Art. 896. § 1. Do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie. W celu zajęcia komornik:

- 1) zawiadomi dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętą wierzytelnością i ustanowionym dla niej zabezpieczeniem;
- 2) wezwie dłużnika wierzytelności, aby należnego od niego świadczenia nie uiszczal dłużnikowi, lecz złożył je komornikowi lub do depozytu sądowego.

§ 2. Jednocześnie z zajęciem wierzytelności komornik wezwie jej dłużnika, aby w ciągu tygodnia złożył oświadczenie:

- 1) czy i w jakiej wysokości przysługuje dłużnikowi zajęta wierzytelność, czy też odmawia zapłaty i z jakiej przyczyny;
- 2) czy inne osoby roszczą sobie prawa do wierzytelności, czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się lub toczyła się sprawa o zajętą wierzytelność oraz czy i o jakie roszczenie została skierowana do zajętej wierzytelności egzekucja przez innych wierzycieli.

Art. 897. § 1. W celu zajęcia wierzytelności, której zabezpieczenie jest ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru, komornik jednocześnie z zawiadomieniem i wezwaniem dłużników w myśl artykułów poprzedzających przesyła sądowi właściwemu do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o dokonanie w niej wpisu o zajęciu lub o złożeniu tego wniosku do zbioru dokumentów.

§ 2. Jeżeli w księdze wieczystej znajdują się wpisy lub w zbiorze dokumentów dokumenty stanowiące przeszkodę do uwzględnienia wniosku, sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej zawiadomi o tym wierzyciela i komornika, wyznaczając termin do usunięcia przeszkody. Usunięcie przeszkody należy do wierzyciela. W tym celu wierzyciel może wykonywać prawa przysługujące dłużnikowi. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi potrzebne do tego dokumenty.

§ 3. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu sąd oddali wniosek komornika, a komornik umorzy egzekucję. Jeżeli jednak wierzyciel w terminie wyznaczonym przez sąd wytoczy powództwo w celu usunięcia przeszkody, oddalenie wniosku i umorzenie egzekucji nie może nastąpić przed prawomocnym oddaleniem powództwa.

Art. 898. Jeżeli do zabezpieczenia zajętej wierzytelności wymagany jest wpis w księdze wieczystej, komornik odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania tego wpisu i zgłosi wniosek o wpis na rzecz dłużnika oraz o jednoczesne ujawnienie zajęcia.

Art. 899. Dokonując zajęcia wierzytelności zabezpieczonej poręczeniem lub zastawem, komornik na wniosek wierzyciela zawiadamia także poręczyciela albo właściciela przedmiotu obciążonego prawem zastawu, iż świadczenia z wierzytelności zabezpieczonej nie wolno uiszczać dłużnikowi. Poza tym stosuje się odpowiednio art. 882 pkt 2.

Art. 900. § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności. Jeżeli konieczny jest wpis zajęcia w księdze wieczystej, wierzytelność jest zajęta z chwilą dokonania wpisu lub złożenia do zbioru dokumentów wniosku komornika. Jednakże i w tym wypadku zajęcie jest skuteczne już z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności, jeżeli takie doręczenie nastąpiło wcześniej.

§ 2. Zajęcie sum płatnych periodycznie obejmuje także wypłaty przyszłe. Art. 883 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 901. § 1. Zajęcia wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu dokonuje się przez odebranie dokumentu dłużnikowi lub osobie trzeciej. Przepis art. 845 § 2 stosuje się odpowiednio. Następnym zajęciem takiej wierzytelności dokonuje się przez zaznaczenie w protokole pierwszego zajęcia.

§ 2. O dokonaniu zajęcia komornik powiadomi wierzyciela dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, i dłużnika zajętej wierzytelności, a przy dalszych zajęciach także poprzednich wierzycieli.

§ 3. Od dłużnika zajętej wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu komornik zażąda zapłaty poszukiwanej sumy, a jeżeli wierzytelność wymagalna jest po wypowiedzeniu, dokona jej wypowiedzenia. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika komornik dokona również czynności zachowawczych, jeżeli zajdzie tego potrzeba.

Art. 902. Do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888, a do skutków niezastosowania się do wezwań komornika oraz do obowiązków wynikających z zajęcia — art. 886.

Art. 903. Jeżeli zajęto wierzytelność, której przedmiotem jest świadczenie z zobowiązania przemiennego z prawem wyboru zastrzeżonym dla dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, prawo to przechodzi na wierzyciela, jeżeli dłużnik, wezwany przez komornika do dokonania wyboru, w ciągu tygodnia z prawa tego nie skorzysta.

Art. 904. Jeżeli obowiązek dłużnika zajętej wierzytelności zależy od wzajemnego świadczenia dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, które polega na wydaniu rzeczy znajdującej się w jego władaniu, a obowiązek wydania tej rzeczy został już orzeczony prawomocnym wyrokiem lub stwierdzony innym tytułem egzekucyjnym, komornik odbierze dłużnikowi zajętej wierzytelności tytuł egzekucyjny i po uzyskaniu na nim klauzuli wykonalności odbierze rzecz dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, jeżeli to jest konieczne do uzyskania świadczenia od dłużnika zajętej wierzytelności.

Art. 905. § 1. Jeżeli zajęta została wierzytelność, z mocy której mają być wydane dłużnikowi na własność ruchomości, będą one wydane komornikowi w miejscu, w którym miały być wydane dłużnikowi. Zajęcie ruchomości dokonane jest przez samo zajęcie wierzytelności o ich wydanie.

§ 2. Dalsza egzekucja z tych ruchomości będzie prowadzona według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 906. § 1. Jeżeli została zajęta wierzytelność, z mocy której dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, jako właścicielowi ma być wydana nieruchomości, komornik odda wydaną nieruchomości w zarząd dłużnikowi. Na wniosek wierzyciela komornik ustanowi zarządcą inną osobę.

§ 2. Egzekucja z tej nieruchomości i zarząd prowadzone będą według przepisów o egzekucji z nieruchomości.

Art. 907. Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy przedmiotem zajętej wierzytelności jest statek morski wpisany do rejestru okrętowego.

Art. 908. § 1. Jeżeli po zajęciu wierzytelności należyte wykonanie praw dłużnika tego wymaga, sąd na wniosek wierzyciela lub dłużnika, stosownie do okoliczności, ustanowi kuratora lub zarządcę albo nakaze sprzedaż prawa. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. Do zarządu i sprzedaży stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości i o sprzedaży nieruchomości.

Art. 909. Przepisy o egzekucji z wierzytelności stosuje się odpowiednio do egzekucji z innych praw majątkowych.

Art. 910. Jeżeli prawo majątkowe, które ma być zajęte, jest tego rodzaju, że nie ma oznaczonej osoby obciążonej obowiązkiem względem dłużnika, zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia zawiadomienia dłużnikowi.

Art. 911. Na żądanie wierzyciela komornik sporządzi opis zajętego prawa majątkowego.

Art. 912. § 1. Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego dłużnik może żądać działu majątku, zajęcie obejmuje wszystko to, co dłużnikowi z działu przypadnie. Gdy dłużnik otrzyma z działu nieruchomości lub ułamkową jej część, sąd przeprowadziwszy dział zawiadomi o zajęciu sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej w celu ujawnienia zajęcia przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie zawiadomienia do zbioru dokumentów. Jeżeli wierzyciel w ciągu miesiąca po ukończeniu działu nie zażądał przeprowadzenia egzekucji z mienia przypadłego dłużnikowi, przedmioty majątkowe, z których egzekucji nie żądał, będą wolne od zajęcia.

§ 2. O zajęciu prawa, z mocy którego dłużnik może żądać działu, komornik zawiadomi wskazane przez wierzyciela osoby, przeciwko którym dłużnikowi przysługuje prawo żądania działu.

DZIAŁ V. WYJAWIENIE MAJĄTKU

Art. 913. § 1. Wierzyciel, który wykaże, że na skutek prowadzonej egzekucji nie uzyskał w pełni zaspokojenia swej wierzytelności, może żądać zobowiązania dłużnika do złożenia wykazu majątku, z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, przypadających mu wierzytelności i innych praw majątkowych oraz do złożenia przyrzeczenia według roty: „Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożony przeze mnie wykaz majątku jest prawdziwy i zupełny”.

§ 2. Wierzyciel może żądać wyjawienia majątku także przed wszczęciem egzekucji, jeżeli uprawdopodobni, że nie uzyska zaspokojenia w pełni swej należności ze znanego mu majątku albo z przypadających dłużnikowi bieżących świadczeń periodycznych za okres sześciu miesięcy.

Art. 914. § 1. Wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku składa się w sądzie właściwości ogólnej dłużnika.

§ 2. Do wniosku należy dołączyć tytuł wykonawczy i inne dokumenty uzasadniające obowiązek dłużnika wyjawienia majątku.

Art. 915. § 1. Sąd rozpozna wniosek po wezwaniu i wysłuchaniu stron, jeżeli się stawią. Dłużnikowi należy wezwanie doręczyć do rąk własnych.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. Wykaz i przyrzeczenie sąd odbierze po uprawomocnieniu się postanowienia nakazującego ich złożenie; sąd może je jednak odebrać niezwłocznie, jeżeli dłużnik wyrazi na to zgodę.

Art. 916. Jeżeli dłużnik bez usprawiedliwionej przyczyny nie stawił się w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia albo stawiając się wykazu nie złożył lub odmówił odpowiedzi na zadane mu pytania lub złożenia przyrzeczenia, sąd na wniosek wierzyciela zastosuje w stosunku do niego środki przymusu, stosując odpowiednio przepisy o egzekucji roszczeń niepieniężnych. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia.

Art. 917. § 1. W razie zastosowania środków przymusu dłużnik może w każdej chwili złożyć wykaz i przyrzeczenie. W wypadku gdy zastosowano wobec niego areszt, dłużnik może domagać się stawienia go przed sąd w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia. W wypadku tym sąd nie wzywając wierzyciela niezwłocznie przyjmie wykaz i odbierze przyrzeczenie, po czym zwolni dłużnika.

§ 2. Wierzyciel, który nie był obecny przy tych czynnościach, może żądać ponownego wezwania dłużnika w celu zadania mu pytań zmierzających do wykrycia przedmiotów, do których mogłaby być skierowana egzekucja. Niestawiennictwo dłużnika lub odmowa odpowiedzi albo dodatkowego złożenia przyrzeczenia pociąga za sobą skutki wymienione w artykule poprzedzającym. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie.

Art. 918. § 1. Dłużnik, który złożył przyrzeczenie lub do którego zastosowano środki przymusu w najwyższym dopuszczalnym wymiarze, obowiązany jest do złożenia nowego wykazu i przyrzeczenia na żądanie tego samego lub innego wierzyciela tylko wtedy, gdy wierzyciel uprawdopodobni, że dłużnik nabył później majątek, do którego może być skierowana egzekucja, albo gdy od czasu złożenia przyrzeczenia lub wyczerpania środków przymusu upłynął okres trzech lat.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi sposób prowadzenia wykazu osób, na które był włożony obowiązek złożenia przyrzeczenia wyjawienia.

Art. 919. Za osobę, która nie ma zdolności procesowej, wykaz i przyrzeczenie obowiązany jest złożyć jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 920. Przepisy działu niniejszego stosuje się odpowiednio do egzekucji prowadzonej z urzędu.

DZIAŁ VI. EGZEKUCJA Z NIERUCHOMOŚCI

Rozdział 1. Przepisy wstępne

Art. 921. § 1. Egzekucja z nieruchomości należy do komornika sądu, w którego okręgu nieruchomości jest położona.

§ 2. Jeżeli nieruchomości jest położona w okręgu kilku sądów, wybór należy do wierzyciela. Jednakże z postępowaniem wszczętym na wniosek jednego wierzyciela połączone będą postępowania wszczęte na wniosek innych wierzycieli. W tym celu komornik, który rozpoczął egzekucję, o wszczęciu, a następnie o ukończeniu egzekucji zawiadomi komornika, do którego, stosownie do paragrafu poprzedzającego, mogłaby należeć egzekucja.

Art. 922. Uczestnikami postępowania oprócz wierzyciela i dłużnika są również osoby, którym przysługują prawa rzeczowe ograniczone lub roszczenia albo prawa osobiste zabezpieczone na nieruchomości, a gdy przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, także organ, który zawarł umowę o użytkowanie wieczyste.

Rozdział 2. Zajęcie

Art. 923. Wskutek wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji z nieruchomości wymienionej we wniosku komornik wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania.

Art. 924. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania komornik przesyła do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o dokonanie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

Art. 925. § 1. W stosunku do dłużnika nieruchomości jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do dłużnika, któremu nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomości jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze wieczystej lub złożenia wniosku komornika do zbioru dokumentów.

§ 2. Jednakże w stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji, skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, chociażby wezwanie nie zostało jeszcze dłużnikowi wysłane ani wpis w księdze wieczystej nie był jeszcze dokonany.

§ 3. O dokonanych zajęciu komornik zawiadamia wierzyciela.

Art. 926. § 1. Postępowania egzekucyjne toczące się co do kilku nieruchomości tego samego dłużnika lub co do kilku części tej samej nieruchomości, jak również postępowania egzekucyjne dotyczące części nieruchomości i jej całości, mogą być połączone w jedno postępowanie, jeżeli odpowiada to celowi egzekucji, a nie ma przeszkód natury prawnej lub gospodarczej. Połączenie zarządza na wniosek jednej ze stron komornik, a gdy nieruchomości są położone w okręgach różnych sądów powiatowych, sąd wojewódzki przełożony nad sądem powiatowym, w którego okręgu wszczęto pierwszą egzekucję.

§ 2. Postępowanie można rozdzielić, jeżeli w dalszym jego toku odpadną przyczyny, które spowodowały połączenie.

Art. 927. Wierzyciel, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu przez innego wierzyciela, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać powtórzenia czynności już dokonanych; poza tym ma te same prawa co pierwszy wierzyciel.

Art. 928. W celu dopilnowania praw osoby, której miejsce pobytu nie jest znane i której z powodu nieobecności nie można dokonywać doręczeń, sąd na wniosek komornika ustanowi kuratora do zastępowania osoby nieobecnej. Kurator będzie wykonywał swe czynności także w interesie innych osób, którym w dalszym toku postępowania doręczenia nie będą mogły być dokonane. Kurator może jednak reprezentować równocześnie tylko osoby, których interesy nie są sprzeczne.

Art. 929. § 1. Zajęcie obejmuje nieruchomości i to wszystko, co według przepisów prawa rzeczowego stanowi przedmiot obciążenia hipoteką.

§ 2. Jeżeli egzekucję prowadzi się w poszukiwaniu należności z umów ubezpieczenia lub wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, zajęcie obejmuje także prawa wynikające z umów ubezpieczenia przedmiotów wymienionych w paragrafie poprzedzającym.

Art. 930. § 1. Rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie. Nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika. W każdym razie czynności egzekucyjne są ważne tak w stosunku do dłużnika, jak i w stosunku do nabywcy.

§ 2. Rozporządzenia przedmiotami podlegającymi zajęciu razem z nieruchomością po ich zajęciu są nieważne. Nie dotyczy to rozporządzeń zarządcy nieruchomości w zakresie jego ustawowych uprawnień.

Art. 931. § 1. Zajętą nieruchomością pozostawia się w zarządzie dłużnika, do którego stosuje się wówczas przepisy o zarządcy.

§ 2. Jeżeli prawidłowe sprawowanie zarządu tego wymaga, sąd odejmie dłużnikowi zarząd i ustanowi innego zarządcę; to samo dotyczy ustanowionego zarządcy.

§ 3. Sąd oddali wniosek o ustanowienie innego zarządcy, jeżeli sprawowanie zarządu wymaga kosztów, na których pokrycie nie wystarczają na razie dochody bieżące, a wnioskodawca nie złoży w ciągu tygodnia kwoty wyznaczonej przez sąd.

§ 4. Jeżeli dłużnik, któremu odjęto zarząd, w chwili zajęcia korzystał z pomieszczeń w zajętej nieruchomości, należy mu je pozostawić. Sąd może jednak na wniosek wierzyciela zarządzić odebranie pomieszczeń, jeżeli dłużnik lub jego domownik przeszkadza zarządcy w wykonywaniu zarządu. Zarządca może zatrudniać dłużnika i jego rodzinę za wynagrodzeniem, które ustali sąd.

Art. 932. Na postanowienia sądu w przedmiotach wymienionych w artykule poprzedzającym przysługuje zażalenie.

Art. 933. Jeżeli zarządca przy obejmowaniu zarządu napotyka przeszkodę, komornik na polecenie sądu wprowadza go w zarząd nieruchomości.

Art. 934. Po ustanowieniu zarządcy komornik wzywa wskazane przez wierzyciela osoby, aby przypadające od nich tak należne, jak i przyszłe świadczenia, które stanowią dochód z nieruchomości, uiszczali do rąk zarządcy. W wezwaniu należy uprzedzić, że uiszczenie do rąk dłużnika będzie bezskuteczne w stosunku do wierzyciela.

Art. 935. § 1. Zarządca zajętej nieruchomości obowiązany jest wykonywać czynności potrzebne do prowadzenia prawidłowej gospodarki. Ma on prawo pobierać zamiast dłużnika wszelkie pożytki z nieruchomości, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okażą się potrzebne. W sprawach wynikających z zarządu nieruchomością zarządca może pozywać i być pozywany.

§ 2. Zarządcy wolno zaciągać tylko takie zobowiązania, które mogą być zaspokojone z dochodów z nieruchomości i są gospodarczo uzasadnione.

§ 3. Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu zarządca może wykonywać tylko za zgodą stron, a w jej braku — za zezwoleniem sądu, który przed wydaniem postanowienia wysłucha wierzyciela, dłużnika i zarządcę, chyba że zwłoka groziłaby szkodą.

Art. 936. Zarząd nie ma wpływu na umowy najmu lub dzierżawy obowiązujące w chwili jego ustanowienia. Zarządcy wolno jednak wypowiadać tego rodzaju umowy z zachowaniem obowiązujących przepisów oraz zawierać umowy na czas przyjęty przez zwyczaj miejscowy. Do wydzierżawiania nieruchomości wymagana jest zgoda stron, a w jej braku — zezwolenie sądu.

Art. 937. § 1. Zarządca składa sądowi w wyznaczonych terminach co najmniej raz w roku oraz po ukończeniu zarządu sprawozdania ze swych czynności, jak również udokumentowane sprawozdania rachunkowe.

§ 2. Sąd po wysłuchaniu wierzycieli, dłużnika i zarządcy oraz po rozpatrzeniu sprawozdań, a zwłaszcza przedstawionych w nich pozycji rachunkowych, zatwierdza sprawozdania zarządcy albo odmawia ich zatwierdzenia w całości lub w części.

Art. 938. § 1. Zarządca jest odpowiedzialny względem wszystkich uczestników za należyte pełnienie swych obowiązków.

§ 2. Zarządca, który bez usprawiedliwionej przyczyny nie złożył w oznaczonym terminie przepisanego sprawozdania lub nie wykonał innych przez sąd wydanych poleceń, może być skazany na grzywnę.

Art. 939. § 1. Zarządca może żądać wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków, które w związku z zarządem poniósł z własnych funduszy. Wysokość wynagrodzenia sąd określi odpowiednio do nakładu pracy i dochodowości nieruchomości.

§ 2. Jednakże zarządcy, który jest dłużnikiem, nie należy się wynagrodzenie; może on tylko pokrywać z pożytków z nieruchomości najkonieczniejsze potrzeby własne i rodziny w rozmiarze, jaki oznacza sąd, oraz swoje wydatki związane z zarządem.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 4. Roszczeń o wynagrodzenie za sprawowanie zarządu i o zwrot poniesionych w związku z zarządem wydatków nie można dochodzić powództwem. Zarządca traci roszczenia, jeżeli ich nie zgłosił w ciągu miesiąca po ustąpieniu z zarządu lub po jego ustaniu.

Art. 940. Z dochodów z nieruchomości zarządca pokrywa w następującej kolejności:

- 1) koszty egzekucji wraz ze swoim wynagrodzeniem oraz zwrot własnych wydatków;
- 2) bieżące należności pracowników zatrudnionych w nieruchomości lub w przedsiębiorstwach znajdujących się na niej i należących do dłużnika;
- 3) bieżąco przypadające w toku zarządu alimenty przyznane wykonanym wyrokiem sądowym od dłużnika. Uprawnienie to nie przysługuje członkom rodziny dłużnika pozostającym z nim we wspólnym gospodarstwie domowym w chwili wszczęcia egzekucji;
- 4) bieżące należności podatkowe z nieruchomości oraz bieżące należności z tytułu ubezpieczenia społecznego pracowników wymienionych w pkt 2;
- 5) zobowiązania związane z wykonywaniem zarządu;
- 6) należności z tytułu ubezpieczenia nieruchomości, jej przynależności i pożytków.

Art. 941. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wymienionych w artykule poprzedzającym za czas od dnia przejścia własności nieruchomości na nabywcę zarządca składa do depozytu sądowego. Nadwyżkę dołącza się do ceny, która będzie uzyskana za nieruchomości. Jeżeli egzekucja ulega umorzeniu, nadwyżkę tę otrzymuje dłużnik.

Rozdział 3. Opis i oszacowanie

Art. 942. Po upływie terminu określonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty długu komornik na wniosek wierzyciela dokonuje opisu i oszacowania zajętej nieruchomości.

Art. 943. § 1. Przy wniosku o dokonanie opisu i oszacowania wierzyciel powinien:

- 1) złożyć wyciąg — a w razie potrzeby odpis księgi wieczystej albo zaświadczenie sądu wystawione na podstawie zbioru dokumentów prowadzonego dla nieruchomości, zawierające wskazanie jej właściciela i wykaz ujawnionych w tym zbiorze obciążeń, jeżeli zaś nieruchomość jest objęta ewidencją gruntów i budynków — także wyciąg z ich rejestru;
- 2) wskazać miejsce zamieszkania uczestników postępowania.

§ 2. Jeżeli nieruchomość nie ma księgi wieczystej, wierzyciel powinien złożyć inny dokument stwierdzający własność dłużnika.

§ 3. Dokumentów wskazanych w paragrafie poprzedzającym może żądać od właściwych organów także komornik.

Art. 944. Jeżeli nieruchomość stanowiąca przedmiot egzekucji podlega przepisom ustawy o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, komornik przed przystąpieniem do jej opisu i oszacowania wzywa prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej do oświadczenia w terminie trzech miesięcy od doręczenia wezwania, czy wykona prawo pierwokupu. Jeżeli odpowiedź prezydium będzie przecząca lub decyzja nie będzie podana do wiadomości komornika przed upływem wyznaczonego terminu, prawo pierwokupu wygasa i w dalszym toku egzekucji nie będzie uwzględnione. Na skutek ostatecznej decyzji o wykonaniu prawa pierwokupu, doręczonej komornikowi w wyznaczonym terminie, sąd ustali cenę nabycia zgodnie z przepisami ustawy o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, z tym jednak zastrzeżeniem, że cała cena będzie od razu płatna. Postanowienie o ustaleniu ceny ma skutki przybicia. Postanowienie to doręcza się wierzycielowi, dłużnikowi i Skarbowi Państwa; przysługuje na nie zażalenie. Do ceny nabycia stosuje się odpowiednio art. 967.

Art. 945. § 1. O terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia znanych mu uczestników.

§ 2. Komornik wzywa ponadto przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym i w lokalu prezydium właściwej rady narodowej uczestników, o których nie ma wiadomości, oraz inne osoby, które roszczą sobie prawa do nieruchomości i przedmiotów razem z nią zajętych, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa.

§ 3. Zawiadomienia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu.

Art. 946. § 1. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika, zgłoszony nie później niż podczas opisu i oszacowania, jak również z urzędu może być wystawiona na licytację wydzielona część zajętej nieruchomości, której cena wywołania wystarcza na zaspokojenie wierzyciela egzekwującego. O wydzieleniu rozstrzyga komornik po oszacowaniu nieruchomości. Wystawienie na licytację wydzielonej części nieruchomości rolnej może jednak nastąpić tylko po zasięgnięciu opinii właściwego do spraw rolnych organu prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej i tylko wtedy, gdy pozostała dłużnikowi część tej nieruchomości odpowiada podstawowej normie obszarowej.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. W razie wydzielenia części, dalsze postępowanie co do reszty nieruchomości będzie zawieszono do czasu ukończenia licytacji wydzielonej części.

Art. 947. § 1. W protokole opisu i oszacowania komornik wymieni:

- 1) oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możliwości jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów;
- 2) budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości, jak również zapasy objęte zajęciem;
- 3) stwierdzone prawa i obciążenia;
- 4) umowy ubezpieczenia;
- 5) osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki;
- 6) sposób korzystania z nieruchomości przez dłużnika;
- 7) oszacowanie z podaniem jego podstaw;
- 8) zgłoszone prawa do nieruchomości;
- 9) inne szczegóły istotne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczegółowy sposób przeprowadzenia opisu i oszacowania nieruchomości.

Art. 948. § 1. Do oszacowania komornik powołuje jednego lub kilku biegłych.

§ 2. W oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która w myśl art. 946 została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 949. Jeżeli zostały zgłoszone prawa osób trzecich do nieruchomości, budowli lub innych urządzeń, przynależności lub pożytków albo gdy rzeczy takie znajdują się we władaniu osób trzecich, oznacza się osobno wartość rzeczy spornej, osobno wartość całości po wyłączeniu tej rzeczy, wreszcie osobno wartość całości tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną, obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 950. Termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 951. Jeżeli w stanie nieruchomości pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania a terminem licytacyjnym zajdą istotne zmiany, może nastąpić dodatkowy opis i oszacowanie.

Rozdział 4. Obwieszczenie o licytacji

Art. 952. Zajęta nieruchomość ulega sprzedaży przez licytację publiczną. Termin licytacji nie może być wyznaczony wcześniej niż po upływie miesiąca po uprawomocnieniu się opisu i oszacowania, ani też przed uprawomocnieniem się wyroku, na podstawie którego wszczęto egzekucję.

Art. 953. § 1. Komornik ogłosi o licytacji przez publiczne obwieszczenie, w którym wymienia:

- 1) nieruchomość, która ma być sprzedana, ze wskazaniem miejsca jej położenia i przeznaczenia gospodarczego, imienia i nazwiska dłużnika wraz z podaniem księgi wieczystej i miejsca jej przechowania lub z oznaczeniem zbioru dokumentów i sądu, w którym zbiór ten jest prowadzony;
- 2) czas i miejsce licytacji;
- 3) sumę oszacowania i cenę wywołania;
- 4) wysokość rękoi, jaką licytant przystępujący do przetargu powinien złożyć, z zaznaczeniem, że rękoi powinna być złożona w gotówce albo w książeccze oszczędnościowej banków uprawnionych według prawa bankowego, zaopatrzonej w upoważnienie właściciela książecczki do wypłaty całego wkładu stosownie do prawomocnego postanowienia sądu o utracie rękoi;
- 5) czas, w którym w ciągu dwóch tygodni przed licytacją wolno będzie oglądać nieruchomość oraz przeglądać w sądzie akta postępowania egzekucyjnego; ponadto w obwieszczeniu należy podać:
- 6) wzmiankę, że prawa osób trzecich nie będą przeszkodą do licytacji i przysądzenia własności na rzecz nabywcy bez zastrzeżeń, jeżeli osoby te przed rozpoczęciem przetargu nie złożą dowodu, iż wniosły powództwo o zwolnienie nieruchomości lub przedmiotów razem z nią zajętych od egzekucji i uzyskały w tym zakresie orzeczenie wstrzymujące egzekucję;
- 7) wyjaśnienie, że użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli nie są ujawnione w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów i nie zostaną zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed rozpoczęciem licytacji, nie będą uwzględnione w dalszym toku egzekucji i wygasną z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.

§ 2. Jeżeli możliwość nabycia nieruchomości zależy od zezwolenia organu państwowego lub od wykazania wymaganych kwalifikacji nabywcy, w obwieszczeniu o licytacji należy zaznaczyć, że osoby, które nie przedstawiają potrzebnego zezwolenia lub zaświadczenia o posiadaniu kwalifikacji, nie będą mogły uczestniczyć w przetargu. W obwieszczeniu o licytacji należy podkreślić, jakie zezwolenie lub zaświadczenie jest wymagane.

§ 3. Jeżeli na licytację została wystawiona wydzielona część nieruchomości rolnej, w obwieszczeniu o licytacji należy zaznaczyć, że w przetargu będą mogły uczestniczyć tylko osoby, odpowiadające warunkom wymaganym od nabywcy w wypadku, gdy wskutek przeniesienia własności nieruchomości rolnej lub jej części następuje podział gospodarstwa rolnego.

Art. 954. Obwieszczenie o licytacji doręcza się:

- 1) uczestnikom postępowania;
- 2) wydziałowi finansowemu prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej miejsca położenia nieruchomości oraz organom ubezpieczeń społecznych z wzwaniem, aby najpóźniej w terminie licytacji zgłosiły zestawienie podatków i innych danin publicznych, należnych po dzień licytacji, pod rygorem utraty prawa dochodzenia zaległych świadczeń od nabywcy.

Art. 955. § 1. Obwieszczenie o licytacji należy co najmniej na miesiąc przed jej terminem ogłosić publicznie w budynku sądowym i w lokalu miejscowej rady narodowej, a jeżeli nieruchomość oszacowana jest wyżej niż na pięćdziesiąt tysięcy złotych — także w dzienniku poczytnym w danej miejscowości.

§ 2. Na wniosek i koszt strony komornik może zarządzić ogłoszenie również w inny wskazany przez nią sposób.

§ 3. W ogłoszeniu w dzienniku wystarczy oznaczenie nieruchomości, czasu i miejsca licytacji, sumy oszacowania i ceny wywołania oraz wysokości rękoi, jaką licytant powinien złożyć.

Art. 956. Jeżeli egzekucja dotyczy jednej lub kilku nieruchomości położonych w różnych okręgach sądowych, obwieszcze-

nie wywiesza się ponadto we wszystkich właściwych sądach, a jeżeli obwieszczenie ma być także ogłoszone w prasie, ogłasza się je w dziennikach poczytnych w okręgach tych sądów.

Art. 957. § 1. Z chwilą obwieszczenia o licytacji nieruchomości rolnej przysługuje państwowym jednostkom organizacyjnym, rolniczym spółdzielniom produkcyjnym i kółkom rolniczym oraz ich związkom aż do trzeciego dnia przed licytacją prawo przejęcia nieruchomości wystawionej na licytację na własność w cenie nie niższej od sumy oszacowania. Prawo rolniczych spółdzielni produkcyjnych i kółek rolniczych zależy jest od uprzedniego zezwolenia nadrzędnej organizacji.

§ 2. Jeżeli kilka organizacji zgłosi wniosek o przejęcie, sąd rozstrzygnie, której z nich przyznać pierwszeństwo.

Art. 958. § 1. Prawo przejęcia nieruchomości na własność, przewidziane w § 1 artykułu poprzedzającego, ma również — w kolejności po organizacjach wymienionych w tym paragrafie — każdy współwłaściciel nieruchomości wystawionej na licytację posiadający kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego i nie będący dłużnikiem osobistym. Przy wniosku o przejęcie wnioskodawca powinien złożyć rękoi, chyba że ustawa go od niej zwalnia.

§ 2. Jeżeli kilku współwłaścicieli zgłosi wniosek o przejęcie, pierwszeństwo przysługuje temu z nich, który pracuje w gospodarstwie rolnym obejmującym tę nieruchomość. Jeżeli w takim gospodarstwie pracuje kilku współwłaścicieli albo jeżeli żaden ze współwłaścicieli nie pracuje w gospodarstwie rolnym obejmującym tę nieruchomość, sąd przyzna pierwszeństwo temu z nich, który daje najlepszą gwarancję należytego prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Art. 959. O pierwszeństwie przejęcia nieruchomości w myśl dwóch artykułów poprzedzających rozstrzyga sąd, wydając postanowienie o przybiciu.

Art. 960. Jeżeli nikt z prawa przejęcia nieruchomości na podstawie trzech artykułów poprzedzających wcześniej nie skorzysta albo jeżeli przedmiotem egzekucji nie jest nieruchomość rolna, komornik po dokonaniu obwieszczeń przedstawia akt sądowi. W razie spostrzeżenia niedokładności lub wadliwości postępowania sąd poleci komornikowi ich usunięcie.

Art. 961. Na postanowienie sądu wydane wskutek wniesienia skargi na czynności komornika co do obwieszczenia przysługuje zażalenie.

Rozdział 5. Warunki licytacyjne

Art. 962. § 1. Przystępujący do przetargu obowiązany jest złożyć rękoi w wysokości jednej dziesiątej części sumy oszacowania.

§ 2. Rękoi należy złożyć w gotówce albo w postaci książecczki oszczędnościowej.

Art. 963. Rękoi złożoną przez licytanta, któremu udzielono przybicia, zatrzymuje się; pozostałym licytantom zwraca się ją niezwłocznie.

Art. 964. § 1. Nie składa rękoi osoba, której przysługuje ujawnione w opisie i oszacowaniu prawo, jeżeli jego wartość nie jest niższa od wysokości rękoi i jeżeli do tej wysokości znajduje ono pokrycie w cenie wywołania wraz z prawami stwierdzonymi w opisie i oszacowaniu, korzystającymi z pierwszeństwa przed jej prawem.

§ 2. Jeżeli w warunkach przewidzianych w paragrafie poprzedzającym wartość prawa jest niższa od wysokości rękoi albo też prawo znajduje tylko częściowe pokrycie w cenie wywołania, wysokość rękoi obniża się w pierwszym wypadku do różnicy między pełną rękoią a wartością prawa, w drugim zaś wypadku do części wartości prawa nie pokrytej w cenie wywołania.

Art. 965. Najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji (cena wywołania), wynosi trzy czwarte sumy oszacowania.

Art. 966. Suma przypadająca w chwili zajęcia na podstawie umowy ubezpieczenia dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, przechodzi na nabywcę i to również w części nie podlegającej zajęciu. O sumę tę podwyższa się cenę nabycia.

Art. 967. Po uprawomocnieniu się postanowienia o przybiclu sąd wzywa licytanta, który uzyskał przybiccie (nabywcę), aby w ciągu dwóch tygodni od otrzymania wezwania złożył do depozytu sądowego cenę nabycia z potrąceniem rękoi mi złożonej w gotówce. W wniosku nabywcy sąd może oznaczyć dłuższy termin uiszczenia ceny nabycia, nie przekraczający jednak trzech miesięcy.

Art. 968. § 1. Nabywca może zaliczyć na poczet ceny własną wierzytelność lub jej część, jeżeli znajduje ona pokrycie w cenie nabycia.

§ 2. Za zgodą wierzyciela, którego wierzytelność znajduje pokrycie w cenie nabycia, nabywca może tę wierzytelność zaliczyć na poczet ceny. Zgoda wierzyciela powinna być stwierdzona dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym lub wyrażona do protokołu sądowego nie później niż w terminie, w którym nabywca ma obowiązek uiszczyć cenę nabycia.

Art. 969. § 1. Jeżeli nabywca nie wykonał w terminie warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny, traci rękoi mię, a skutki przybiccia wygasają. Uiszczoną część ceny zwraca się. Następstwa te sąd stwierdza postanowieniem, na które przysługuje zażalenie.

§ 2. Od nabywcy nie składającego rękoi mi, który nie wykonał warunków licytacyjnych, ściga się rękoi mię w trybie egzekucji należności sądowych.

§ 3. Z rękoi mi utraconej przez nabywcę lub od niego ściganej pokrywa się koszty egzekucji związane ze sprzedażą, a resztę przelewa się na dochód Skarbu Państwa.

Art. 970. Po uprawomocnieniu się postanowienia stwierdzającego wygaśnięcie przybiccia wierzyciel może żądać wyznaczenia ponownej licytacji.

Art. 971. Nabywca nie może żądać unieważnienia nabycia ani zmniejszenia ceny z powodu wad nieruchomości lub przedmiotów razem z nią nabytych.

Rozdział 6. Licytacja

Art. 972. Licytacja odbywa się publicznie w obecności i pod nadzorem sędziego.

Art. 973. Po wywołaniu licytacji komornik podaje do wiadomości obecnych:

- 1) przedmiot przetargu;
- 2) cenę wywołania;
- 3) sumę rękoi mi;
- 4) termin uiszczenia ceny nabycia;
- 5) ciążące na nieruchomości zaległości w podatkach państwowych oraz innych daninach publicznych, jeżeli wysokość tych sum jest zgłoszona, z wyjaśnieniem, które z nich obciążają nabywcę bez zaliczenia na cenę nabycia;
- 6) prawa obciążające nieruchomość, które będą utrzymane w mocy z zaliczeniem i bez zaliczenia na cenę nabycia;
- 7) wynikające z aktu zmiany w stanie faktycznym i prawnym nieruchomości, jeżeli zaszyły po jej opisie i oszacowaniu.

Art. 974. Przedmiotem przetargu jest nieruchomość według stanu objętego opisem i oszacowaniem z uwzględnieniem zmian podanych do wiadomości przez komornika na terminie licytacyjnym.

Art. 975. Jeżeli ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub kilka części jednej nieruchomości, dłużnik ma prawo wskazać kolejność, w jakiej ma być przeprowadzony przetarg poszczególnych nieruchomości lub części.

Art. 976. § 1. W przetargu nie mogą uczestniczyć: dłużnik, komornik, ich małżonkowie, dzieci, rodzice i rodzeństwo oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym, licytant,

który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji, osoby, które mogą nabyć nieruchomość tylko za zezwoleniem organu państwowego, a zezwolenia tego nie przedstawiły, oraz, jeżeli możliwość nabycia nieruchomości zależy od wykazania pewnych kwalifikacji nabywcy, osoby, które nie przedstawiły zaświadczenia, że mają wymagane kwalifikacje.

§ 2. Stawienie się jednego licytanta wystarcza do odbycia przetargu.

Art. 977. Pełnomocnictwo do udziału w przetargu powinno być stwierdzone dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym. Podpisy na pełnomocnictwach udzielonych przez jednostki gospodarki uspołecznionej oraz na pełnomocnictwach udzielonych adwokatom nie wymagają poświadczenia.

Art. 978. § 1. Przetarg odbywa się ustnie.

§ 2. Postąpienie nie może wynosić mniej niż jeden procent ceny wywołania, z zaokrągleniem wwyż do pełnych dziesięciu złotych.

§ 3. Zaofiarowana cena przestaje wiązać, gdy inny licytant zaofiarował cenę wyższą.

Art. 979. § 1. Jeżeli w tym samym postępowaniu ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub kilka części jednej nieruchomości i jeżeli za te, które już zostały sprzedane, osiągnięto cenę wystarczającą na zaspokojenie należności wierzyciela egzekwującego i kosztów egzekucyjnych, komornik wstrzyma przetarg pozostałych nieruchomości lub ich części.

§ 2. Jeżeli przy podziale sumy uzyskanej za sprzedane niektóre tylko nieruchomości lub niektóre części nieruchomości okaże się, że należność wierzyciela i koszty egzekucji istotnie znajdują w tej sumie pełne pokrycie, egzekucję co do pozostałych nieruchomości lub części nieruchomości należy umorzyć.

Art. 980. Po ustaniu postąpień komornik, uprzedzając obecnych, że po trzecim obwieszczeniu dalsze postąpienia nie będą przyjęte, obwieści trzykrotnie ostatnio zaofiarowaną cenę, zamknie przetarg i wymieni licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 981. Jeżeli należność wierzyciela będzie uiszczona wraz z kosztami przed zamknięciem przetargu, komornik umorzy egzekucję.

Art. 982. § 1. Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, państwowe jednostki organizacyjne, rolnicze spółdzielnie produkcyjne, kółka rolnicze oraz współwłaściciele nieruchomości wystawionej na licytację posiadający kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego i nie będący dłużnikiem osobistym mają — z pierwszeństwem przewidzianym w art. 957 i 958 — prawo przejęcia nieruchomości na własność w cenie nie niższej od trzech czwartych sumy oszacowania.

§ 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji, składając równocześnie rękoi mię, chyba że ustawa wnioskodawcę od niej zwalnia.

Art. 983. Jeżeli nikt nie zgłosił wniosku o przejęcie nieruchomości w myśl artykułu poprzedzającego albo przedmiot egzekucji nie jest nieruchomością rolną, komornik na wniosek wierzyciela wyznacza drugą licytację, na której cena wywołania stanowi dwie trzecie sumy oszacowania. Cena ta jest najniższą, za którą można nabyć nieruchomość.

Art. 984. § 1. Jeżeli również na drugiej licytacji nikt nie przystąpi do przetargu, przejęcie nieruchomości na własność może nastąpić w cenie nie niższej od dwóch trzecich części sumy oszacowania, przy czym prawo przejęcia przysługuje wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu oraz współwłaścicielowi. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, stosuje się art. 982 z wynikającą z niniejszego przepisu zmianą co do ceny przejęcia. W wypadku gdy osoby określone w art. 982 nie skorzystają z prawa przejęcia nieruchomości rolnej, prawo to przysługuje także wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu posiadającemu kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego. Art. 953 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości wierzyciel powinien złożyć sądowi w ciągu tygodnia po licytacji, składając jednocześnie rękojmię, chyba że ustawa go od niej zwalnia.

§ 3. Jeżeli kilku wierzycieli składa wniosek o przejęcie, pierwszeństwo przysługuje temu, kto zaofiarował cenę wyższą, a przy równych cenach — temu, czyja należność jest większa.

Art. 985. § 1. Jeżeli po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie przejął nieruchomości na własność, postępowanie egzekucyjne umarza się i nowa egzekucja z tej nieruchomości może być wszczęta dopiero po upływie roku.

§ 2. Jeżeli wniosek o wszczęcie nowej egzekucji złożono przed upływem trzech lat od daty drugiej licytacji, komornik dokona nowego opisu i oszacowania tylko na wniosek wierzyciela lub dłużnika. Dłużnik może złożyć taki wniosek przed upływem dwóch tygodni od daty ponownego doręczenia mu wezwania do zapłaty, o czym należy go uprzedzić przy doręczeniu wezwania.

Art. 986. Skargę na czynności komornika w toku licytacji aż do zamknięcia przetargu zgłasza się ustnie sędziemu nadzorującemu, który natychmiast ją rozstrzyga.

Rozdział 7. Przybicie

Art. 937. Po zamknięciu przetargu sąd w osobie sędziego, pod którego nadzorem odbywa się licytacja, wydaje na posiedzeniu jawnym postanowienie co do przybicia na rzecz licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, po wysłuchaniu tak jego, jak i obecnych uczestników.

Art. 938. § 1. Postanowienie o przybiciu ogłasza się niezwłocznie po ukończeniu przetargu; ogłoszenie można jednak odroczyć najdalej na tydzień, jeżeli zgłoszono skargę, której natychmiastowe rozstrzygnięcie nie jest możliwe, jak również z innych ważnych przyczyn.

§ 2. Jeżeli skargi lub zażalenia wniesione w toku postępowania egzekucyjnego nie są jeszcze prawomocnie rozstrzygnięte, sąd może wstrzymać wydanie postanowienia co do udzielenia przybicia.

Art. 939. Gdy przejęcie nieruchomości na własność ma nastąpić po niedojsięciu do skutku drugiej licytacji, sąd udzieli przybicia na rzecz przejmującego nieruchomość po wysłuchaniu wnioskodawcy oraz uczestników, jeżeli stawia się na posiedzenie.

Art. 990. W postanowieniu o przybiciu wymienia się imię i nazwisko nabywcy, oznaczenie nieruchomości, datę przetargu i cenę nabycia.

Art. 991. § 1. Sąd odmówi przybicia z powodu naruszenia przepisów postępowania w toku licytacji, jeżeli uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na wynik przetargu.

§ 2. Sąd odmówi również przybicia, jeżeli postępowanie podlegało umorzeniu lub zawieszeniu albo jeżeli uczestnik nie otrzymał zawiadomienia o licytacji, chyba że z tego powodu nie nastąpiło naruszenie jego praw albo że będąc na licytacji nie wystąpił ze skargą na to uchybienie.

Art. 992. Jeżeli sąd odmówi przybicia, komornik na wniosek wierzyciela wyznaczy ponowną licytację.

Art. 993. § 1. Jeżeli przybicie nie następuje niezwłocznie po ukończeniu przetargu, sąd na wniosek licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, może, w wypadku gdy zarządcą jest dłużnik, odjąć mu zarząd i ustanowić innego zarządcę.

§ 2. Po przybiciu sąd wyda zarządzenie, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, na wniosek nabywcy lub uczestnika postępowania. Nabywca może być na własne żądanie ustanowiony zarządcą, jeżeli oprócz rękojmi złożył w gotówce nie mniej niż piątą część ceny nabycia albo jeżeli do tej wysokości przysługuje mu prawo zaliczenia swej wierzytelności na poczet ceny nabycia.

§ 3. W razie wygaśnięcia skutków przybicia bez równoczesnego umorzenia egzekucji sąd wyda postanowienie co do osoby zarządcy, jeżeli dotychczasowym zarządcą był nabywca.

Art. 994. Jeżeli nabywca nie uzyska przysądzenia własności, należność przypadająca na niego z tytułu zarządu będzie pokryta z pierwszeństwem przed innymi jego zobowiązaniami z kwot pieniężnych złożonych na poczet ceny poza rękojmią.

Art. 995. Osoba, na rzecz której udzielono przybicia, użytkuje, jeżeli wykona warunki licytacyjne, prawo do przysądzenia jej własności nieruchomości.

Art. 996. Postanowienie o przybiciu, które zapadło na posiedzeniu niejawnym, doręcza się wierzycielowi, dłużnikowi, nabywcy i osobom, które w toku licytacji zaskarżyły czynności związane z udzielaniem przybicia, jako też zarządcy, który nie jest dłużnikiem, postanowienie zaś o odmowie przybicia — wierzycielowi, dłużnikowi i licytantowi, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 997. Na postanowienie sądu co do przybicia przysługuje zażalenie. Podstawą zażalenia nie mogą być takie uchybienia przepisów postępowania, które nie naruszają praw skarżącego.

Rozdział 8. Przysądzenie własności

Art. 998. § 1. Po uprawomocnieniu się przybicia i wykonaniu przez nabywcę warunków licytacyjnych lub postanowienia o ustaleniu ceny nabycia i wpłaceniu całej ceny przez Skarb Państwa sąd wydaje postanowienie o przysądzeniu własności.

§ 2. Na postanowienie co do przysądzenia własności przysługuje zażalenie. Podstawą zażalenia nie mogą być uchybienia sprzed uprawomocnienia się przybicia.

Art. 999. § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność nieruchomości na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru oraz tytułem egzekucyjnym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości.

§ 2. Od chwili uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności na rzecz nabywcy należą do niego pozostałości z nieruchomości. Powtarzające się daniny publiczne przypadające z nieruchomości od dnia prawomocności postanowienia o przysądzeniu własności ponosi nabywca. Świadczenia publiczno-prawne nie powtarzające się nabywca ponosi tylko wtedy, gdy ich płatność przypada w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności lub po tym dniu.

§ 3. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie uchybiają przepisom podatkowym.

Art. 1000. § 1. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności wygasają wszelkie prawa i skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciężące na nieruchomości. Na miejsce tych praw powstaje prawo do zaspokojenia z ceny nabycia z pierwszeństwem przewidzianym w przepisach o podziale ceny uzyskanej z egzekucji.

§ 2. Pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia:

- 1) prawa ciężące na nieruchomości z mocy ustawy;
- 2) służebności ustanowione w związku z przebudową ustroju rolnego lub w związku z wykonaniem narodowych planów gospodarczych;
- 3) służebność drogi koniecznej oraz służebność ustanowiona w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budowli lub innego urządzenia.

§ 3. Pozostają również w mocy ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru albo nie ujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli przysługuje im pierwszeństwo przed wszystkimi hipotekami lub jeżeli nieruchomość nie jest hipotekami obciążona albo jeżeli wartość użytkowania, służebności i praw dożywotnika znajduje pełne pokrycie w cenie nabycia. Jednakże w wypadku ostatnim wartość tych praw będzie zaliczona na cenę nabycia.

Art. 1001. Na wniosek właściciela nieruchomości władnącej, zgłoszony najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, sąd może zarządzić, że służebność gruntowa, która nie znajduje pełnego pokrycia w cenie nabycia, będzie utrzymana w mocy, jeżeli jest dla nieruchomości władnącej konieczna, a nie obciąża w sposób istotny wartości nieruchomości obciążonej.

Art. 1002. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nabywca wstępuje w prawa i obowiązki dłużnika wynikające ze stosunku najmu i dzierżawy stosownie do przepisów prawa normujących te stosunki w wypadku zbycia rzeczy wynajętej lub wydzierżawionej.

Art. 1003. § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności wraz z planem podziału sumy uzyskanej z egzekucji jest tytułem do wykreślenia w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów wszelkich praw, które według planu podziału wygasły.

§ 2. Na podstawie samego postanowienia o przysądzeniu własności wykreśla się wszystkie hipoteki obciążające nieruchomość, jeżeli w postanowieniu stwierdzono zapłacenie przez nabywcę całej ceny nabycia gotówką.

Rozdział 9. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkownika wieczystego

Art. 1004. Do egzekucji z ułamkowej części nieruchomości, jak również do egzekucji z użytkownika wieczystego, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości z zachowaniem przepisów poniższych.

Art. 1005. O zajęciu ułamkowej części nieruchomości komornik zawiadamia także pozostałych współwłaścicieli, a o zajęciu użytkownika wieczystego także właściciela nieruchomości oraz właściwy organ gospodarki komunalnej.

Art. 1006. § 1. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkownik wieczysty, zajęcie obejmuje użytkownika wieczystego terenu oraz znajdujący się na nim budynek stanowiący własność wieczystego użytkownika wraz z przynależnościami, a mianowicie:

- 1) ruchomościami, będącymi własnością wieczystego użytkownika, a potrzebnymi do korzystania z przedmiotu wieczystego użytkownika zgodnie z jego przeznaczeniem, jeżeli pozostają z tym przedmiotem w faktycznym związku, odpowiadającym temu celowi, oraz przynależnościami budynku stanowiącego własność wieczystego użytkownika;
- 2) prawami wynikającymi z umów ubezpieczenia przedmiotów podlegających zajęciu, tudzież należnościami z tych umów już przypadającymi.

§ 2. Zajęcie obejmuje także przedmioty wymienione w pkt 1 paragrafu poprzedzającego wprowadzone później oraz później wzniesione budowle i posadzone rośliny, jak również prawa z umów ubezpieczenia później zawartych.

Art. 1007. Gdy przedmiotem zarządu jest ułamkowa część nieruchomości, zarządca działa tylko w granicach uprawnień dłużnika jako współwłaściciela.

Art. 1008. Jeżeli egzekucję skierowano do użytkownika wieczystego, postępowanie ulega zawieszeniu, gdy organ, który zawarł umowę o ustanowienie użytkownika wieczystego, wystąpił do prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej o rozwiązanie umowy wieczystego użytkownika i odebranie terenu na podstawie właściwych przepisów. Egzekucja będzie podjęta na wniosek wierzyciela lub uczestnika, jeżeli decyzja o rozwiązaniu tej umowy i odebraniu terenu nie zostanie wydana w ciągu sześciu miesięcy od zawieszenia egzekucji. Gdy decyzja taka będzie wydana i stanie się ostateczną, komornik umorzy postępowanie egzekucyjne.

Art. 1009. W razie skierowania egzekucji do ułamkowej części nieruchomości opisowi i oszacowaniu podlega cała nieruchomość. Sumą oszacowania takiej części jest odpowiednia część sumy oszacowania całej nieruchomości.

Art. 1010. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkownik wieczysty, w protokole wymienia się końcową datę użytkownika wieczystego oraz ujawniony w księdze wieczystej sposób korzystania z terenu przez wieczystego użytkownika.

Art. 1011. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkownik wieczysty, postanowienie o przysądzeniu tego prawa nie narusza ograniczonych praw rzeczowych na nieruchomości powstałych przed jej oddaniem w użytkownika wieczystego.

Art. 1012. Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest ułamkowa część nieruchomości, pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia obciążenia tej części ułamkowej nieruchomości ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru oraz nie ujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, jeżeli zostały ustanowione przed powstaniem współwłasności.

Art. 1013. Postanowienie o przysądzeniu własności ułamkowej części nieruchomości nie narusza obciążających ją hipotek wpisanych przed powstaniem współwłasności.

DZIAŁ VII. EGZEKUCJA ZE STATKÓW MORSKICH

Art. 1014. Do egzekucji ze statków morskich wpisanych do rejestru okrętowego stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 1015. Egzekucja należy do komornika sądu, w którego okręgu statek znajduje się w chwili wszczęcia egzekucji.

Art. 1016. Do wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel powinien dołączyć dowód, że statek jest wpisany do rejestru.

Art. 1017. § 1. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania do zapłaty komornik zarządzi przytrzymanie statku i ustanowi dozór.

§ 2. Statek jest zajęty z chwilą przytrzymania. O zajęciu należy zawiadomić także dłużnika oraz właściciela, który nie jest dłużnikiem.

§ 3. Do dozorczy stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z ruchomości dotyczące dozorczy.

Art. 1018. Ogłoszenie o wszczęciu egzekucji komornik wywiesi w budynku sądowym i umieści je w dzienniku poczytnym w danej miejscowości.

Art. 1019. Obwieszczenie o licytacji należy przynajmniej na dwa tygodnie przed licytacją wywiesić w budynku sądowym oraz ogłosić w dzienniku poczytnym w danej miejscowości, jak również przesłać terenowym organom administracji morskiej właściwym dla portu, w którym statek się znajduje, oraz dla portu macierzystego statku w celu wywieszenia w tych portach.

Art. 1020. Egzekucja z udziału w statku należy do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się port macierzysty statku.

Art. 1021. Egzekucja ze statków nie wpisanych do rejestru okrętowego odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 1022. Egzekucja ze statku zagranicznego, znajdującego się na terytorium Polski, odbywa się według przepisów działu niniejszego. W tym wypadku komornik zawiadamia o wszczęciu egzekucji zagraniczną władzę rejestrową.

DZIAŁ VIII. PODZIAŁ SUMY UZYSKANEJ Z EGZEKUCJI

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1023. § 1. Organ egzekucyjny sporządza plan podziału pomiędzy wierzycieli sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.

§ 2. Plan podziału powinien być sporządzony także wtedy, gdy suma uzyskana przez egzekucję z ruchomości, wynagrodzenia za pracę lub wierzycielności i innych praw majątkowych nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli.

Art. 1024. § 1. W planie podziału należy wymienić:

- 1) sumę ulegającą podziałowi;

- 2) wierzytelności i prawa osób uczestniczących w podziale;
- 3) sumę, jaka przypada każdemu z uczestników podziału;
- 4) sumy, które mają być wypłacone, jak również sumy, które pozostawia się w depozycie sądowym, ze wskazaniem przyczyn uzasadniających wstrzymanie ich wypłaty;
- 5) prawa ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentów do zbioru, które wygasły wskutek przysądzenia własności.

§ 2. Przy świadczeniach powtarzających się bieżące raty wierzytelności uwzględnia się w planie podziału, jeżeli stały się wymagalne przed datą sporządzenia planu. Odsetki i inne świadczenia bieżące uwzględnia się w wysokości, do jakiej narosły do powyższego terminu. Nie dotyczy to danin publicznych przypadających z nieruchomości.

Art. 1025. § 1. Należności przypadające od dłużnika ulegają zaspokojeniu w następującej kolejności:

- 1) koszty egzekucyjne;
- 2) należności za pracę, należności alimentacyjne oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, jak również koszty ostatniej choroby i zwykłego pogrzebu dłużnika;
- 3) podatki i inne należności, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych, wraz z dodatkiem za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi;
- 4) opłaty za użytkowanie wieczyste terenów i opłaty za użytkowanie budynków stanowiących własność Państwa wraz z dodatkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi;
- 5) należności z tytułu kredytów bankowych;
- 6) należności, które były zabezpieczone hipotecznie lub prawem zastawu albo korzystały z ustawowego pierwszeństwa, oraz prawa, które ciążyły na nieruchomości przed dokonaniem w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub przed złożeniem do zbioru dokumentów wniosku o dokonanie takiego wpisu;
- 7) należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję;
- 8) inne należności.

§ 2. Po zaspokojeniu wszystkich należności ulegają zaspokojeniu kary pieniężne oraz grzywny sądowe i administracyjne.

§ 3. W równym stopniu z należnością ulegają zaspokojeniu odsetki i koszty postępowania. Jednakże z pierwszeństwa równego z należnościami czwartej kategorii korzystają odsetki tylko za ostatnie dwa lata przed przysądzeniem własności, a koszty postępowania w wysokości nie przekraczającej dziesiątej części kapitału. Pozostałe odsetki i koszty zaspokajają się w kategorii siódmej. To samo dotyczy świadczeń należnych dożywotnikowi.

Art. 1026. § 1. Jeżeli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw tej samej kategorii, należności zaliczone w artykule poprzedzającym do kategorii szóstej będą zaspokojone w kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu, inne zaś należności — stosunkowo do wysokości każdej z nich.

§ 2. Wydzieloną wierzycielowi sumę zalicza się przede wszystkim na koszty postępowania, następnie na odsetki, a w końcu na sumę dłużną.

Art. 1027. § 1. O sporządzeniu planu podziału zawiadamia się dłużnika i osoby uczestniczące w podziale.

§ 2. Zarzuty przeciwko planowi podziału można wносить w ciągu dwóch tygodni od daty zawiadomienia do organu egzekucyjnego, który go sporządził.

§ 3. O zarzutach wniesionych do komornika rozstrzyga sąd.

Art. 1028. § 1. Jeżeli zarzutów nie wniesiono w terminie przepisarym, organ egzekucyjny przystąpi do wykonania planu. Wniesienie zarzutów wstrzymuje wykonanie planu tylko w części, której zarzuty dotyczą.

§ 2. Na skutek wniesienia zarzutów sąd po wysłuchaniu osób zainteresowanych zatwierdzi albo odpowiednio zmieni plan. W postępowaniu tym sąd nie rozpoznaje sporu co do istnienia prawa objętego planem podziału.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 4. Wykonanie planu w części dotkniętej zarzutami nastąpi po uprawomocnieniu się postanowienia sądu, chyba że zostało wstrzymane przez zabezpieczenie powództwa w sporze o ustalenie nieistnienia prawa.

Rozdział 2. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynagrodzenia za pracę

Art. 1029. § 1. Na podstawie oświadczenia zakładu pracy o wynagrodzeniu dłużnika oraz spisu wierzytelności i praw osób uczestniczących w podziale komornik sporządza plan podziału ustalając, w jakim procencie przypada na każdego wierzyciela udział w sumach potrąconych każdorazowo przez zakład pracy z wynagrodzenia dłużnika i wpłaconych komornikowi. Jeżeli zaś komornik nie może sporządzić planu podziału na podstawie samego oświadczenia zakładu pracy, sporządzi go niezwłocznie po złożeniu do depozytu sądowego sumy podlegającej podziałowi.

§ 2. Razem z planem podziału należy doręczyć odpis oświadczenia zakładu pracy o wynagrodzeniu dłużnika.

Art. 1030. W podziale sum uzyskanych w sposób przewidziany w artykule poprzedzającym oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, oraz wierzyciele, którym przysługuje umowne prawo zastawu i którzy udowodnili je dokumentem publicznym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, jak również wierzyciele, którym przysługuje ustawowe prawo zastawu i którzy udowodnili je dokumentem, jeżeli zgłosili swe wierzytelności najpóźniej w dniu złożenia do depozytu sądowego sumy ulegającej podziałowi.

Art. 1031. Kwoty wyegzekwowane i złożone do depozytu sądowego komornik dzieli niezwłocznie w ustalonym poprzednio stosunku procentowym pomiędzy wierzycieli uczestniczących w podziale, chyba że wskutek zmiany podstaw podziału należy ustalić nowy procent. Sumy przypadające do wypłaty komornik wypłaca, jeżeli nie są niższe niż sto złotych, chyba że wierzytelność nie przekracza tej kwoty.

Art. 1032. § 1. Należność przypadająca wierzycielowi nie mającemu jeszcze tytułu wykonawczego pozostawia się w depozycie sądowym.

§ 2. Jeżeli w ciągu miesiąca po uprawomocnieniu się planu podziału wierzyciel nie mający tytułu wykonawczego nie przedstawi dowodu wytoczenia powództwa o zasądzenie mu roszczenia, traci prawo do sumy pozostającej w depozycie.

Rozdział 3. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych

Art. 1033. § 1. Plan podziału sporządza komornik niezwłocznie po złożeniu do depozytu sądowego sumy ulegającej podziałowi.

§ 2. Jeżeli egzekucja prowadzona jest z wierzytelności mających za przedmiot świadczenia bieżące, stosuje się odpowiednio art. 1029 § 1 i art. 1031.

Art. 1034. Przepisy art. 1030 i 1032 stosuje się także w postępowaniu unormowanym w rozdziale niniejszym.

Rozdział 4. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości

Art. 1035. Plan podziału sporządza sąd niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości.

Art. 1036. W podziale oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty oraz wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przy-

ządzeniu własności nieruchomości, osoby, które przed zajęciem nieruchomości nabyły na niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu lub zgłoszone i udowodnione najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu, pracownicy co do stwierdzonych dokumentem należności za pracę, jeżeli zgłosili swe roszczenia przed sporządzeniem planu podziału.

Art. 1037. § 1. Jeżeli przy sporządzaniu planu podziału okaże się, że nabywca uiszczając cenę, poiraćił wierzytelność, która się w niej nie mieści, sąd postanowieniem zobowiąże nabywcę do uzupełnienia cechy w ciągu tygodnia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. W planie podziału sąd wymieni osoby, dla których przypadająca od nabywcy suma jest przeznaczona. W tej części planu podziału stanowić będzie dla nich tytuł egzekucyjny przeciwko nabywcy.

§ 3. Wierzyciel, któremu przydzielono roszczenie przeciwko nabywcy, nabywa z mocy samego prawa hipotekę na sprzedanej nieruchomości. Ujawnienie hipoteki w księdze wieczystej lub zbiorze dokumentów następuje na wniosek wierzyciela.

Art. 1038. Jeżeli hipoteka kaucyjna nie jest wyczerpana i może jeszcze służyć zabezpieczeniu wierzyciela, reszta sumy pozostanie w depozycie sądowym aż do ustania stosunku prawnego, uzasadniającego korzystanie z hipoteki kaucyjnej.

Art. 1039. Jeżeli wierzytelność jest zabezpieczona na kilku nieruchomościach łącznie, wierzyciel powinien przed uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu własności złożyć oświadczenie, czy i w jakiej wysokości żąda zaspokojenia z każdej ze sprzedanych nieruchomości. Jeżeli w powyższym terminie tego nie uczyni, a podzielona ma być suma uzyskana tylko z jednej nieruchomości, jego wierzytelność będzie przyjęta do rozrachunku w całości; jeżeli natomiast podziałowi podlegają sumy uzyskane ze sprzedaży kilku łącznie obciążonych nieruchomości, na wierzytelność łącznie zabezpieczoną przypadnie z każdej z sum podlegających podziałowi taka część, jaka odpowiada stosunkowi kwoty pozostałej po zaspokojeniu należności z wyższym pierwszeństwem do ogólnej sumy tych kwot.

Art. 1040. § 1. Sumę wydzieloną na zaspokojenie wierzytelności, której uiszczenie zależne jest od warunku zawieszającego albo od wyniku sporu, w którym wierzyciel uzyskał zabezpieczenie powództwa, pozostawia się w depozycie sądowym.

§ 2. Suma wydzielona na zaspokojenie wierzytelności zależnych od warunku rozwiązującego będzie wydana wierzycielowi bez zabezpieczenia. Jeżeli jednak obowiązek zabezpieczenia zwrotu ciąży na wierzycielu z mocy istniejącego między nim a dłużnikiem stosunku prawnego, sąd zarządzi złożenie wydzielonej sumy do depozytu sądowego.

TYTUŁ III. PRZEPISY SZCZEGÓLNE O EGZEKUCJI

DZIAŁ I. EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ NIEPIENIĘŻNYCH

Art. 1041. § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać wierzycielowi rzecz ruchomą, komornik sądu, w którego okręgu rzecz się znajduje, odbierze ją dłużnikowi i wyda wierzycielowi.

§ 2. Jeżeli ze względu na rodzaj rzeczy niezwłoczne fizyczne jej przejęcie nie jest możliwe, komornik wprowadzi wierzyciela w posiadanie rzeczy zgodnie z przepisami prawa cywilnego.

Art. 1042. Jeżeli rzeczy odebranej dłużnikowi nie można niezwłocznie wydać wierzycielowi, komornik złoży ją do depozytu sądowego albo odda na przechowanie na koszt i niebezpieczeństwo wierzyciela.

Art. 1043. Jeżeli rzecz należąca do dłużnika znajduje się we władaniu osoby trzeciej, która nie zgadza się na jej wydanie, komornik zajmie roszczenie dłużnika o wydanie rzeczy.

Art. 1044. Jeżeli wierzyciel żąda, aby odebranie rzeczy odbyło się w jego obecności, komornik zawiadomi go o terminie odebrania, a w razie niestawiennictwa wierzyciela nie przystąpi do wykonania.

Art. 1045. Jeżeli komornik nie znalazł u dłużnika rzeczy lub dokumentu, które mają być odebrane, sąd na wniosek wierzyciela nakaże dłużnikowi, aby wyjawiał, gdzie one się znajdują, i aby złożył przyrzeczenie, że jego oświadczenia są zgodne z prawdą. Przepisy dotyczące przyrzeczenia przy wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio.

Art. 1046. § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomość lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu rzeczy te się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności potrzebnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie.

§ 2. Przeprowadzając egzekucję, komornik usunie ruchomości nie będące przedmiotem egzekucji i odda je dłużnikowi, a w razie jego nieobecności pozostawi je osobie dorosłej spośród jego domowników, gdyby zaś i to nie było możliwe, ustanowi dozorcę o obowiązkach i prawach dozorczy ustanowionego przy zajęciu nieruchomości i odda mu usunięte ruchomości na przechowanie na koszt dłużnika.

§ 3. Jeżeli dłużnik na wezwanie dozorczy rzeczy nie odbierze, sąd na wniosek dozorczy i po wysłuchaniu dłużnika zarządzi jej sprzedaż.

§ 4. Egzekucję, której przedmiotem jest opróżnienie lokalu podlegającego przepisom prawa lokalowego, prowadzi się w trybie administracyjnym.

Art. 1047. § 1. Jeżeli dłużnik jest obowiązany do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, prawomocne orzeczenie sądu zobowiązujące do złożenia oświadczenia zastępuje oświadczenie dłużnika.

§ 2. Jeżeli złożenie oświadczenia woli jest uzależnione od świadczenia wzajemnego wierzyciela, skutek wymieniony w paragrafie poprzedzającym powstaje dopiero z chwilą prawomocnego nadania orzeczeniu klauzuli wykonalności.

Art. 1048. Jeżeli ujawnienie na podstawie orzeczenia sądowego prawa wierzyciela przez wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze albo przez złożenie dokumentu do zbioru wymaga poprzedniego ujawnienia prawa dłużnika, komornik na żądanie wierzyciela odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania wpisu na rzecz dłużnika lub do złożenia do zbioru i złoży je w sądzie właściwym do prowadzenia księgi wieczystej, rejestru lub zbioru dokumentów.

Art. 1049. § 1. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie niewykonania przez dłużnika w wyznaczonym terminie czynności, którą może wykonać także inna osoba, wierzyciel będzie umocowany do wykonania tej czynności na koszt dłużnika — sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela wezwie dłużnika do jej wykonania w wyznaczonym terminie, a po bezskutecznym upływie terminu udzieli wierzycielowi umocowania do wykonania czynności na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę potrzebną do wykonania czynności. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. Przepisów niniejszego artykułu nie stosuje się do czynności polegających na świadczeniu rzeczy oznaczonych co do tożsamości.

Art. 1050. § 1. Jeżeli dłużnik ma wykonać czynność, której inna osoba wykonać za niego nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron wyznaczy dłużnikowi termin do wykonania i zagrozi mu grzywną na wypadek, gdyby w wyznaczonym terminie czynności nie wykonał.

§ 2. Jeżeli wykonanie czynności wymaga wydatków pieniężnych lub dostarczenia materiałów, a obowiązek dostarczenia ich ciąży na wierzycielu, sąd przystąpi do egzekucji w myśl paragrafu poprzedzającego dopiero po wykazaniu przez wierzyciela, że dokonał czynności, od których zależy obowiązek dłużnika,

chyba że tytuł egzekucyjny zawiera w tym względzie inne zarządzenie.

§ 3. Po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do wykonania czynności, sąd na wniosek wierzyciela nałoży na dłużnika grzywnę i jednocześnie wyznaczy nowy termin do wykonania czynności, z zagrożeniem surowszą grzywną.

Art. 1051. § 1. Jeżeli dłużnik ma obowiązek zaniechać pewnej czynności lub nie przeszkadzać czynności wierzyciela, sąd, w którego okręgu dłużnik działał wbrew swemu obowiązkowi, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron i stwierdzeniu, że dłużnik działał wbrew obowiązkowi, nałoży na niego grzywnę. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela.

§ 2. Ponadto sąd może na wniosek wierzyciela zobowiązać dłużnika do zabezpieczenia szkody, grożącej wierzycielowi wskutek dalszego działania dłużnika wbrew obowiązkowi. W postanowieniu sąd może wskazać wysokość i czas trwania zabezpieczenia.

§ 3. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie dokonania zmiany sprzecznej z obowiązkiem dłużnika wierzyciel będzie uprawniony do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron upoważni wierzyciela do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę na ten cel potrzebną. W razie oporu dłużnika sąd na wniosek wierzyciela poleci komornikowi usunięcie oporu.

Art. 1052. W jednym postanowieniu sąd może wymierzyć grzywnę nie wyższą niż tysiąc pięćset złotych. Ogólna suma grzywien w tej samej sprawie nie może przewyższać pięćdziesięciu tysięcy złotych. W razie wykonania czynności przez dłużnika lub umorzenia postępowania grzywny nie zapłacone do tego czasu ulegają umorzeniu.

Art. 1053. § 1. Wymierzając grzywnę, sąd orzeknie równocześnie — na wypadek niezapłacenia jej dobrowolnie w ciągu tygodnia od uprawomocnienia się postanowienia — zamianę grzywny na areszt, licząc jeden dzień aresztu za sto pięćdziesiąt złotych grzywny. Ogólny czas trwania aresztu nie może w tej samej sprawie przekroczyć sześciu miesięcy.

§ 2. Jeżeli dłużnikiem, do którego skierowane było wezwanie sądu, jest osoba prawna lub inna organizacja, środkiem przymusu podlega jej pracownik odpowiedzialny za niezastosowanie się do wezwania, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, środkiem przymusu podlega jej kierownik.

Art. 1054. § 1. Jeżeli postępowanie egzekucyjne zostanie umorzone albo dłużnik na skutek aresztu zgłosił gotowość wykonania czynności, sąd postanowi zwolnić go niezwłocznie i zawiadomi o tym wierzyciela. Dłużnikowi, który zgłosił gotowość wykonania czynności, sąd stosownie do okoliczności wyznaczy termin do jej wykonania.

§ 2. Gdyby dłużnik po zwolnieniu zwałkał z wykonaniem czynności, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron zarządzi wykonanie aresztu do końca wyznaczonego poprzednio terminu.

§ 3. Jeżeli dłużnik zgłosił się ponownie do wykonania czynności, sąd może odmówić zwolnienia go z aresztu przed upływem oznaczonego czasu.

Art. 1055. Na postanowienie sądu co do wezwania dłużnika do wykonania czynności, zagrożenia grzywną i jej zamiany na areszt oraz co do zabezpieczenia szkody wierzyciela przysługuje zażalenie.

Art. 1056. § 1. Areszt wykonywa się przez osadzenie dłużnika w pomieszczeniu na ten cel przeznaczonym, oddzielnie od osób pozbawionych wolności w trybie postępowania karnego i administracyjnego. Dłużnik powinien jednak podczas przebywania w areszcie być według możliwości zatrudniony zarobkowo w granicach jego zdolności. Z zarobku jego pokrywa się przede wszystkim koszty wykonania aresztu.

§ 2. Jeżeli dłużnik nie przebywa w okręgu sądu, który wymierzył grzywnę z zamianą na areszt, sąd ten zwróci się o wykonanie aresztu do sądu powiatowego, w którego okręgu dłużnik przebywa.

§ 3. Koszty wykonania aresztu powinny być pokryte z zarobków dłużnika. Wierzyciel obowiązany jest złożyć z góry komornikowi sumę potrzebną na sprowadzenie dłużnika do miejsca osadzenia i na wyżywienie go przez czas trwania przymusu; nie dotyczy to wypadku, gdy wierzyciel korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Art. 1057. § 1. Zarządzając wykonanie aresztu, sąd wydaje komornikowi nakaz na piśmie z odpowiednim uzasadnieniem. Wraz z przystąpieniem do wykonania nakazu komornik doręcza go dłużnikowi.

§ 2. O wykonanie aresztu w stosunku do dłużnika pełniącego służbę wojskową lub funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej sąd zwraca się do właściwego organu przesyłając mu w tym celu nakaz.

Art. 1058. § 1. W stosunku do osób, których zdrowie może być narażone na niebezpieczeństwo, aresztu nie wykonuje się aż do ich wyzdrowienia.

§ 2. Na wniosek jednej ze stron i na jej koszt zarządza się zbadanie stanu zdrowia dłużnika przez lekarza sądowego.

Art. 1059. Z ważnej przyczyny sąd może zwolnić dłużnika z aresztu na czas nie dłuższy niż tydzień.

DZIAŁ II. EGZEKUCJA PRZECIWKO JEDNOSTKOM GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Art. 1060. Gdy dłużnikiem jest Skarb Państwa lub inna państwowa osoba prawna, wierzyciel w celu otrzymania należności pieniężnej składa tytuł egzekucyjny bezpośrednio tej państwowej jednostce organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie; jednostka ta obowiązana jest niezwłocznie należność uiszczyć.

Art. 1061. Gdy dłużnikiem jest Skarb Państwa lub inna państwowa osoba prawna z wyjątkiem przedsiębiorstw państwowych, a należność nie zostanie uiszczona w ciągu tygodnia od daty złożenia tytułu egzekucyjnego, jednostka nadrzędna dłużnika na wniosek wierzyciela zarządzi pokrycie należności z funduszków dłużnika.

Art. 1062. § 1. Gdy dłużnikiem jest przedsiębiorstwo państwowe, a należność nie zostanie uiszczona w ciągu miesiąca od daty złożenia tytułu egzekucyjnego, wierzyciel może przeprowadzić egzekucję z rachunku bankowego dłużnika.

§ 2. Komornik jednocześnie z zajęciem wierzytelności z rachunku bankowego zawiadamia o tym jednostkę nadrzędną dłużnika.

§ 3. Egzekucja należności pieniężnych z innego mienia dłużnika nie jest dopuszczalna.

§ 4. Przepisy paragrafów poprzedzających nie dotyczą przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe” i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, do których stosuje się odpowiednio art. 1061.

Art. 1063. § 1. Gdy dłużnikiem jest jednostka gospodarki uspołecznionej nie będąca państwową jednostką organizacyjną, egzekucję należności pieniężnej przeprowadza się z jej rachunku bankowego.

§ 2. Jeżeli egzekucja z rachunku bankowego prowadzona w myśl § 1 nie dała wyniku w okresie jednego miesiąca, może być prowadzona egzekucja z innego mienia dłużnika. Komornik zawiadamia o wszczęciu postępowania egzekucyjnego z innego mienia dłużnika jego jednostkę nadrzędną.

§ 3. Egzekucję ze środków trwałych można prowadzić dopiero po stwierdzeniu bezskuteczności egzekucji z innego mienia.

Art. 1064. § 1. Z rachunku rolniczych spółdzielni produkcyjnych bank pokrywa egzekwowane wierzytelności w miarę istnie-

nia środków obrotowych na rachunku. Wpłata nie może jednak przekraczać połowy salda czynnego w chwili dokonania wypłaty. Jeżeli saldo w tej części nie wystarcza na pełne zaspokojenie egzekwowanej wierzytelności, dalszych wypłat aż do pełnego zaspokojenia wierzytelności dokonuje się po otrzymaniu nowych wpływów, jednak również tylko w granicach połowy tych wpływów.

§ 2. Rozporządzenie Rady Ministrów może określić mienie rolniczych spółdzielni produkcyjnych nie podlegające egzekucji.

Art. 1065. § 1. W celu wykonania tytułu przysługującego wierzycielowi świadczenie niepieniężne od państwowych jednostek organizacyjnych wierzyciel składa tytuł egzekucyjny bezpośrednio właściwemu organowi państwowemu, który obowiązany jest zastosować się do zawartych w tytule zarządzeń. W razie niewykonania tytułu jednostka nadrzędna dłużnika wyda na wniosek wierzyciela odpowiednie zarządzenia.

§ 2. Egzekucję świadczeń niepieniężnych przeciwko innym jednostkom gospodarki uspołecznionej niż wymienione w artykule poprzedzającym prowadzi się według ogólnych przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych.

DZIAŁ III. EGZEKUCJA W CELU ZNIESIENIA WSPÓLWŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI W DRODZE SPRZEDAŻY PUBLICZNEJ

Art. 1066. W postępowaniu egzekucyjnym wszczętym na podstawie tytułu wykonawczego, a mającym na celu zniesienie współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 1067. Postępowanie może być wszczęte z urzędu lub na wniosek każdego ze współwłaścicieli na podstawie tytułu wykonawczego, który postanawia, że zniesienie współwłasności ma być przeprowadzone w drodze sprzedaży nieruchomości.

Art. 1068. § 1. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji komornik przesyła do właściwego sądu wniosek o ujawnienie wszczęcia egzekucji w księdze wieczystej lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

§ 2. We wpisie w księdze wieczystej lub zarządzeniu złożenia wniosku do zbioru dokumentów oraz w obwieszczeniu o licytacji należy podać, że egzekucja ma na celu zniesienie współwłasności.

Art. 1069. § 1. W wypadku gdy według przepisów szczególnych przysługuje jednostce gospodarki uspołecznionej prawo pierwokupu nieruchomości rolnej wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego, postanowienie o przybicu po jego uprawomocnieniu się sąd doręcza uprawnionemu do wykonania prawa pierwokupu. W tym wypadku bieg terminu do wykonania przez nabywcę warunków licytacyjnych rozpoczyna się z chwilą bezskutecznego upływu terminu do wykonania prawa pierwokupu.

§ 2. Jeżeli uprawniony wykona prawo pierwokupu, sąd uchyli postanowienie o przybicu i udzieli przybicia na rzecz uprawnionego do wykonania prawa pierwokupu.

Art. 1070. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności i egzekucja z nieruchomości mogą toczyć się jednocześnie. W razie sprzedaży nieruchomości w toku jednej z tych egzekucji — drugą zawieszają, a po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności — umarzają się.

Art. 1071. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zarządzonej przez sąd w toku postępowania o dział spadku sprzedaży gospodarstwa rolnego albo wkładu gruntowego w rolniczej spółdzielni produkcyjnej wraz z działką przyzagrodową i siedliskową.

DZIAŁ IV. EGZEKUCJA NA RZECZ JEDNOSTEK GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Art. 1072. § 1. Jednostka gospodarki uspołecznionej powinna w razie uchylenia się dłużnika od wykonania świadczenia przyznanego mu tytułem egzekucyjnym podjąć czynności zmie-

rzające do niezwłocznego ściągnięcia należności i współdziałać w tym celu z organem egzekucyjnym.

§ 2. Organ egzekucyjny obowiązany jest po wszczęciu egzekucji dokonać z urzędu wszelkich czynności, które zapewnić mogą egzekucji skuteczność, chociażby obowiązku dokonania określonej czynności przepisy szczególne wyraźnie nie przewidywały.

Art. 1073. § 1. Komornik obowiązany jest z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, organy Milicji Obywatelskiej przeprowadzą na wniosek komornika odpowiednie dochodzenie w celu ustalenia miejsca pracy dłużnika.

§ 2. W razie ujawnienia mienia dłużnika podlegającego egzekucji komornik obowiązany jest dokonać zajęcia tego mienia i podjąć dalsze czynności egzekucyjne. Jeżeli ujawnione mienie nie jest objęte wnioskiem o wszczęcie egzekucji, komornik po dokonaniu zajęcia obowiązany jest zawiadomić o tym wierzyciela i wezwać go do złożenia stosownego wniosku w terminie jednego miesiąca. Jeżeli dochodzenie nie dało wyników, komornik obowiązany jest zawiadomić o tym wierzyciela.

§ 3. Szczegółowe przepisy o współdziałaniu organów Milicji Obywatelskiej z komornikiem wydadzą Ministrowie Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych.

Art. 1074. W razie bezczynności wierzyciela organ egzekucyjny obowiązany jest na dwa miesiące przed upływem terminu, po którym postępowanie ulegałoby z tego powodu umorzeniu, zawiadomić o tym jednostkę nadrzędną i prokuratora.

Art. 1075. § 1. Jeżeli egzekucja z rachunku bankowego, stanowiącego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono książeczkę oszczędnościową, nie może być przeprowadzona w trybie art. 901 z powodu niemożności odebrania książeczki oszczędnościowej, komornik sporządza o tym protokół i dokonuje zajęcia wkładu oszczędnościowego przez skierowanie do właściwego oddziału Powszechnej Kasy Oszczędności zawiadomienia o zajęciu. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia tego zawiadomienia. Na skutek zajęcia dokonanego w powyższym trybie Powszechna Kasa Oszczędności wstrzymuje wszelkie wypłaty z zajętego wkładu i ponosi względem wierzyciela odpowiedzialność za wypłaty dokonane przez placówki Powszechnej Kasy Oszczędności, urzędy pocztowo-telekomunikacyjne i inne placówki wykonujące czynności w powyższym zakresie po zawiadomieniu ich o zajęciu. Tryb zawiadamiania placówek Powszechnej Kasy Oszczędności, urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych i innych placówek określi Minister Finansów w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

§ 2. Komornik doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego dłużnikowi (właścicielowi książeczki oszczędnościowej) z pouczeniem o odpowiedzialności przewidzianej w § 3 w razie podjęcia kwoty z zajętego wkładu.

§ 3. Dłużnik, który po dokonaniu zajęcia wkładu oszczędnościowego podejmie wkład lub jego część, podlega odpowiedzialności karnej, jak za usunięcie mienia spod egzekucji.

§ 4. Ponadto komornik doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego wierzycielowi, z pouczeniem, że w terminie dwóch tygodni od daty zajęcia wkładu powinien wystąpić do sądu o umorzenie książeczki oszczędnościowej i zawiadomić o tym właściwy oddział Powszechnej Kasy Oszczędności, przez doręczenie mu w tym samym terminie odpisu złożonego do sądu wniosku w sprawie wszczęcia postępowania o umorzenie książeczki oszczędnościowej. W razie nieotrzymania zawiadomienia o wszczęciu postępowania o umorzenie książeczki oszczędnościowej właściwy oddział Powszechnej Kasy Oszczędności, po upływie trzech tygodni od daty zajęcia wkładu oszczędnościowego, odwoła wstrzymanie wypłat z tego wkładu, o czym zawiadomi właściciela książeczki oszczędnościowej.

Art. 1076. § 1. Sąd rozpatrzy wniosek o umorzenie zarówno książeczki oszczędnościowej na okaziciela, jak i książeczki imiennej, na zasadach i w trybie przewidzianym w przepisach o umarzeniu utraconych dokumentów. W postępowaniu o umorzenie książeczki nie mogą być zgłaszane zarzuty dotyczące zasadności

roszczenia wierzyciela. Koszty postępowania obciążają właściciela książeczki. Sąd przesyła właścicielowi oddziałowi Powszechnej Kasy Oszczędności wypis prawomocnego postanowienia w sprawie umorzenia książeczki.

§ 2. W razie umorzenia książeczki oszczędnościowej właściwy oddział Powszechnej Kasy Oszczędności wystawia na jej miejsce nową książeczkę, którą, po odpisaniu części wkładu oszczędnościowego do wysokości należności wskazanej w tytule wykonawczym łącznie z kosztami egzekucyjnymi, wydaje właścicielowi. W wypadku nieuwzględnienia wniosku o umorzenie książeczki właściwy oddział Powszechnej Kasy Oszczędności niezwłocznie odwoła wstrzymanie wypłat z wkładu oszczędnościowego i zawiadomi o tym właściciela.

Art. 1077. Przepisy art. 1075 i 1076 stosuje się również do egzekucji z wkładów oszczędnościowych w spółdzielniach oszczędnościowo-pożyczkowych.

Art. 1078. Przepisy art. 1075, 1076 i 1077 mają odpowiednie zastosowanie w wypadku niemożności odebrania innego dokumentu, z którego posiadaniem związana jest wierzytelność na rachunku bankowym.

Art. 1079. W toku egzekucji świadczeń pieniężnych z nieruchomości państwowe jednostki organizacyjne, rolnicze spółdzielnie produkcyjne i kółka rolnicze oraz ich związki nie składają rekwizji.

Art. 1080. § 1. Poza tym do egzekucji świadczeń na rzecz jednostek gospodarki społecznej stosuje się odpowiednio przepisy księgi niniejszej.

§ 2. Minister Sprawiedliwości ustali zasady i tryb egzekucji grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania.

DZIAŁ V. EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ ALIMENTACYJNYCH

Art. 1081. § 1. Jeżeli dochodzi się alimentów lub renty mającej charakter alimentów, wierzyciel, kierując egzekucję do wynagrodzenia za pracę, może zgłosić wniosek o wszczęcie egzekucji również do komornika sądu właściwego według swego miejsca zamieszkania.

§ 2. Komornik ten obowiązany jest zawiadomić o wszczęciu egzekucji komornika sądu właściwości ogólnej zakładu pracy. Komornik zawiadomiony zażąda przekazania mu sprawy wraz ze ściągniętymi kwotami, jeżeli wskutek dalszych zajęć suma uzyskana ze wszystkich egzekucji nie wystarczy na zaspokojenie wszystkich wierzycieli. Równocześnie z przekazaniem sprawy komornik zawiadamia zakład pracy, że dalszych wpłat należy dokonywać komornikowi, któremu sprawę przekazano.

Art. 1082. Tytułowi egzekucyjnemu, zasądzającemu alimenty, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu. Tytuł wykonawczy doręcza się wówczas wierzycielowi z urzędu.

Art. 1083. § 1. Dochody wymienione w art. 831 § 1 pkt 2 i art. 833 § 1 i § 2 podlegają egzekucji na zaspokojenie alimentów, bez względu na ich wysokość, w dwóch piątych częściach. Jeżeli jednak dłużnik pobiera miesięcznie więcej, aniżeli wynosi podwójna kwota minimalnej wysokości wynagrodzenia za pracę najniższej zarabiających pracowników, egzekucji na zaspokojenie alimentów podlega ponadto cała nadwyżka.

§ 2. Zasiłki rodzinne podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie roszczeń alimentacyjnych osób, na pokrycie potrzeb których są przeznaczone.

Art. 1084. § 1. Jeżeli na skutek zbiegu egzekucji należności alimentacyjnych z egzekucją innych należności jedna piąta część dochodów określonych w art. 833 § 1 i 2 oraz połowa nadwyżki, o jakiej mowa w tych przepisach, nie wystarczają na pokrycie wszystkich należności, egzekucji na zaspokojenie alimentów podlega ponadto druga piąta część tych dochodów oraz druga połowa nadwyżki.

§ 2. Gdyby jednak na skutek tego zbiegu egzekucji dłużnikowi miała pozostać kwota mniejsza od kwoty minimalnej wysokości wynagrodzenia miesięcznego za pracę najniższej zarabia-

jących pracowników, na pokrycie wierzytelności innych niż alimentacyjne przeznacza się jedynie taką część dochodów, aby powyższe minimum pozostało wolne od egzekucji.

Art. 1085. W sprawach, w których zasądzono alimenty, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał. Żądanie takie kieruje się do właściwego organu egzekucyjnego.

Art. 1086. Komornik obowiązany jest z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, organy Milicji Obywatelskiej przeprowadzą na wniosek komornika dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika. Organy prezydów rad narodowych właściwe do spraw opieki społecznej przeprowadzą na wniosek komornika dochodzenie w celu ustalenia majątku i dochodów dłużnika. Poza tym stosuje się art. 1073 § 2 i 3.

Art. 1087. Jeżeli dłużnik zatrudniony jest u osoby bliskiej, osoba ta w razie zajęcia wynagrodzenia za pracę w poszukiwaniu świadczeń alimentacyjnych nie może zasłaniać się zarzutem, że wypłaciła dłużnikowi wynagrodzenie z góry, ani zarzutami, że dłużnik pracuje bez wynagrodzenia lub za wynagrodzeniem niższym od przeciętnego, albo że przysługuje jej wierzytelność do dłużnika nadająca się do potrącenia z jego roszczenia o wynagrodzenie.

Art. 1088. Poza tym do egzekucji świadczeń alimentacyjnych stosuje się przepisy tytułu drugiego księgi niniejszej.

DZIAŁ VI. WYKONANIE ORZECZEŃ DOTYCZĄCYCH ODEBRANIA OSOBY PODLEGĄCEJ WŁADZY RODZICIELSKIEJ LUB POZOSTAJĄCEJ POD OPIEKĄ

Art. 1089. § 1. W celu wykonania orzeczenia zobowiązującego do oddania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, komornik sądu, w którego okręgu osoba ta przebywa, wezwie zobowiązanego do oddania jej w ciągu tygodnia uprawnionemu albo osobie przez niego wskazanej.

§ 2. Jeżeli zobowiązany nie zastosuje się w wyznaczonym terminie do wezwania, komornik przedstawi akta sprawy sądowi, który po wysłuchaniu stron postąpi jak przy egzekucji czynności, której inna osoba za dłużnika wykonać nie może. Jednakże sąd może jednocześnie polecić komornikowi, stosownie do okoliczności, przymusowe odebranie osoby, o jakiej mowa w § 1.

Art. 1090. Gdy ma być wykonane orzeczenie zobowiązujące do oddania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, komornik powinien zawiadomić prokuratora o wszczęciu postępowania z podaniem treści tytułu wykonawczego oraz wskazać osobę żądającą wykonania orzeczenia. Komornik powinien ponadto zawiadomić prokuratora o terminie wyznaczonym dla odebrania osoby ze wskazaniem miejsca dokonania tej czynności oraz instytucji i osób wezwanych przez niego do uczestniczenia przy jej dokonaniu, jak również powinien udzielać prokuratorowi na żądanie wyjaśnień o stanie sprawy oraz wynikach dokonanych czynności. Prokurator może uczestniczyć w czynnościach mających na celu odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 1091. Przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i oddanie jej uprawnionemu może nastąpić tylko w obecności uprawnionego albo osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego wskazanej. Jeżeli żadna z tych osób nie stawi się w terminie wyznaczonym przez komornika, czynność nie będzie dokonana.

Art. 1092. Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką komornik powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby osoba ta nie doznała krzywdy fizycznej lub moralnej. Komornik powinien żądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji, a w razie potrzeby pomocy biegłego.

Art. 1093. Jeżeli komornik nie znalazł u zobowiązanego osoby, która ma być odebrana, sąd na wniosek uprawnionego nakaże

zobowiązaniem, ażeby wykawił, gdzie osoba ta znajduje się lub komu ją powierzył i aby złożył przyrzeczenie, że jego oświadczenia są zgodne z prawdą.

Art. 1094. W postępowaniu dotyczącym odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd zawiadania prokuratora o wszystkich terminach posiedzeń niejawnych oraz zarządza doręczanie mu postanowień.

Art. 1095. Art. 1052—1059 stosuje się odpowiednio, jednakże ograniczenia przewidziane w art. 1052 i 1053 nie mają zastosowania, gdy idzie o wykonanie orzeczeń, o jakich mowa w dziale niniejszym.

CZĘŚĆ TRZECIA

Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego

Przepis wstępny

Art. 1096. Przepisów części niniejszej nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, w której Polska Rzeczpospolita Ludowa jest stroną, stanowi inaczej.

KSIĘGA PIERWSZA. JURYSDYKCJA KRAJOWA

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1097. Jurysdykcja krajowa istniejąca w chwili wszczęcia postępowania trwa nadal, choćby jej podstawy odpadły w toku sprawy.

Art. 1098. Sądom polskim przysługuje jurysdykcja przewidziana w tym kodeksie, chociażby w tej samej sprawie pomiędzy tymi samymi stronami toczyło się postępowanie przed sądem państwa obcego.

Art. 1099. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności, którą sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek.

TYTUŁ II. PRZEPISY ŁĄCZNE DLA JURYSDYKCJI KRAJOWEJ

(W POSTĘPOWANIU PROCESOWYM I NIEPROCESOWYM)

Art. 1100. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy małżeńskie, jeżeli choćby jedno z małżonków ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma miejsce zamieszkania w Polsce.

§ 2. Jeżeli oboje małżonkowie mają miejsce zamieszkania w Polsce, jurysdykcja przewidziana w paragrafie poprzedzającym jest wyłączna.

§ 3. Do jurysdykcji krajowej należą nadto sprawy małżeńskie pomiędzy cudzoziemcami mieszkającymi w Polsce.

Art. 1101. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy ze stosunków rodziców i dzieci oraz dotyczące przysposobienia, jeżeli choćby jedna ze stron ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma miejsce zamieszkania w Polsce.

§ 2. Jeżeli obie strony mają miejsce zamieszkania w Polsce, jurysdykcja przewidziana w paragrafie poprzedzającym jest wyłączna.

§ 3. Do jurysdykcji krajowej należą nadto sprawy ze stosunków rodziców i dzieci oraz dotyczące przysposobienia pomiędzy cudzoziemcami mieszkającymi w Polsce.

Art. 1102. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o prawa rzeczowe i o posiadanie nieruchomości położonej w Polsce, jak również ze stosunku najmu lub dzierżawy takiej nieruchomości, z wyjątkiem spraw o czynsz. Wyłączność ta obejmuje także inne sprawy w takim zakresie, w jakim rozstrzygnięcie dotyczy nieruchomości położonej w Polsce.

§ 2. Rozpoznaniu przez sądy polskie nie podlegają sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej za granicą.

TYTUŁ III. JURYSDYKCJA KRAJOWA W PROCESIE

Art. 1103. Sprawy nie wymienione w tytule poprzedzającym, a rozpoznawane w procesie, należą do jurysdykcji krajowej;

1) jeżeli strona pozwana przebywa, zamieszkuje lub ma siedzibę w Polsce w chwili doręczenia pozwu;

2) jeżeli w Polsce strona pozwana ma majątek lub przysługują jej prawa majątkowe;

3) jeżeli sprawa dotyczy przedmiotu sporu znajdującego się w Polsce, spadku otwartego w Polsce lub zobowiązania, które powstało albo ma być wykonane w Polsce.

Art. 1104. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umawiać się na piśmie o poddanie wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw majątkowych jurysdykcji sądów polskich.

Art. 1105. § 1. W zakresie zobowiązań z umów polska jednostka gospodarki uspołecznionej może umówić się na piśmie o wyłączenie jurysdykcji sądów polskich na rzecz sądów państwa obcego, jeżeli zmiana taka jest skuteczna według prawa tego państwa. Nie dotyczy to spraw należących do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich.

§ 2. Umowę o jurysdykcji państwa obcego sąd polski bierze pod rozwagę tylko na zarzut strony zgłoszony i należyście uzasadniony przed wdaniami się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Polska jednostka gospodarki uspołecznionej może poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego działającego za granicą spory o prawa majątkowe w zakresie zobowiązań. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

TYTUŁ IV. JURYSDYKCJA KRAJOWA W POSTĘPOWANIU NIEPROCESOWYM

Art. 1106. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o ubezwłasnowolnienie i o uznanie za zmarłego osoby będącej obywatelem polskim lub osoby mającej zamieszkanie w Polsce, a nie posiadającej żadnego obywatelstwa.

§ 2. Sąd polski może również uznać za zmarłego cudzoziemca, jeżeli:

- 1) osoba uprawniona do zgłoszenia wniosku ma miejsce zamieszkania w Polsce lub
- 2) cudzoziemiec miał w Polsce miejsce zamieszkania albo tutaj znajduje się jego mienie.

§ 3. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o stwierdzenie zgonu, jeżeli nastąpił on w Polsce.

Art. 1107. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu opieki i kurateli nad osobą, która ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma w Polsce miejsce zamieszkania.

§ 2. Sąd polski może odstąpić od ustanowienia opieki lub kurateli nad obywatelem polskim zamieszkującym lub posiadającym majątek za granicą, jeżeli ma on tam zapewnioną dostateczną pieczę.

§ 3. Sądy polskie mogą w razie potrzeby wydawać w zakresie opieki i kurateli co do cudzoziemca zamieszkałego lub posiadającego majątek w Polsce zarządzenia, jeżeli okaże się to konieczne w jego interesie.

Art. 1108. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy spadkowe, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci miał obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, zamieszkiwał w Polsce.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli śmierć obywatela polskiego nastąpiła w Polsce.

Art. 1109. W stosunku do spadku otwartego za granicą, podlegającego jurysdykcji sądu polskiego, sąd może wydać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku na wniosek polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.

Art. 1110. Do jurysdykcji krajowej należą również inne sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli choćby jeden uczestnik postępowania jest obywatelem polskim lub w Polsce ma miejsce zamieszkania albo siedzibę.

TYTUŁ V. ZWOLNIENIE SPOD JURYSDYKCJI KRAJOWEJ

Art. 1111. § 1. Nie mogą być pozywani przed sądy polskie następujący cudzoziemcy:

- 1) uwierzytelnieni w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych;
- 2) osoby należące do personelu dyplomatycznego przedstawicielstw państw obcych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
- 3) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych;

4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1, 2 i 3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej.

§ 2. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie mają zastosowania do osób w nim wymienionych w odniesieniu do:

- 1) spraw z zakresu prawa rzeczowego, dotyczących prywatnego mienia nieruchomości położonego w Polsce, chyba że mienie to jest w posiadaniu tych osób w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej;
- 2) spraw, dotyczących spadków, w których osoby te występują jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów, zarządcy lub kuratorzy spadku w charakterze osób prywatnych, nie zaś w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej;
- 3) spraw, dotyczących wszelkiego rodzaju zawodowej lub handlowej działalności tych osób, wykonywanej przez nie w Polsce poza funkcjami urzędowymi.

Art. 1112. § 1. Nie mogą być pozywane przed sądy polskie w sprawach wchodzących w zakres czynności dokonanych w toku pełnienia ich funkcji urzędowych następujące osoby:

- 1) urzędnicy pełniący funkcje konsularne w imieniu państw obcych niezależnie od posiadanego obywatelstwa;
- 2) cudzoziemcy będący pracownikami administracyjnymi i technicznymi przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub członkami personelu służby przedstawicielstw dyplomatycznych oraz inne osoby zrównane z nimi na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie mają zastosowania w stosunku do urzędników pełniących funkcje konsularne oraz pracowników administracyjnych i technicznych urzędów konsularnych w wypadku wytoczenia przeciwko tym osobom powództw o wynagrodzenie szkody spowodowanej w Polsce przez pojazd, statek morski, rzeczny lub powietrzny.

Art. 1113. Jeżeli osoba, przeciwko której wszczęto sprawę, przestanie podlegać sądom polskim w toku sprawy, postępowanie ulega umorzeniu z urzędu.

Art. 1114. § 1. Przepisy art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mają zastosowania w wypadku, jeżeli państwo wysyłające w sposób wyraźny zrzeknie się immunitetu jurysdykcyjnego w stosunku do osób wymienionych w tych przepisach.

§ 2. W stosunku do urzędników międzynarodowych, korzystających z immunitetu jurysdykcyjnego, zrzeczenie się tego immunitetu przewidziane w § 1 musi być dokonane przez odpowiednią organizację międzynarodową.

§ 3. Jeżeli osoby wymienione w art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 wszczynają postępowanie przed sądem polskim, będą one podlegać jego jurysdykcji również w stosunku do wszelkich powództw wzajemnych bezpośrednio związanych z powództwem głównym.

Art. 1115. § 1. Przeciwko osobom, które w myśl art. 1111 § 1 i art. 1112 § 2 nie mogą być w przewidzianym przez te przepisy zakresie pozywane przed sądy polskie, nie może być także prowadzona egzekucja, chyba że chodzi o sprawę, w której osoby te podlegają jurysdykcji sądów polskich.

§ 2. Przeciwko osobom określonym w § 1, które podlegają jurysdykcji sądów polskich w rezultacie zrzeczenia się ich immunitetu sądowego przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową, może być prowadzona egzekucja jedynie w wypadku wyraźnego zrzeczenia się immunitetu przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową także w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego.

§ 3. Jednakże w wypadku, gdy prowadzenie egzekucji jest dozwolone, niedopuszczalna jest egzekucja z mienia służącego do użytku urzędowego oraz przez stosowanie przymusu wobec osoby dłużnika.

§ 4. Niedopuszczalna jest również egzekucja w pomieszczeniach zajmowanych przez przedstawicielstwa dyplomatyczne, misje zagraniczne lub urzędy konsularne państw obcych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz w mieszkaniach osób wymienionych w art. 1111 § 1, o ile szef przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego nie wyrazi na to zgody.

Art. 1116. W razie wątpliwości co do stosowania przepisów art. 1111—1115 sąd powinien zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o opinię.

KSIĘGA DRUGA. POSTĘPOWANIE

TYTUŁ I. ZDOLNOŚĆ SĄDOWA I PROCESOWA, PEŁNOMOCNICZY PROCESOWI

Art. 1117. § 1. Zdolność sądową i procesową obywateli państw obcych, zagranicznych osób prawnych oraz zagranicznych jednostek nie posiadających osobowości prawnej ocenia się według przepisów niniejszego kodeksu.

§ 2. To samo dotyczy osób nie mających żadnego obywatelstwa.

Art. 1118. Pod warunkiem wzajemności może być dopuszczony przed sądem polskim jako pełnomocnik procesowy strony wymienionej w § 1 artykułu poprzedzającego adwokat wykonujący zawód w państwie, którego obywatelem jest lub do którego przynależy ta strona.

TYTUŁ II. ZABEZPIECZENIE KOSZTÓW PROCESU

Art. 1119. Powód cudzoziemiec jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 1120. Obowiązku takiego nie ma powód cudzoziemiec w następujących wypadkach:

- 1) jeżeli w państwie, do którego należy, obywatele polscy nie mają takiego obowiązku;
- 2) jeżeli ma w Polsce miejsce zamieszkania lub majątek wystarczający na zabezpieczenie kosztów;
- 3) jeżeli przysługuje mu lub uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych;
- 4) w sprawach małżeńskich niemajątkowych, w sprawach z powództwa wzajemnego i w postępowaniu nakazowym;
- 5) w sprawach, które strony zgodnie poddały jurysdykcji sądów polskich.

Art. 1121. § 1. Pozwany może zgłosić żądanie zabezpieczenia kosztów najpóźniej przy pierwszej czynności procesowej.

§ 2. Późniejsze zgłoszenie żądania jest dopuszczalne, jeżeli dopiero w toku sprawy:

- 1) pozwany dowiedział się, że powód jest cudzoziemcem;
- 2) ustała podstawa prawna do zwolnienia powoda od obowiązku złożenia kaucji.

Art. 1122. Pozwany nie ma prawa domagać się złożenia kaucji, jeżeli uznana przez niego część roszczenia powoda wystarcza na zabezpieczenie kosztów.

Art. 1123. § 1. Sąd oznaczy wysokość kaucji, mając na względzie prawdopodobną sumę kosztów, które poniesie pozwany, jednak bez włączenia kosztów powództwa wzajemnego.

§ 2. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza, pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia.

§ 3. Kaucję składa się w gotówce.

Art. 1124. § 1. Zgłaszając w przepisany czas wniosek o zabezpieczenie kosztów, pozwany nie ma obowiązku składać wyjaśnień co do istoty sprawy przed rozstrzygnięciem tego wniosku.

§ 2. Sąd wyznaczy powodowi termin do złożenia kaucji.

§ 3. Po bezskutecznym upływie terminu sąd na wniosek pozwanego odrzuci pozew lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach jak w wypadku cofnięcia pozwu.

Art. 1125. Jeżeli w toku postępowania ustanie przyczyna zabezpieczenia, sąd na wniosek powoda, po wysłuchaniu pozwanego, zwolni powoda od obowiązku zabezpieczenia kosztów i zarządzi zwrot złożonej kaucji.

Art. 1126. § 1. Sąd na wniosek pozwanego zarządzi zaspokojenie z kaucji przyznanych mu kosztów.

§ 2. Wniosek taki powinien być zgłoszony w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia. Jeżeli wniosku nie zgłoszono, sąd po upływie tego terminu zarządzi wydanie kaucji powodowi na jego żądanie.

§ 3. Sąd zarządzi wydanie powodowi kaucji natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznano.

Art. 1127. Na kaucji złożonej przez powoda cudzoziemca przysługuje pozwanemu pierwszeństwo przed wszystkimi innymi wierzycielami powoda.

Art. 1128. Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym, gdy jego wszczęcie nastąpiło na wniosek cudzoziemca.

TYTUŁ III. ZWOLNIENIE CUDZOZIEMCÓW OD KOSZTÓW SĄDOWYCH

Art. 1129. § 1. Cudzoziemcy korzystają ze zwolnienia od kosztów sądowych na zasadach przewidzianych w niniejszym kodeksie pod warunkiem wzajemności.

§ 2. Osoby nie posiadające żadnego obywatelstwa, mające miejsce zamieszkania w Polsce, traktowane są jak obywatele polscy.

TYTUŁ IV. POMOC PRAWNA I DORĘCZENIA

Art. 1130. W sprawach pomocy prawnej sądy i państwowe biura notarialne porozumiewają się z sądami i innymi organami państw obcych oraz z polskimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości.

Art. 1131. § 1. Sądy polskie udzielają pomocy prawnej na wnioski sądów i innych organów państw obcych.

§ 2. Sąd polski odmówi udzielenia pomocy prawnej, jeżeli:

- 1) żądana czynność byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej albo naruszałaby jej suwerenność;
- 2) wykonanie żądanej czynności nie należy do zakresu działania sądów polskich;
- 3) państwo, od którego wniosek o udzielenie pomocy prawnej pochodzi, odmawia pomocy prawnej sądom polskim.

Art. 1132. § 1. Wykonanie wniosku sądu lub innego organu państwa obcego o udzielenie pomocy prawnej przez sąd polski odbywa się według prawa polskiego. Sąd wezwany może jednak na prośbę sądu lub innego organu państwa obcego zastosować przy wykonaniu wniosku inną formę od przewidzianej przez prawo polskie, jeżeli ta forma czynności nie jest zakazana przez prawo polskie ani sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. Jeżeli sąd lub inny organ państwa obcego zwróci się do sądu lub państwowego biura notarialnego o doręczenie pisma osobie przebywającej w Polsce, nie dołączając przekładu tego pisma na język polski, doręcza się je odbiorcy, o ile zechce je przyjąć. Odbiorcą, który odmawia przyjęcia pisma, należy pouczyć o skutkach prawnych, jakie mogą w związku z tym powstać za granicą.

Art. 1133. § 1. Z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej za granicą sąd lub państwowe biuro notarialne może zwrócić się do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego albo do sądu lub innego organu państwa obcego.

§ 2. Do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego sąd lub państwowe biuro notarialne zwraca się o przeprowadzenie dowodu bądź o doręczenie pisma, jeżeli osoba mająca być przesłuchana lub odbiorca pisma jest obywatelem polskim zamieszkałym za granicą albo pracownikiem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego.

§ 3. Do sądu lub innego organu państwa obcego sąd lub państwowe biuro notarialne zwraca się o udzielenie pomocy prawnej, jeżeli osoba mająca być przesłuchana lub odbiorca pisma nie jest obywatelem polskim albo jeżeli chodzi o przeprowadzenie innej czynności postępowania.

§ 4. W razie niemożności przeprowadzenia dowodu lub doręczenia pisma obywatelowi polskiemu zamieszkałemu za granicą za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego, stosuje się przepis § 3.

Art. 1134. Doręczenie pism sądowych osobom przebywającym w Polsce, które nie podlegają sądom polskim, oraz innym osobom zamieszkałym w budynkach lub pomieszczeniach, korzystających z nietykalności na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, dokonuje się za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Art. 1135. § 1. Strona zamieszkała za granicą, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, obowiązana jest wskazać w Polsce pełnomocnika do doręczeń.

§ 2. W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być również pouczona o możliwości złożenia odpowiedzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem.

Art. 1136. Rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Zagranicznych określi szczegółowe zasady i tryb zwracania się o udzielenie pomocy prawnej; rozporządzenie to może również ustalić inny tryb porozumiewania się z sądami i innymi organami państw obcych oraz z polskimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi, niż przewidziany w art. 1130.

TYTUŁ V. ZABEZPIECZENIE DOWODÓW

Art. 1137. Sąd polski może zabezpieczyć znajdujący się w Polsce dowód, jeżeli jest to potrzebne dla dochodzenia roszczenia za granicą. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie powiatowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony. O terminie wyznaczonym do przeprowadzenia dowodu zawiadamia się wnioskodawcę, chyba że zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki. Poza tym stosuje się odpowiednio art. 312.

TYTUŁ VI. ZAGRANICZNE DOKUMENTY URZĘDOWE

Art. 1138. Zagraniczne dokumenty urzędowe posiadają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Jednakże jeżeli dokument dotyczy przeniesienia własności nieruchomości położonej w Polsce, powinien on być uwierzytelniony przez polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny. To samo dotyczy dokumentu, który wywołuje wątpliwości co do jego autentyczności.

TYTUŁ VII. ZABEZPIECZENIE SPADKU PO CUDZOZIEMCACH

Art. 1139. § 1. W sprawach spadkowych po cudzoziemcach rozpoznawanych w trybie nieprocesowym, w których polskim sądom i państwowym biuram notarialnym nie przysługuje jurysdykcja, biura te dokonują zabezpieczenia spadku oraz otwarcia i ogłoszenia testamentu, o czym otrzymuje wiadomość właściwy konsul. Konsul może uczestniczyć w postępowaniu.

§ 2. Organom państwa, którego obywatelem był spadkodawca, wydaje się na żądanie wypis testamentu oraz protokołu otwarcia i ogłoszenia. Pod warunkiem wzajemności może być wydany oryginał testamentu, jeżeli nie przewiduje się dalszych czynności urzędowych w Polsce.

Art. 1140. § 1. Państwowe biuro notarialne z urzędu zarządzi trybem przewidzianym dla ogłoszeń o wezwaniu spadkobierców ogłoszenie, w którym wezwie osoby roszcujące sobie prawa do spadku, spadkobierców i wierzycieli spadkodawcy, aby w ciągu trzech miesięcy prawa swoje zgłosili z podaniem dowodów. W ogłoszeniu należy wskazać obywatelstwo spadkodawcy.

§ 2. Ogłoszenie doręcza się właściwemu organowi administracji finansowej i właściwemu konsulowi.

Art. 1141. § 1. Jeżeli nikt nie zgłosił się w powyższym terminie, sąd spadku postanowi wydać majątek ruchomy właściwemu konsulowi.

§ 2. W przeciwnym razie będzie wyznaczona rozprawa, na którą wzywa się osoby zainteresowane. Po wysłuchaniu stawających sąd wyda postanowienie o zabezpieczeniu zgłoszonych i wykazanych praw osób zamieszkałych w Polsce oraz obywateli polskich, zamieszkałych za granicą, jak również o zabezpieczeniu podatku od nabycia praw majątkowych. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. Nie wydany majątek ruchomy będzie służył na zaspokojenie zabezpieczonych praw. Resztę majątku ruchomego sąd postanowi wydać właściwemu konsulowi.

§ 4. Wydanie może nastąpić tylko pod warunkiem wzajemności.

Art. 1142. § 1. Jeżeli cudzoziemiec zmarł w Polsce w czasie podróży, a nie miał w Polsce zamieszkania lub miejsca stałego pobytu ani majątku oprócz rzeczy przy nim znalezionych, rzeczy te będą zabezpieczone przez państwowe biuro notarialne, z zawiadomieniem o tym właściwego konsula.

§ 2. Część ich sprzedaje się według przepisów o sprzedaży zabezpieczonych ruchomości, a z osiągniętej ceny zaspokaja się koszty pobytu w Polsce i pogrzebu spadkodawcy. Reszta ceny oraz rzeczy nie sprzedanych będzie wydana właściwemu konsulowi.

TYTUŁ VIII. STWIERDZENIE OBCEGO PRAWA I WZAJEMNOŚCI

Art. 1143. § 1. Gdy zachodzi potrzeba zastosowania przez sąd polski prawa obcego, sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

§ 2. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości również wtedy, gdy chodzi o stwierdzenie stosowania wzajemności przez państwo obce.

§ 3. Celem stwierdzenia treści obcego prawa i obcej praktyki sądowej sąd może także zasięgnąć opinii biegłych.

TYTUŁ IX. UZASADNIANIE PRAWOMOCNYCH ORZECZEŃ

Art. 1144. Jeżeli do uznania albo wykonania prawomocnego orzeczenia sądu polskiego za granicą konieczne jest przedstawienie orzeczenia wraz z uzasadnieniem, a orzeczenie nie zawiera uzasadnienia, sąd, który wydał orzeczenie, sporządzi uzasadnienie na wniosek strony, uczestnika postępowania lub osoby ubiegającej się o uznanie lub wykonanie orzeczenia.

KSIĘGA TRZECIA. ORZECZENIA SĄDÓW ZAGRANICZNYCH I UGODY ZAWARTÉ PRZED TAKIMI SĄDAMI

TYTUŁ I. UZNANIE ORZECZEŃ SĄDÓW ZAGRANICZNYCH

Art. 1145. § 1. Skuteczność na obszarze Polski nie nadających się do wykonania w drodze egzekucji orzeczeń sądów zagranicznych w sprawach cywilnych, które należą w Polsce do drogi sądowej, zależy od uznania ich przez sąd polski.

§ 2. Nie wymagają uznania prawomocne orzeczenia sądu zagranicznego w sprawach niemajątkowych obywateli obcych, wydane przez sąd właściwy według ich prawa ojczystego, chyba że orzeczenie takie ma być podstawą zawarcia związku małżeńskiego albo stanowić podstawę wpisu w księdze stanu cywilnego, w księdze wieczystej lub innym rejestrze w Polsce.

Art. 1146. § 1. Orzeczenie podlega uznaniu pod warunkiem wzajemności, jeżeli:

- 1) orzeczenie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane;
- 2) sprawa nie należy, według polskiego prawa lub umowy międzynarodowej, do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich lub sądów państwa trzeciego;
- 3) strona nie była pozbawiona możliwości obrony, a w razie nieposiadania zdolności procesowej — należytego przedstawicielstwa;
- 4) sprawa nie została już prawomocnie osądzona przed sądem polskim albo nie wszczęto jej przed sądem polskim powołanym do jej rozstrzygnięcia, zanim orzeczenie sądu zagranicznego stało się prawomocne;
- 5) orzeczenie nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
- 6) przy wydaniu orzeczenia w sprawie, w której należało zastosować prawo polskie, prawo to zostało zastosowane, chyba że zastosowane w sprawie obce prawo nie różni się w sposób istotny od prawa polskiego.

§ 2. Przestrzeganie warunków wskazanych w pkt 4 i 6 paragrafu poprzedzającego oraz warunku wzajemności nie jest wymagane, gdy orzeczenie sądu państwa obcego stwierdza — zgodnie z przepisami tego państwa o właściwości jego sądów i zgodnie z prawem tego państwa — nabycie przez osobę mieszkającą

w Polsce mienia spadkowego, które w chwili śmierci spadkodawcy znajdowało się na obszarze tego państwa obcego.

§ 3. Przestrzeganie warunku wzajemności nie jest wymagane w sprawach należących według prawa polskiego do wyłącznej jurysdykcji państwa, skąd pochodzi orzeczenie.

§ 4. Przepisu § 1 nie stosuje się do uznania orzeczeń określonych w art. 1145 § 2. Odmowa uznania takiego orzeczenia może nastąpić tylko z przyczyny sprzeczności orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 1147. § 1. Z wnioskiem o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego może wystąpić każdy, kto ma w tym interes prawny.

§ 2. Do wniosku o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego wnioskodawca powinien dołączyć oprócz urzędowego odpisu wyroku uwierzytelniony przekład tegoż na język polski oraz stwierdzenie, że orzeczenie jest prawomocne; gdy zaś wyrok jest zaoczny, nadto zaświadczenie, że wezwanie zostało pozwanemu należycie doręczone.

Art. 1148. § 1. O uznaniu orzeka w składzie trzech sędziów zawodowych sąd wojewódzki; który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd powiatowy, a w braku tej podstawy — sąd właściwy dla miasta st. Warszawy.

§ 2. Sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy z udziałem prokuratora.

§ 3. Od postanowienia sądu przysługuje rewizja, a od prawomocnego postanowienia skarga o wznowienie postępowania.

Art. 1149. Przepisy art. 170, 400 i 417 § 4 stosuje się odpowiednio do prawomocnych postanowień sądu polskiego, uznających zagraniczne wyroki orzekające rozwód lub unieważnienie małżeństwa albo ustalające nieistnienie małżeństwa.

TYTUŁ II. WYKONALNOŚĆ ORZECZEŃ SĄDÓW ZAGRANICZNYCH I UGÓD ZAWARTYCH PRZED TAKIMI SĄDAMI

Art. 1150. § 1. Orzeczenia sądów zagranicznych w sprawach cywilnych należących w Polsce do drogi sądowej, nadające się do wykonania w drodze egzekucji, są tytułami egzekucyjnymi, jeżeli wykonalność ich jest przewidziana w umowie międzynarodowej. Gdy umowa nie określa inaczej warunków wykonalności, orzeczenia będą w Polsce wykonalne, jeżeli:

- 1) orzeczenie zostało wydane po wejściu w życie umowy międzynarodowej;
- 2) orzeczenie podlega wykonaniu w państwie, skąd pochodzi;
- 3) zachodzą warunki określone w art. 1146 § 1 pkt 1—6.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do orzeczeń sądów polubownych wydanych za granicą.

§ 3. Orzeczenia sądu zagranicznego uwzględniające roszczenia o alimenty w sprawach ze stosunków rodzinnych są tytułami egzekucyjnymi i będą w Polsce wykonalne również w braku przewidzianej to umowy międzynarodowej pod warunkiem wzajemności.

Art. 1151. § 1. O wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego orzeka w składzie trzech sędziów zawodowych sąd wojewódzki miejsca zamieszkania lub siedziby dłużnika, a w braku takiego sądu, sąd wojewódzki, w którego okręgu ma być prowadzona egzekucja. Sąd ten jest właściwy również do równoczesnego orzeczenia o uznaniu orzeczenia w części nie podlegającej egzekucji, jeżeli nie nastąpiło ono już poprzednio.

§ 2. Sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. Na postanowienie o wykonalności służy zażalenie, a na prawomocne postanowienie w tym przedmiocie przysługuje skarga o wznowienie postępowania.

§ 3. Po uprawomocnieniu się postanowienia o wykonalności tenże sąd wojewódzki nada orzeczeniu sądu zagranicznego klauzulę wykonalności.

Art. 1152. Ugoda zawarta przed sądem zagranicznym stanowi tytuł egzekucyjny, jeżeli jest wykonalna w państwie jej zawarcia i nie jest sprzeczna z obowiązującymi w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej podstawowymi zasadami porządku prawnego, a jej wykonalność w Polsce przewidziana jest umową międzynarodową. Przepisy artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Art. 1153. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności zagranicznemu tytułowi egzekucyjnemu wierzyciel powinien dołączyć dokumenty wymienione w art. 1147 § 2, a nadto zaświadcze-

nie, że tytuł ten podlega egzekucji w państwie, z którego pochodzi.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*